

3. BÖLÜM:

SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANDA ZAMAN İÇİNDE ARAŞTIRMA NİTELİKLERİNDEKİ DEĞİŞİM

CHANGES IN RESEARCH QUALITIES OVER TIME IN THE SOCIAL AND CULTURAL FIELD

Halit KESKİN

Şefika Şule ERÇETİN

Emel ESEN

Haydar YALÇIN

Cem KORKUT

Gülben AVŞAR

SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANDA ZAMAN İÇİNDE ARAŞTIRMA NİTELİKLERİNDEKİ DEĞİŞİM

Halit KESKİN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Şefika Şule ERÇETİN
Hacettepe Üniversitesi

Emel ESEN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Haydar YALÇIN
Ege Üniversitesi

Cem KORKUT
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Gülben AVŞAR
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Öz

Bu bölüm, Türkiye’de sosyal ve kültürel alanlarda yürütülen sosyal bilim araştırmalarının zaman içindeki niceliksel ve niteliksel dönüşümünü incelemektedir. Çalışma, Türkiye adresli makale, bildiri, kitap/kitap bölümü ve lisansüstü tezlerden oluşan geniş bir veri seti üzerinden yürütülen bibliyometrik ve metinsel analizlere dayanmaktadır. Yayın hacmindeki artışın seyri, araştırma dillerindeki değişim, ulusal ve uluslararası dergilere yönelim, işbirliği örüntüleri, fonlanma bilgileri ve kurumlar arası dağılım gibi göstergeler kullanılarak, sosyal ve kültürel alanlardaki araştırma ekosisteminin uzun dönemli dönüşümü ortaya konulmaktadır. Kümeleme ve “patlama” (burst) analizleriyle öne çıkan konu alanları, dönemsel yoğunlaşmalar ve sönümlenmeler haritalandırılmakta; böylece Türkiye’de sosyal bilim araştırma gündeminin tematik evrimi izlenebilmektedir. Bölüm, bir yandan niceliksel büyümenin dinamiklerini görünür kılarken, diğer yandan yöntemsel çeşitlilik, disiplinlerarasılık, kavramsal derinlik ve uluslararası etki gibi nitelik boyutlarını tartışarak, sosyal ve kültürel alanlarda bilgi üretiminin güçlü ve kırılğan yönlerine ilişkin bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal bilimler, sosyal ve kültürel alanlar, Türkiye, araştırma eğilimleri, bibliyometrik analiz, yayın performansı, konu kümeleri

CHANGES IN RESEARCH QUALITIES OVER TIME IN THE SOCIAL AND CULTURAL FIELD

Halit KESKİN

Yıldız Technical University

Şefika Şule ERÇETİN

Hacettepe University

Emel ESEN

Yıldız Technical University

Haydar YALÇIN

Ege University

Cem KORKUT

Ankara Yıldırım Beyazıt University

Gülben AVŞAR

Aydın Adnan Menderes University

Abstract

This chapter examines the quantitative and qualitative transformation of research in the social and cultural fields in Turkey over time. It is based on bibliometric and textual analyses of a large corpus of Turkey-affiliated publications, including journal articles, conference papers, books/book chapters and postgraduate theses. By analysing trends in publication volume, shifts in language of publication, orientation towards national and international journals, patterns of collaboration, funding information and institutional distribution, the chapter maps the long-term evolution of the research ecosystem in social and cultural domains. Cluster and burst analyses are employed to identify prominent topics, periods of thematic concentration and decline, thereby tracing the thematic evolution of the social science research agenda in Türkiye. While making visible the dynamics of quantitative growth, the chapter also discusses qualitative dimensions such as methodological diversity, interdisciplinarity, conceptual depth and international impact, and offers a comprehensive assessment of the strengths and vulnerabilities of knowledge production in social and cultural fields.

Keywords

Social sciences, social and cultural fields, Türkiye, research trends, bibliometric analysis, publication performance, topic clusters

3.1. Giriş

Bu bölüm, sosyal bilimlerin Türkiye’deki tarihsel gelişimini, metodolojik evrimini ve disiplinler arası yaklaşımlarını derinlemesine analiz etmektedir. Araştırma, 1918-2025 yılları arasındaki dönemi kapsayan ve Türkiye adresli 80.807 adet bilimsel doküman üzerinden gerçekleştirilen geniş çaplı bir veri analizine dayanmaktadır. 1918 ile 2025 yılları arasındaki veriyi kullanarak bir dönüşüm analizi yapmak, tarihsel bir perspektiften günümüze kadar olan süreçteki değişim ve evrimleri anlamak için önemli bir yaklaşım sunmaktadır. Bu zaman dilimi, dünya genelinde büyük sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel dönüşümlere tanıklık etmiştir. 20. yüzyılın başlarındaki sanayi devrimi sonrası hızla gelişen teknolojiler, savaşlar, küresel ekonomik krizler ve sosyo-politik değişimler, ülkelerin ve toplumların yapısal dönüşümlerine yol açmıştır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin yükselişi, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin hız kazanması, bu dönemdeki dönüşümün temel dinamikleri arasında yer almıştır. Veri seti, bu geniş tarihsel kesitteki sosyal, ekonomik ve teknolojik faktörlerin nasıl birbirini etkilediğini ve zamanla nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu sayede, 1918’den günümüze kadar olan sürecin evrimsel dönüşümünü bilimsel bir çerçevede incelemek, farklı dönemler arasındaki bağlantıları ortaya koyarak daha derinlemesine bir anlayış geliştirmemize olanak tanıyabilecektir. Ayrıca, bu tür uzun vadeli analizler, geleceğe yönelik tahminlerde bulunmayı ve tarihsel süreçlerin günümüzü nasıl şekillendirdiğini anlamayı kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte, toplamda 62.565 lisansüstü tez de incelemeye alınmıştır.

Bu bölümde, sosyal bilimlerin sadece kendi sınırları içinde değil, aynı zamanda diğer bilim dallarıyla nasıl etkileşimde bulunduğu ve bu etkileşimlerin araştırma süreçlerine nasıl yansıdığı ele alınırken bu eser, sosyal bilimlerin tarihsel ve metodolojik evrimini anlamak ve bu alanda gelecekteki araştırma yönelimlerine ışık tutmak amacıyla önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Sosyal bilimlerin dünden bugüne gelişiminin irdelenmesi ve bu konulara ışık tutulması, diğer disiplinlerle olan etkileşimlerinin ve iş birliklerinin artırılması, bu alandaki araştırma süreçlerinin daha da etkin hale getirilmesine olanak tanıyacaktır.

Bilindiği üzere sosyal bilimler, bir milletin kimliğinin oluşumunda ve korunmasında kritik bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, gelecekte meydana gelecek sosyo-ekonomik ve kültürel değişimlerin toplumsal etkilerini analiz etme, sorunları tespit etme ve bu süreçlerin toplum üzerinde daha olumlu etkiler yaratmasını sağlama konusunda önemli katkılar sunmaktadır. Bu alanda çalışan araştırmacılar için, toplumsal dinamikleri derinlemesine anlamak, disiplinler arası yaklaşımlar geliştirmek ve elde edilen bulguları toplumun yararına kullanmak büyük önem taşır. Sosyal bilimlerdeki araştırmacılar, sürekli değişen sosyal, ekonomik ve teknolojik koşullara uyum sağlayarak, bu dönüşüm süreçlerinde topluma rehberlik edecek yeni bilgileri üretmekle sorumludur.

Gerek ülkemizde gerekse dünya genelinde son yıllarda yaşanan ve gelecekte yaşanacak olan birçok yeni gelişme, sosyal bilimlerin veri odaklı bilgi üretme ve geleceğe yönelik öngörüler geliştirme zorunluluğunu daha da belirgin hale getirmiştir. Bu bağlamda, sosyal bilimler, toplumun karşılaşılabileceği zorlukları aşma sürecinde kritik bir rehberlik yaparak, toplumsal sorunların çözümüne yönelik kapasitenin artırılmasında hayati bir öneme sahiptir.

Sosyal bilimler, insan davranışları, toplumsal yapılar ve kültürel dinamikler üzerine odaklanan disiplinler arası araştırmalar için geniş bir yelpaze sunmaktadır. Zaman içinde bu alanlarda yapılan araştırmalar, toplumsal ve kültürel değişimlerin etkisiyle farklı nitelikler kazanmış; bu değişimler, araştırma yöntemlerinden, araştırma konularına kadar birçok boyutta kendini göstermiştir. Başlangıçta daha geleneksel yöntemlerle sınırlı kalan sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda, günümüzde teknolojinin gelişimi, dijitalleşme ve küreselleşmenin etkisiyle daha çeşitli ve yenilikçi yaklaşımlar benimsenmektedir.

Sosyal bilimlerde zaman içinde meydana gelen araştırma niteliklerindeki değişimi incelemeyi amaçlayan bu bölümde, özellikle, bu değişimlerin tarihsel süreçte nasıl bir seyir izlediği, araştırma yöntemlerinin nasıl evrildiği ve bu süreçte hangi yeni araştırma konularının ortaya çıktığı üzerinde durulmuştur. Ayrıca, disiplinler arası iş birliklerinin nasıl sağlandığı ve bu yaklaşımların gelişimi de ele alınmıştır. Bunun yanı sıra, bu alandaki araştırmaların toplum üzerindeki etkileri ve sosyal politikaların şekillendirilmesindeki rolü de değerlendirilmiştir. Dolayısıyla çalışma, sosyal bilimlerdeki tarihsel gelişimi ve gelecekteki yönelimleri anlamak için önemli veriler sunmayı hedeflemektedir.

Bu bağlamda, öncelikle, bibliyometrik analizle birlikte sosyal bilimler alanındaki araştırma konuları, niteliği ve araştırma kurumlarının performansı, ülkeler arası karşılaştırmalar, sosyal bilimler alanında lisansüstü tezlerin konu dağılımları ve ortaya çıkan sosyal bilimler araştırma kümeleri saptanmıştır. Daha sonra, sosyal bilimlerin araştırma süreçlerinde nasıl bir dönüşüm yaşadığını anlamak için özellikle metodolojik açıdan değerlendirmeler yapılmıştır. Son olarak, sosyal bilimlerin farklı disiplinlerle olan entegrasyonu ve iş birliği ele alınmıştır.

3.2. Tarihsel Gelişim Analizi

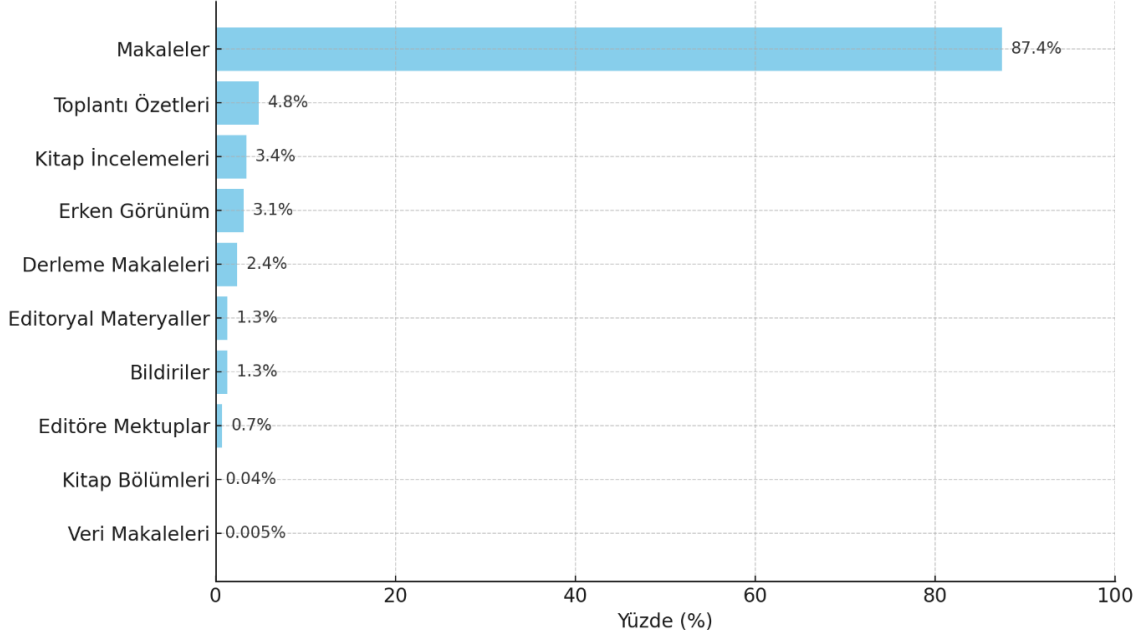
İlk bölümde, kapsamlı bir bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak, sosyal bilimler alanındaki araştırma konularının çeşitliliği ve niteliği, bu alandaki araştırma kurumlarının performansları, ülkeler arasında yapılan karşılaştırmalar, sosyal bilimler bağlamında hazırlanmış lisansüstü tezlerin konu dağılımları ve bu tezler doğrultusunda oluşan sosyal bilimler araştırma kümeleri ayrıntılı bir şekilde ortaya konmuş ve incelenmiştir.

3.2.1. Bibliyometrik Analiz

Web of Science (WoS), sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaları daha detaylı inceleyebilmek adına, sosyal bilimler sınıfını çeşitli alt kategorilere ayırmıştır. Bu kategoriler arasında Antropoloji, Arkeoloji, Bölge Çalışmaları, İletişim, Kriminoloji ve Penoloji, Demografi, Ekonomi, Eğitim ve Eğitim Araştırmaları, Bilimsel Disiplinler Eğitimi, Özel Eğitim, Çevre Çalışmaları, Etik, Etnik Çalışmalar, Coğrafya, Gerontoloji, Sağlık Hizmetleri Bilimleri, Sağlık Politikası ve Hizmetleri, Sosyal Bilimlerin Tarihi, Konaklama, Eğlence, Spor ve Turizm, Uluslararası İlişkiler, Dil ve Dilbilim, Hukuk, Dilbilim, Tıbbi Etik, Hukuki Tıp, Hemşirelik, Siyasal Bilimler, Kamu Yönetimi, Bölgesel ve Kentsel Planlama, Sosyal Sorunlar, Biyomedikal Sosyal Bilimler, Disiplinlerarası Sosyal Bilimler, Sosyal Hizmet, Sosyoloji, Spor Bilimleri, Madde Bağımlılığı, Ulaştırma, Kentsel Çalışmalar ve Kadın Çalışmaları yer almaktadır.

Bu çalışmada, Sosyal Bilimler alanında yayımlanan Türkiye adresli 80.807 adet bilimsel dokümanda yer alan çeşitli doküman türlerine ait bibliyografik veriler kullanılarak bir analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler doküman türlerine göre incelendiğinde: makaleler (70.575), toplantı özetleri (3.860), kitap incelemeleri (2.758), erken görünüm¹ (2.523), derleme makaleleri (1.963), editoryal materyaller (1.069), bildirimler (1.040), editöre mektuplar (582), kitap bölümleri (30) ve veri makaleleri (4) şeklindedir. Analiz sürecinde, öncelikle her bir doküman türünün toplam içindeki oranları hesaplanmış ve verilerin bu türlerin literatürdeki temsil seviyelerini ne şekilde yansıttığı belirlenmiştir. Şekil 37’de de görüleceği üzere makaleler, en yüksek temsil oranına sahip olup, toplam dokümanların %87,4’ünü oluşturmuştur. Bu türün yüksek oranı, akademik çalışmaların temel yapısal birimi olarak kabul edildiğini göstermektedir. Toplantı özetleri ve derleme makaleleri gibi diğer türler ise sırasıyla %4,8 ve %2,4 oranında temsil edilmiştir.

¹ Erken Görünüm: Basıma hazır makalelerin baskıdan önce çevrimiçi olarak yayımladığı ortamdır.

Şekil 37*Doküman Türlerine Göre Sosyal Bilimlerde Türkiye Adresli Yayınlar*

Bundan sonraki kısımlarda bu analizlere dayalı olarak incelemeler ve değerlendirmeler yapılmıştır.

3.2.2. Türkiye’de Sosyal Bilimler Alanında Araştırma Performansı

Literatürün gelişmesine bağlı olarak sosyal bilimlerde yıllara göre ilerlemeye baktığımızda 1967-2000 döneminde yayın sayısında sınırlı bir artış gözlemlenmektedir. 2000-2010 döneminde ise 2000 yılından itibaren yayın sayılarında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. 2001 yılında 366 olan yayın sayısı, 2010 yılında 2730’a ulaşmıştır. Bu artış, Türkiye’deki üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin artması ve araştırma fonlarının genişlemesi ile ilişkilendirilebilir. 2010-2023 dönemine baktığımızda 2010’dan sonraki dönemde, yayın sayısındaki artışın daha da hızlandığı gözlenmektedir. 2020 yılında 5638 olan yayın sayısı, 2023 yılında 7650’ye ulaşmıştır. 2020-2023 yılları arasında sosyal bilimler ile sağlık bilimleri (örneğin, viroloji, epidemiyoloji) arasında pandemiye bağlı olarak artan çalışmalar dikkat çekmektedir. Sosyal bilimlerde çok disiplinli araştırmaların ve uluslararası iş birliklerinin artışı, yayın sayılarının hızlı artmasına katkı sağlamıştır. Çok disiplinli araştırmalar ve yakınsama bakımından ise sosyal bilimlerin, diğer disiplinlerle etkileşim içinde büyük bir gelişme göstermiştir. Ekonomi, psikoloji, sosyoloji gibi farklı sosyal bilim dallarının yanı sıra, mühendislik, tıp ve fen bilimleri ile yapılan ortak çalışmaların sayısında da artış gözlenmiştir. Bu çok disiplinli çalışmalar, daha kapsamlı ve yenilikçi yaklaşımların benimsenmesini

sağlamış ve yayın sayılarının artmasında önemli rol oynamıştır. Yakınsama bağlamında ise sosyal bilimlerde, farklı disiplinlerin bir araya gelerek ortak sorunlara çözüm aradığı ve entegre yaklaşımlar benimsediği bir süreç olarak karşımıza çıktığı söylenebilecektir. Bu süreç kendini, sosyal bilimlerdeki yayınların hem kalitesini hem de sayısını artırarak göstermiştir. Sosyal ağ analizi, büyük veri analitiği, yapay zekâ ve sosyal medya gibi alanlar, sosyal bilimlerde yakınsama örnekleridir ve bu alanlarda yapılan çalışmaların sayısı hızla artmaktadır.

Sosyal bilimlerdeki yayın sayısı, özellikle son yıllarda büyük bir hız kazanmıştır. Ayrıca bu artış doğrusal değildir ve zamanla hızlanarak gerçekleşmektedir. Veriler, yıllar boyunca çeşitli alanlarda yapılan akademik çalışmaları ve yayınları içermektedir.

3.2.2.1. Türkiye Merkezli Seçili Fon Sağlayıcıların Değerlendirilmesi

Bununla birlikte, Türkiye’deki fon sağlayıcı kurumların araştırma destekleri ve katkıları üzerine bir analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz kapsamında, Türkiye merkezli 19 farklı bakanlık, kurum ve kuruluş değerlendirilmiştir: Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Başbakanlık, Türkiye Bilimler Akademisi, Türk Hava Kuvvetleri, Türk Kara Kuvvetleri, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı. Bu bölümde yer alan kurum listesi ile eserin ikinci bölümünde bahsi geçen aktörler arasında görülen örtüşmezlik, kullanılan sınıflandırma ölçütlerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Birinci bölümde daha çok sosyal araştırma ekosistemindeki aktörlerin rollerine göre (örneğin: bilgi üreticisi, politika yapıcı, aracı kurum vb.) işlevsel bir tasnif yapılmışken; burada yer alan analizde ise yalnızca finansman sağlayıcı kapasitesine sahip olan Türkiye merkezli kamu kurumları seçilerek dikkate alınmıştır. Dolayısıyla birinci bölümde yer verilen ancak doğrudan fon sağlayıcısı olmayan bazı üniversiteler, düşünce kuruluşları veya sivil toplum yapıları bu listede yer almamaktadır. Aynı şekilde, bazı askeri ya da teknik bakanlıkların bu bölümde yer almasının sebebi, doğrudan veya dolaylı olarak sosyal araştırmaları fonlayan program ve mekanizmalara sahip olmalarıdır. Bu nedenle her iki bölümdeki aktör listesi birbirini tamamlayıcı mahiyette olup, farklı amaçlarla hazırlanmıştır.

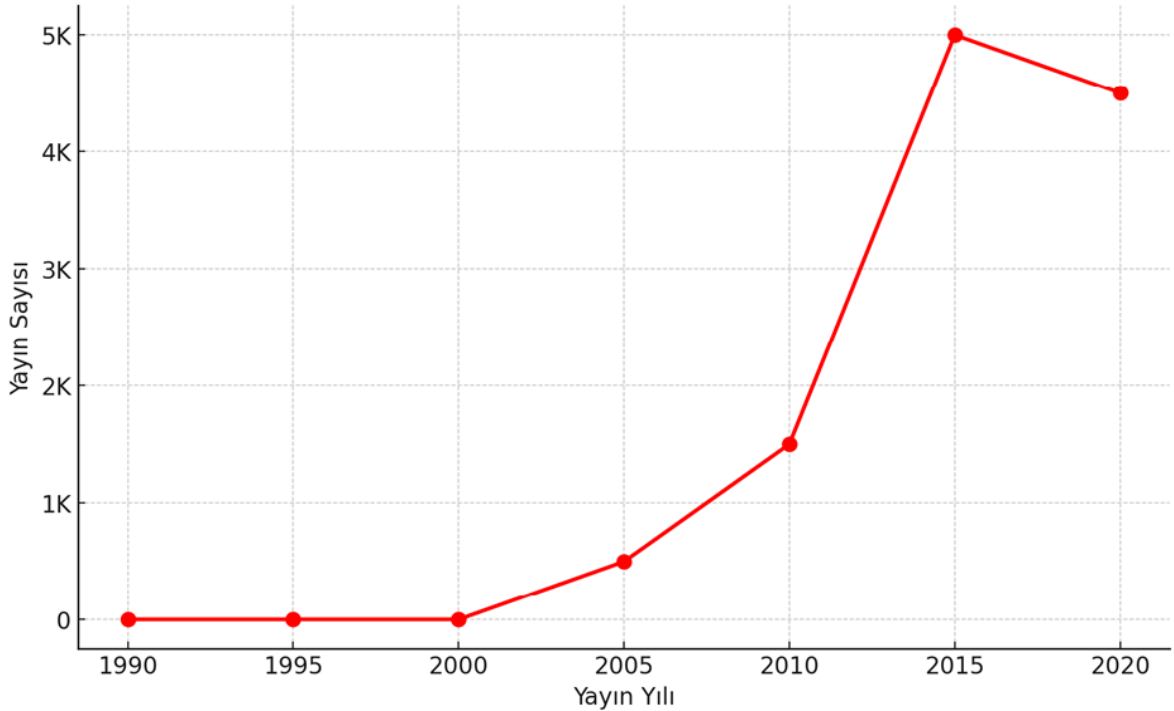
Türkiye’de bu alandaki katkıyı sağlayan başlıca kurumlar arasında, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı (Strateji ve Bütçe Başkanlığı) yer almaktadır. Bu kurumlar, sosyal bilimler araştırmalarının çeşitliliğine ve derinliğine katkı sunarak, toplumların sosyal yapılarının,

kültürel dinamiklerinin ve ekonomik şartlarının daha iyi anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, özellikle kültürel çalışmalar ve sosyal yapıların araştırılması üzerine fon sağlarken, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, aile yapıları, kadın erkek eşitliği ve sosyal hizmetler üzerine projelere destek vermektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, iş gücü piyasası, işsizlik, sosyal güvenlik ve çalışan hakları gibi konulara yönelik araştırmaları finanse etmektedir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ise, bölgesel kalkınma ve sosyal politikaların etkilerini inceleyen projelere önemli kaynaklar sunmaktadır. Bu kurumların desteklediği araştırmalar, Türkiye'nin sosyal yapısının evrimine ışık tutarak, toplumsal gelişim stratejilerinin şekillendirilmesinde katkı sağlamaktadır.

Bu kuruluşların toplam 66.433 yayın ürettiği ve bu yayınların toplamda 1.286.507 atıf aldığı tespit edilmiştir. Bu veriler, Türkiye'deki bu fon sağlayıcı kurumların araştırma alanındaki etkinliklerini ve uluslararası bilimsel katkılarını ortaya koymaktadır. Şekil 38'de görüleceği üzere 2005 öncesinde çok az sayıda yayın varken, 2005'ten sonra hızlı bir artış görülmektedir. Bu artış 2015 civarında zirve yapmaktadır. 2015'ten sonra yayın sayısında bir düşüş gözlemlenirken, özellikle 2020 sonrası bu düşüş belirgin hale gelmiştir. Sosyal bilimler alanında fon sağlayan kurumlar, akademik araştırmaların desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Şekil 38

Fon Sağlayıcılarının Desteklediği Yayınlar

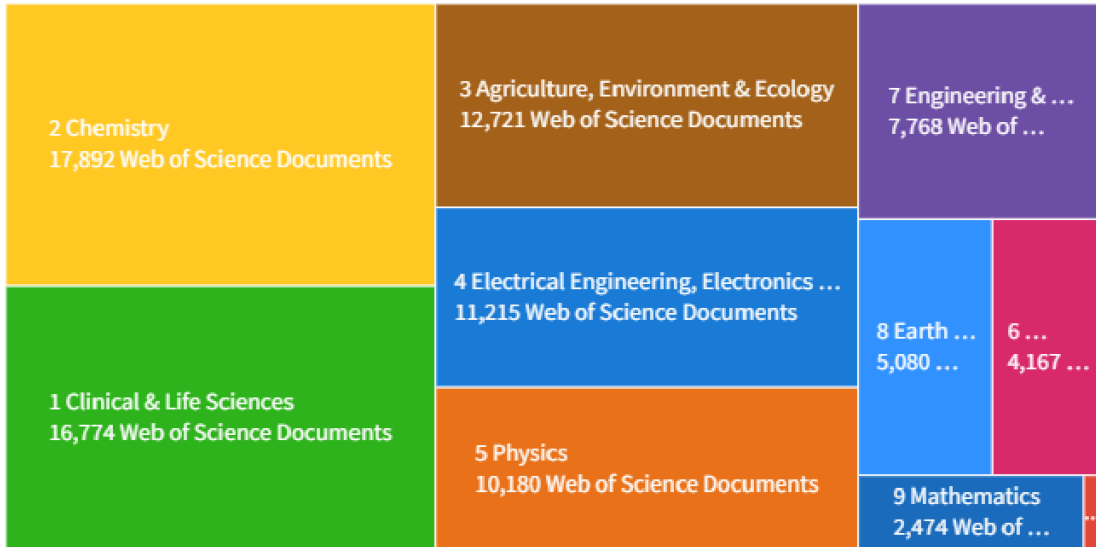


Aynı zamanda fon sağlayıcıların desteklediği bilimsel yayınların hangi ana araştırma alanlarına odaklandığını ele alınmıştır. Şekil 39’daki her bir kutu, farklı bir bilimsel disiplin başlığını temsil etmekte olup, kutunun boyutu o alanda yayımlanan doküman sayısını ifade etmektedir:

- ◆ Kimya (Chemistry): 17.892 yayın ile en fazla desteklenen araştırma alanıdır.
- ◆ Klinik ve Yaşam Bilimleri (Clinical & Life Sciences): 16.714 yayın ile ikinci sırada yer almaktadır.
- ◆ Tarım, Çevre ve Ekoloji (Agriculture, Environment & Ecology): 12.721 yayın ile üçüncü sıradadır.
- ◆ Elektrik Mühendisliği ve Elektronik (Electrical Engineering, Electronics &...): 11.215 yayın ile öne çıkan bir diğer alandır.
- ◆ Fizik (Physics): 10.180 yayın ile bu alanı takip etmektedir.
- ◆ Yer Bilimleri (Earth &...): 5.080 yayın ile doğal bilimler içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.
- ◆ Mühendislik ve Teknoloji (Engineering &...): 7.766 yayın ile mühendislik ve teknolojik araştırmalarda önemli bir katkı sağlamaktadır.
- ◆ Matematik (Mathematics): 2.474 yayın ile en az doküman üretilen alanlardan biridir.

Şekil 39

Makro Düzeyde Atıf Konularına Göre Yayınlar



Box size indicates number of Web of Science Documents

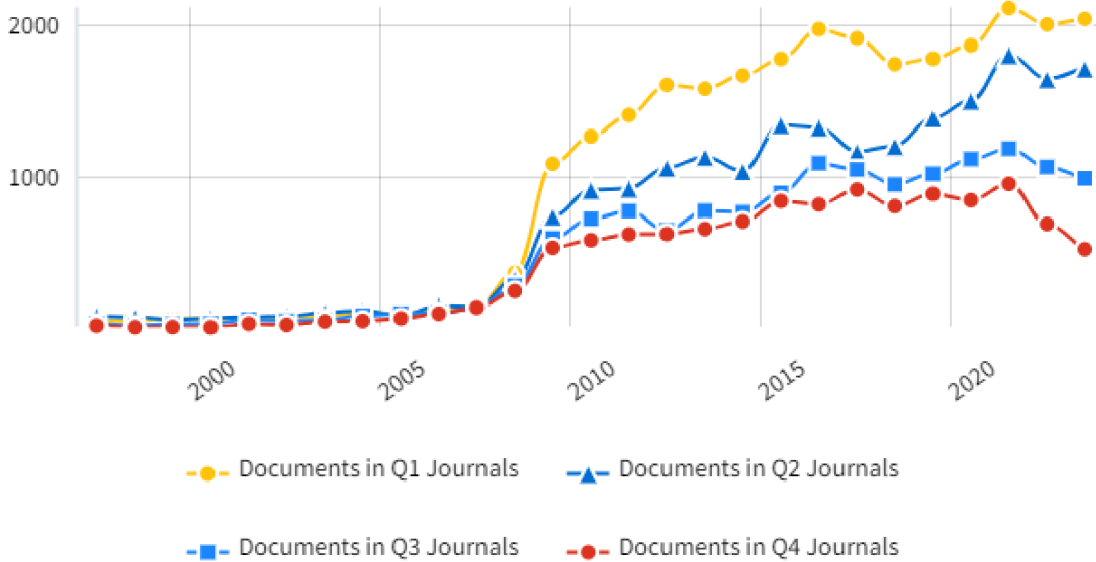
Şekil 40’ta, fon sağlayıcıların katkısıyla yayımlanan bilimsel belgelerin hangi etki faktörü (JIF – Journal Impact Factor) dördte birlik dilimlerinde (quartile) yayımlandığını gösteren bir

analiz sunulmaktadır. Dört dilim (Q1, Q2, Q3, Q4) farklı dergi kalitelerini ifade etmektedir. Q1 en yüksek etki faktörüne sahip dergiler, Q4 ise en düşük etki faktörüne sahip olanlardır.

- ◆ **Q1 Dergiler (Sarı çizgi):** Grafikteki en yüksek çizgi, belgelerin Q1 yani en yüksek etki faktörüne sahip dergilerde yayımlandığını gösteriyor. 2005 yılından sonra hızlı bir artış gözlemlenmekte, bu da fon sağlayıcıların kaliteli dergilerde daha fazla yayına imza attığını göstermektedir. 2015 sonrası ise bir duraklama söz konusu olsa da genel eğilim yüksek kalmaya devam etmektedir.
- ◆ **Q2 Dergiler (Mavi çizgi):** Q2 dergilerdeki belgeler de zamanla artış göstermektedir. Q1'e kıyasla biraz daha düşük bir seviyede kalmış olmasına rağmen, fon sağlayıcıların Q2'de de istikrarlı bir katkı sunduğunu göstermektedir.
- ◆ **Q3 Dergiler (Açık mavi çizgi):** Q3'te yayımlanan belgeler de artış gösterse de, Q1 ve Q2'ye göre daha az sayıda yayının bu dergilerde yayımlandığı görülmektedir. Bu da görece daha düşük etki faktörüne sahip dergilerde yapılan yayın sayısının sınırlı olduğunu işaret etmektedir.
- ◆ **Q4 Dergiler (Kırmızı çizgi):** En düşük etki faktörüne sahip olan Q4 dergilerde yayımlanan belgelerin sayısında ise 2005 yılından sonra artış olsa da 2020'den itibaren belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Bu, fon sağlayıcıların en düşük etki faktörüne sahip ve dolayısıyla daha az saygın dergilerde yayın yapma eğiliminden uzaklaştığını göstermektedir.

Şekil 40

Quartile Değerlerine Göre Yayınlar



Fon sağlayıcıların desteğiyle yapılan yayınlar, büyük ölçüde Q1 ve Q2 gibi daha yüksek etki faktörüne sahip dergilerde yayımlanmıştır. Bu da fon sağlayıcıların araştırma kalitesine verdikleri önemi göstermektedir. Özellikle 2005 yılı sonrası dönemde, daha yüksek etkiye sahip dergilerde yayımlanan çalışmalarda ciddi bir artış dikkat çekmektedir. Düşük etki faktörüne sahip dergilerde yayımlanan belgeler ise zamanla azalmış durumdadır, bu da fon sağlayıcıların daha prestijli dergilere yönelmeye başladığını göstermektedir.

Her ne kadar Türkiye adresli fon sağlayıcılar arasında listede kendine yer bulamasa da sosyal bilimler alanında Türkiye’de faaliyet gösteren önemli bir dizi fon sağlayıcı olduğunu belirtmekte yarar vardır. Türk Tarih Kurumu (TTK), Türk Dil Kurumu (TDK), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AKDITYK) ve TÜBİTAK’ın Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Grubu (SOBAG), sosyal bilimler alanında araştırma fonları sağlayarak akademik faaliyetlere doğrudan katkı sunan başlıca kurumlar arasında yer almaktadır. 1920’li ve 1930’lu yıllarda Mustafa Kemal Atatürk’ün öncülüğünde kurulan TTK ve TDK, tarih ve dil alanlarındaki araştırmaları destekleme amacı taşımaktadır. TTK, Türk ve dünya tarihinin araştırılmasını teşvik ederken, tarih yazımında bilimsel yöntemlerin uygulanmasını destekleyen projelere fon sağlamaktadır. TDK ise Türk dili üzerine çalışan araştırmacılara mali destek sunarak, dilin gelişimi, etimolojik araştırmalar ve terminoloji çalışmaları gibi konularda önemli katkılar sağlamaktadır. Her iki kurum da sosyal bilimler içerisinde kendi uzmanlık alanlarında ulusal düzeyde akademik kapasitenin artırılmasını hedeflemektedir. AKDITYK, TTK ve TDK’yı da kapsayan bir üst kurumsal yapı olarak, Türk kültürünün, dilinin ve tarihinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla geniş bir perspektifte araştırmaları desteklemektedir. Kurumun sağladığı fonlar, özellikle kültürel mirasın korunması, Türkoloji çalışmaları ve kültür tarihi alanında öne çıkan projelerde yoğunlaşmaktadır. Bu destekler, sosyal bilimlerde disiplinlerarası bir yaklaşımı teşvik etmenin yanı sıra, uluslararası alanda da Türk araştırmacıların görünürlüğünü artırmaya yönelik bir misyon taşımaktadır. TÜBİTAK bünyesinde faaliyet gösteren SOBAG, sosyal bilimlerin geniş yelpazesini kapsayarak çok daha genel ve uluslararası odaklı bir fon sağlayıcısı olarak öne çıkar. SOBAG’ın araştırma fonları, disiplinlerarası ve yenilikçi projelere destek vermeyi amaçlarken, özellikle kalkınma, toplumsal sorunlar ve politik ekonomi gibi alanlarda araştırmaları teşvik etmekte ve sosyal bilimlerin farklı disiplinlerdeki etkileşimini artırmayı hedeflemektedir.

Bu kurumlar, sosyal bilimlerdeki araştırma faaliyetlerini desteklerken, aynı zamanda Türkiye’nin kültürel ve bilimsel değerlerinin korunması ve tanıtılması gibi ulusal önceliklere de hizmet etmektedir. Ancak, bu destek mekanizmalarının kapsamı ve etki alanı birbirinden farklıdır. TTK, TDK ve AKDITYK gibi kurumlar, tematik olarak daha spesifik alanlara odaklanırken, SOBAG gibi yapılar daha geniş bir araştırma yelpazesi sunmaktadır. Bu çeşitlilik, sosyal bilimlerde farklı araştırma ihtiyaçlarına yanıt verilmesini sağlamanın yanı sıra araştırmacılar için disiplinler arası iş birliği fırsatlarını da artırmaktadır.

3.2.2.2. *Kalkınma Planlarının Sosyal Bilimler Bağlamında Değerlendirilmesi*

Türkiye'nin kalkınma planları, ülkenin ekonomik, sosyal ve çevresel hedeflerini belirlemek amacıyla beş yıllık periyotlar halinde hazırlanan kapsamlı strateji belgeleridir. Bu planlar, Türkiye'nin kalkınma vizyonunu şekillendirerek, sektörel bazda politika ve öncelikleri belirlemeleri bakımından önemlidir. Günümüzde Türkiye, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) ile kalkınma yolculuğuna devam etmektedir. Bu planlar, Türkiye'nin uzun vadeli kalkınma stratejisinin belkemiğini oluşturarak, küresel rekabet, teknolojik yenilikler, sürdürülebilirlik ve dijital dönüşüm gibi konulara odaklanmıştır. Araştırma kapsamında kalkınma planlarında, bilimsel çalışma, Ar-Ge faaliyetleri ve akademisyen niteliklerinin artırılmasına yönelik hususlar etraflıca incelenmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1960'lara kadar olan dönemde, Türkiye'nin bilim ve teknoloji alanındaki gelişimi oldukça yavaş olduğu görülmektedir. Bu dönemde, sanayileşme politikalarına ağırlık verilmiş ve yatırım harcamalarının düzenlenmesine yönelik planlar yapılmıştır. Şakir Kesebir Planı, İsmet İnönü Programı, 1933-1937 ve 1938-1942 Sanayi Planları ve Şevket Süreyya Planı bu dönemin önemli örnekleri olarak verilebilir (Araştırma Geliştirme Faaliyetlerinin Stratejik Planlaması, 1994). Planlı kalkınma modelinin uygulanmaya başlandığı 1930'lu yıllarda ise, Batı'daki siyasi huzursuzluklardan kaçan birçok bilim insanı Türkiye'ye gelerek Türk bilimine katkıda bulunmuştur (Yıldız vd., 2010). Özellikle 1933 yılında, yabancı bilim insanları Türk üniversitelerinde istihdam edilerek yeni kurulan üniversitelerin gelişmesine ve bilimsel düşüncenin yaygınlaşmasına yardımcı olmuşlardır (Tekeli & İlkın, 1977). 1950-1960 döneminde, devlet daha çok altyapı yatırımlarına (yol, baraj, liman gibi) odaklanırken, özel sektörün teknoloji transferi yoluyla yatırımlar yapması teşvik edilmiştir (Çakmak, 2022).

- ◆ **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967):** Bu planda öne çıkan en önemli gelişme, Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurulu'nun kurulması kararıdır.
- ◆ **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972):** Bu plan, sanayileşmiş ülkelerin üretim artış hızları arasındaki farkların yüksek vasıflı insan gücü oranlarından kaynaklandığı tespitini yapmıştır. Plan ayrıca, işgücünün vasfını yükseltmenin hem verimliliği artıracığını hem de teknolojik değişime yol açacağını belirtmiştir. Teknolojik gelişmenin temelini bilimsel çalışma ve araştırmalarda olduğu vurgulanmış ve sanayileşmiş ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve ülke koşullarına uyarlanması gerektiği ifade edilmiştir.
- ◆ **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977):** Bu plan, kalkınmada modern teknolojilerin uygulanmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Kullanılacak teknolojilerin ülke gereklerine cevap veren, plan önceliklerine dönük ve mevcut teknolojileri tamamlayıcı nitelikte olması gerektiği belirtilirken, teknoloji

transferinde, ithal edilen teknolojilerin etkin bir şekilde kullanılmasının esas olduğu ve bunun için gerekli bilimsel altyapı çalışmalarının yapılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, yurtiçi teknoloji üretimini desteklemek için kamu ve özel sektördeki yerli mühendislik ve proje hizmetlerinin özendirileceği belirtilmiştir.

- ◆ **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983):** Bu plan, ilk kez teknoloji politikalarına yer verilen bir plan olarak öne çıkmaktadır. Planda, teknoloji politikalarının sanayi, istihdam ve yatırım politikaları ile birlikte ele alınması gerektiği ve belli sektörlerin kendi teknolojilerini üretmesinin önemi vurgulanmıştır. Plan, teknoloji ve teknik eleman kıtlığına da değinirken, sektördeki teknoloji darboğazının temel nedeninin bilgi eksikliğinden ziyade mevcut bilgi potansiyelinin ve teknoloji üretme olanaklarının yeterince kullanılmasını engelleyen kurumsal yapı düzensizliği olduğunu belirtmiştir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve eğitimin hızlı, sağlıklı ve demokratik gelişme gerekleriyle uyumlu hale getirilmesi hedeflenmiştir.
- ◆ **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989):** Bu planda, uygun teknoloji transferi için teknoloji seçimi ve adaptasyonu çalışmalarına ağırlık verilmesi ve teknoloji uyum çalışmalarının artırılması hedeflenmiştir. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin gerisinde kalmamak için bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yakından izlenmesi ve sonuçlarının ilgililerin hizmetine sunulması için gerekli mekanizmaların kurulması vurgulanmıştır. TÜBİTAK ve YÖK’ün işlevlerinin politikalar doğrultusunda geliştirilmesi için çalışmalar yapılması kararlaştırılmıştır. Bilgi işleme teknolojisinin geliştirilmesi, elektronik bilgi işleme ve bilgi iletme sistemlerinin donanım ve yazılımlarının öncelikle iç kaynaklara dayalı olarak üretilmesine ağırlık verilmesi hedeflenmiştir.
- ◆ **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994):** Bu plan, araştırma-geliştirme (AR-GE) faaliyetlerine büyük önem vermiştir. Bilgi toplumu olmanın bilgi teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaya bağlı olduğu ve bilginin üretimi ve depolanması için bilgisayar ağlarının yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.
- ◆ **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000):** Bu plan, ulusal araştırma ve teknoloji gücünü artırmayı hedeflerken aynı zamanda uluslararası firmaların AR-GE faaliyetlerini de dikkate almayı, bu firmalarla bilgi ağları oluşturmayı ve firmalar arası stratejik ittifakları özendirmeyi amaçlamıştır. Eğitim-öğretim, bilim ve teknoloji altyapısının geliştirilmesi ve sanayileşmeye önem verilmesi hedeflenmiştir. Eğitim-öğretim sistemiyle teknolojinin entegrasyonu ve AR-GE kurumları, üniversiteler ve sanayinin birlikte çalışmasının önemi vurgulanmıştır.
- ◆ **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005):** Bu plan, üniversite-kamu-özel sektör ortak AR-GE girişimlerinin özendirilmesi ve desteklenmesi hedefini bir kez daha vurgulamıştır. Örgün eğitime destek olacak şekilde etkileşimli Bilim ve Teknoloji Merkezlerinin kurulması planlanmıştır.

- ◆ **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013):** Bu planda, bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısının geliştirilmesi, vatandaşların ve kurumların bu teknolojileri etkin bir şekilde kullanmasının sağlanması, uydu teknolojilerini üretme yetkinliklerinin geliştirilmesi ve bu teknolojilerin araştırma amaçlı yapılandırılmasına gidilmesi öngörülmüştür.
- ◆ **Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018):** Bu plan, Türkiye'nin orta gelir tuzağından kurtularak yüksek gelirli ülkeler arasında yer almasını hedeflemiştir. Bu doğrultuda sanayinin kalkınmada merkezi bir rol üstlenmesi gerektiği ve ekonominin dönüşümünü sağlayacak temel sektör olması gerektiği vurgulanmıştır. Plan, yüksek oranlı yatırımlarla sermaye birikiminin hızlandırılmasını ve ileri teknoloji alanlarında üretim kapasitesinin artırılmasını öngörmüştür. Ayrıca, yenilikçi ve ithalat bağımlılığı azalmış bir ekonomik yapıya dönüşüm hedefi belirlenirken, bilim ve teknolojideki gelişmelerin takip edilerek yenilik üretme kapasitesinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, araştırma-geliştirme faaliyetlerine daha fazla kaynak ayrılması ve üniversite-sanayi iş birliğinin güçlendirilmesi gibi ihtiyaçlar ortaya konmuştur.
- ◆ **On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023):** Planda rekabetçilik ve verimlilik artışını sağlama hedefi doğrultusunda imalat sanayiinde belirli öncelikli sektörlerde yerli üretimin artırılmasını ve sanayileşmenin hızlandırılması öngörülmüştür. "Nitelikli insan ve güçlü toplum" ekseninde, eğitim sisteminin güçlendirilmesi ve araştırma kapasitesinin artırılması gerekliliği vurgulanmıştır. Girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi ve yatırım ortamının iyileştirilmesi de Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerini teşvik eden unsurlar olarak öne çıkmıştır.
- ◆ **On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028):** Yeşil ve dijital dönüşüm, Planın temel odak noktalarından birini oluşturmuştur. Uluslararası ticarete, özellikle Avrupa Birliği'nin yeşil dönüşüm politikalarına uyum sağlama gerekliliği fikrinden hareketle, sürdürülebilir üretim biçimleri ve yeşil teknolojiler üzerine daha fazla araştırma yapılmasını öngörmüştür. Ayrıca, akıllı ve sürdürülebilir şehirler hedefi, kentsel alanlarda yenilikçi çözümler geliştirilmesine olan ihtiyacı gündeme getirmiştir.

On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), yeşil ve dijital dönüşümün yanı sıra sosyal sektörlerdeki bilimsel araştırma ihtiyacını da güçlü biçimde vurgulamaktadır. Planın "beşerî sermaye", "sosyal adalet", "nüfus ve aile yapısı", "eğitim sisteminin dönüşümü", "istihdam", "göç", "sağlık", "yoksullukla mücadele" ve "toplumsal refah" başlıklarında çok boyutlu araştırma ihtiyacı ortaya koyulmuştur. Özellikle sosyal politikaların etkisini ölçmeye yönelik veri üretimi, sosyal yardımların etki analizi, yoksulluk dinamiklerinin izlenmesi, dezavantajlı grupların durumunu değerlendiren mikro veri çalışmalarının artırılması ve eğitimde kalite göstergelerine ilişkin analitik araştırmalar Plan'da dikkat çekici biçimde öne çıkmaktadır.

Ayrıca, nüfusun yaşlanması, göçmen entegrasyonu, bireylerin dijital okuryazarlık becerileri, işgücü piyasasında yeni nesil beceri gereksinimleri, sağlık sisteminde maliyet-etkililik analizleri, kentsel yaşam kalitesi göstergeleri ve aile yapısındaki değişimlerin sosyoekonomik sonuçları gibi konularda derinlemesine sosyal bilimsel araştırmalar yapılması gerektiği açıkça ifade edilmektedir. Bu yönüyle Plan, sadece yeşil dönüşüm ve teknolojik yeniliklere değil; aynı zamanda Türkiye’nin sosyal sektörlerinde politika tasarımına temel oluşturacak kapsamlı bilimsel veri ve araştırma ihtiyacına işaret etmektedir.

Bu planlar incelendiğinde, Türkiye’nin bilim ve teknoloji politikalarının zaman içinde belirgin bir evrim geçirdiği görülmektedir. İlk dönemlerde daha çok sanayileşme ve teknoloji transferine odaklanılırken, sonraki planlarda AR-GE’ye, insan kaynaklarının geliştirilmesine, üniversite-sanayi işbirliğine ve bilgi toplumu olma hedeflerine daha fazla önem vermeye başlandığı söylenebilecektir.

Türkiye’de bilim ve teknoloji politikalarının, kalkınma planları aracılığıyla sürekli olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu alanda daha fazla ilerleme kaydetmek için, politikaların tutarlı ve uygulanabilir olmasının yanı sıra toplumun tüm kesimlerinin desteğinin sağlanması da büyük önem taşımaktadır.

Bilim ve araştırma faaliyetlerinin yoğunlaştırılması sürecinde üniversitelerin merkezi bir rol oynadığı görülmektedir. Kalkınma planları, üniversitelerin yalnızca eğitim kurumları olarak değil, aynı zamanda araştırma merkezleri olarak da konumlandırılmasını öngörmektedir. Bu bağlamda, eğitim ve araştırma faaliyetlerinin entegre edilmesi, üniversitelerin ve araştırma kurumlarının araştırma kapasitelerinin artırılması, bu kurumların ekonomik ve sosyal gelişmenin gereksinimlerine uygun şekilde güçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Üniversite-sanayi iş birliği de kalkınma planlarında önemli bir yer tutmaktadır. Üniversitelerden, sanayinin ihtiyaç duyduğu bilgi ve teknolojiyi üretmesi ve bu bilgiyi sanayiye aktarması beklenmektedir. Bu iş birliği ile teorik bilginin pratiğe dökülmesi, yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi, dolayısıyla ülkenin rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.

Ayrıca, kalkınma planlarında temel bilimlere yapılan yatırımların önemi vurgulanmaktadır. Temel bilimlerdeki ilerlemenin, uygulamalı bilimler ve teknolojik gelişmelerin temeli olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, nitelikli akademisyenlerin yetiştirilmesi ve üniversitelerde tutulması, bilim ve araştırma faaliyetlerinin başarısı açısından kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Kalkınma planlarında, akademisyenlerin niteliklerinin artırılması için yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi, doktora ve doktora sonrası araştırmaların teşvik edilmesi, uluslararası iş birliği imkânlarının artırılması ve akademisyenlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi öneriler sunulmaktadır. Araştırma kaynaklarının etkin kullanımı da önemli

bir diğer başlık olarak yer almaktadır. Kalkınma planlarında, araştırma projelerinin seçimi ve yürütülmesinde koordinasyon sağlanması, mükerrerliklerin önlenmesi ve kaynakların öncelikli alanlara yönlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Türkiye'nin bilim ve araştırma alanında ilerlemesi için üniversiteler, nitelikli insan gücü yetiştirme yanısıra sanayi ile iş birliği yaparak, temel bilimlere odaklanarak ve araştırma kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak ülkenin kalkınmasına önemli katkılar sağlayabilecektir.

3.2.3. Sosyal Bilimler Alanında Ülkeler Arası Performans Göstergesi Karşılaştırmaları

Tablo 10, sosyal bilimler alanında yayın yapan ülkelerin performans göstergelerini ifade etmektedir. Bu veriler, ülkelerin h-index değerleri, toplam atıf sayıları, h-core içindeki atıf toplamları ve toplam makale sayıları gibi çeşitli metriklerle ülkelerin performansını değerlendirilmesine olanak tanınması bakımından önemlidir.

Tablo 10*Ülke Performansları*

h-index	Birim	h index bağlamında atıf toplamı	Tüm atıflar	Tüm makaleler
1129	ABD	2917156	3855922	17750
592	Avustralya	1328309	1470256	3233
560	Birleşik Krallık	1256431	1564284	8523
488	İran	1183372	1255739	2043
431	Hindistan	921581	1001794	1928
337	Almanya	604494	717795	4046
324	Çin Halk Cumhuriyeti	621236	729188	3173
322	Türkiye	260108	1978239	135459
309	Kanada	585845	662614	2643
303	Etiyopya	573531	584643	598
292	İspanya	488634	563064	2948
288	İtalya	516257	599315	3140
250	Hollanda	373439	456448	2999
238	Japonya	462485	486335	1003
228	İsveç	407116	439328	1332
225	Brezilya	409766	446004	1097
214	Güney Afrika	359730	384186	1000
189	Fransa	278626	337163	2402
183	Pakistan	275336	306180	1260
170	Norveç	283709	308090	1113
157	Nijerya	236570	253678	788
155	Rusya	224017	248054	1002
153	Finlandiya	221047	241317	876
145	Portekiz	197522	225821	1384
144	Suudi Arabistan	252205	264025	716
143	Danimarka	189853	207781	912
142	İsviçre	176574	201320	1216
141	Güney Kore	211494	224424	767
137	Malezya	175176	192509	841
133	Belçika	96587	118684	1194

h-index, bir araştırmacının veya ülkenin bilimsel üretkenliğini ve yayınlarının aldığı atıfların etkisini ölçen bir gösterge olarak kullanılmaktadır (L. Lü vd., 2016; Merigó vd., 2015; Mingers & Leydesdorff, 2015; Waltman, 2016). h-index, bilimsel üretkenliği ve yayınların aldığı atıfların etkisini ölçen bir göstergedir ve bir ülkenin araştırma performansını değerlendirirken önemli bir metrik olarak kullanılmaktadır. Bu gösterge, bir araştırmacının veya bir ülkenin yayınlarının etkisini ölçerken, sadece yayın sayısını değil, aynı zamanda bu

yayınlar yapılan atıfların kalitesini ve etkisini de dikkate alır. h-index değeri, araştırmacının veya ülkenin en az h sayıda yayınına h veya daha fazla atıf almış olması gerektiğini belirtir. Örneğin, bir araştırmacının h-index değeri 20 ise, bu, o araştırmacının 20 yayınının her birinin en az 20 atıf aldığı anlamına gelir. Bu metodoloji, bir ülkenin bilimsel katkılarının sadece niceliksel boyutlarını değil, aynı zamanda bu katkıların bilimsel toplulukta ne kadar etkili olduğunu da gösterir.

Türkiye'nin sosyal bilimler alanındaki performansını diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda: Türkiye'nin performansının h-index'inin 322 olduğu görülmektedir. Türkiye'nin sosyal bilimler alanındaki h-index değeri 322 olarak belirlendiğinde, bu, Türkiye'nin 322 yayınının her birinin, bilimsel camiada önemli ölçüde tanınan ve etkili olan çalışmalar olduğunu gösterir. Bu metrik, Türkiye'nin sosyal bilimler alanındaki üretkenliğini ve bu üretkenliğin uluslararası bilimsel topluluklar tarafından nasıl değerlendirildiğini anlamamıza yardımcı olur. Bunun yanı sıra, h-core içindeki atıf toplamı, belirli bir yayın kümesinin aldığı toplam atıf sayısını yansıtarak, bu çalışmaların ne kadar etkili olduğuna dair bir gösterge sunar. Türkiye'nin 260,108 olan h-core içindeki atıf toplamı, Türkiye'nin sosyal bilimlerdeki araştırmalarının etkili ve uluslararası düzeyde kabul görmüş yayınlar ürettiğini işaret eder. Bu, Türkiye'nin sosyal bilimler alanındaki araştırmalarının, sadece yayımlanmakla kalmayıp, aynı zamanda bu çalışmaların bilimsel camiada önemli bir etki oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin sahip olduğu h-index değeri, sosyal bilimler araştırmalarının küresel literatürde kayda değer bir paydaş olduğunu göstermektedir. En çok atıf alan makalelerin yer aldığı h-core içindeki toplam atıf sayısının 260.108 olması, bu çekirdek yayın grubunun oldukça yüksek bir etki yarattığına işaret etmektedir. Benzer şekilde, Türkiye'nin sosyal bilimler alanında toplam 1.978.239 atıf almış olması, bu alanda üretilen yayınların geniş bir uluslararası araştırmacı kitlesi tarafından kullanıldığını ve değerlendirildiğini göstermektedir. Toplam makale sayısı bakımından 135.459 doküman ile Türkiye'nin sosyal bilimler literatürüne niceliksel açıdan da güçlü bir katkı sunduğu söylenebilmektedir.

Bu bağlamda Türkiye adresli yayınlar için hesaplanan 322'lik h-index değeri, mutlak büyüklük olarak bakıldığında başlangıçta yüksek ve anlamlı bir düzeye işaret etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin nüfusu, yükseköğretim kapasitesi, sosyal bilimler alanındaki araştırmacı sayısı ve toplam yayın hacmi dikkate alındığında, bu değer ülkenin potansiyelini tam olarak yansıtmadığı da ileri sürülebilir. Başka bir ifadeyle, 322'lik h-index, Türkiye'nin sosyal bilimlerde belirli bir görünürlük ve etki düzeyine ulaştığını göstermekte; ancak mevcut kurumsal kapasite ve insan kaynağı ile daha yüksek bir değer ulaşılabilir olduğu izlenimini de vermektedir.

h-index göstergesinin kendisi açısından bakıldığında, bu endeksin hem yayın sayısını hem de atıf düzeyini birlikte dikkate alması nedeniyle yaygın biçimde kullanılan, ancak tek başına "nihai" bir ölçüt olarak görülmemesi gereken bileşik bir gösterge olduğu hatırlanmalıdır. h-index; alanlar arası atıf kültürü farklarını, dil bariyerlerini, veri tabanı kapsamındaki dergi ve

kitapların temsil dengesizliklerini ve araştırma gündeminin yerel/ulusal odaklı olmasının etkilerini tam olarak yansıtamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’nin sosyal bilimlerdeki konumunu değerlendirirken, h-index değerini bu sınırlılıklar ışığında ve alan-normalize edilmiş etki ölçütleri, uluslararası ortak yazarlık oranları ve niteliksel değerlendirmeler gibi tamamlayıcı göstergelerle birlikte ele almak daha isabetli olacaktır.

Diğer Ülkelerle Karşılaştırma:

- ◆ ABD:
 - h-index: 1129, Toplam Atıf: 3.855.922, Toplam Makale: 17.750
 - ABD, sosyal bilimler alanında lider konumda, hem h-index değeri hem de toplam atıf sayısı açısından çok yüksek değerlere sahiptir.
- ◆ Birleşik Krallık:
 - h-index: 560, Toplam Atıf: 1.564.284, Toplam Makale: 8.523
 - Birleşik Krallık da sosyal bilimler alanında güçlü bir performansa sahiptir.
- ◆ Almanya:
 - h-index: 337, Toplam Atıf: 717.795, Toplam Makale: 4.046
 - Almanya’nın h-index ve toplam atıf sayısı, Türkiye’den daha yüksek olsa da Türkiye’nin makale sayısı Almanya’dan fazladır.
- ◆ Avustralya:
 - h-index: 592, Toplam Atıf: 1.470.256, Toplam Makale: 3.233
 - Avustralya’nın h-index ve toplam atıf sayısı da Türkiye’den oldukça yüksektir, fakat makale sayısı daha azdır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; Türkiye, sosyal bilimler alanında yüksek sayıda makale üretmekte ve bu makaleler önemli sayıda atıf almaktadır. Bu durum, Türkiye’nin sosyal bilimler alanda oldukça üretken ve etkili bir konumda olduğunu göstermektedir. Diğer yandan h-index ve toplam atıf sayısı açısından ABD, Birleşik Krallık, Almanya ve Avustralya gibi ülkelerle kıyaslandığında Türkiye’nin geride kaldığı gözlenmektedir. Bu sonuç, Türkiye’nin araştırmalarının uluslararası alanda daha fazla tanınması ve atıf alması için çaba göstermesi gerektiğini yansıtmaktadır. Tablo 11’de de görüleceği üzere, incelenen veri tabanında sosyal bilimler alanında üretilen doküman sayıları bakımından Türkiye adresli kurumlar kayda değer bir hacme sahiptir. Bununla birlikte, atıf etkisi ve h-index gibi göstergeler açısından diğer ülkelerdeki önde gelen üniversite ve araştırma enstitüleriyle daha güçlü biçimde rekabet edebilmesi için, nicelikten ziyade kaliteyi ve uluslararası görünürlüğü artırmaya odaklanan programların geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki araştırma niteliğinin ve etkisinin zaman içindeki seyrini daha sağlıklı değerlendirebilmek için, atıf analizlerinin yıllara göre ve alan bazında ayrıştırılarak yürütülmesi de faydalı olacaktır.

Tablo 11’de yer alan kurumlar, veri tabanında sosyal bilimler alanında belirli bir asgari yayın eşliğini aşmış olan üniversite ve enstitüler arasından, h-index değerine göre azalan sırayla seçilmiştir. H-index göstergesinin tabloda karşılaştırmalı bir fikir vermekle birlikte, tek başına kurumsal veya ulusal performansı tam olarak yansıtmadığı vurgulanmalıdır. Veri tabanı kapsamı, alan sınıflandırma farklılıkları, dergi ve kitapların temsili, dil engelleri ve

yerel/ulusal odaklı yayınların daha sınırlı uluslararası atıf alması gibi etkenler, h-index değerlerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle h-index, bu bölümde yardımcı ve sınırlılıkları açıkça belirtilmiş bir gösterge olarak kullanılmakta; daha geniş bir değerlendirme ise atıf dağılımları, alan-normalize edilmiş etkiler, uluslararası ortak yazarlık oranları ve niteliksel analizlerle birlikte yapılmaktadır.

Tablo 11*Atıf Analizleri*

h-index	Birim	h-çekirdek (h-core) içindeki atıf toplamı	Tüm atıflar	Tüm makaleler
125	TAHRAN TIP BİL UNIV	214397	218688	261
112	SAĞLIK BAK	173046	176732	364
104	KOC UNIV	29867	66692	2954
103	BILKENT UNIV	20244	59550	3639
103	ODTU	21472	58611	2107
103	HARVARD UNIV	144668	150533	334
102	DOGU AKDENIZ UNIV	19721	45161	1669
102	HACETTEPE UNIV	52826	107159	6206
100	ISTANBUL UNIV	29940	74741	3507
92	KAROLINSKA ENST	130103	133433	224
90	BOGAZICI UNIV	16058	45823	2403
89	QUEENSLAND UNIV	113347	117211	261
87	DOKUZ EYLUL UNIV	17084	56505	3440
86	MELBOURNE UNIV	113465	118584	372
86	OXFORD UNIV	123884	129305	342
85	WASHINGTON UNIV	113306	116384	233
83	KINGS COLL LONDON	77527	85129	469
83	CAG UNIV	21282	25749	251
80	ITU	13275	34284	1771
79	PORTO UNIV	105080	107636	235
76	SYDNEY UNIV	90381	92494	191
75	HELSINKI UNIV	54350	57882	246
75	GAZI UNIV	14058	38467	2899
73	ANKARA UNIV	13780	38011	3109
72	ERCIYES UNIV	10383	22798	1261
72	SABANCI UNIV	10856	25845	1386
70	UCL	88867	92432	300
69	CYPRUS INT UNIV	8452	15536	639
68	EGE UNIV	8959	32947	2591
68	SELCUK UNIV	8002	18637	1265

3.2.4. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yoğunluğu ve Önemi: Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Sosyal bilimler, toplumsal dinamiklerin anlaşılmasında ve bu dinamiklere yönelik stratejik çözümler geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Doğan, 1985; Duverger, 1999). Türkiye’de yapılan sosyal bilim araştırmaları, toplumsal kalkınmayı destekleyen önemli bilgiler sunmakta ve politika yapıcıların karar süreçlerine katkıda bulunmaktadır (Çiğdem, 2010; Tonta & İlhan, 1997). Bu bağlamda, incelenen 62.565 lisansüstü tezin, geniş bir konu yelpazesine yayıldığı görülmektedir. Verilerin elde edilmesinde ProQuest Dissertation and Theses Citation Index (WoS- ProQuest Dissertation and Theses Citation Index) kullanılmıştır. ProQuest Tez Veritabanı Temmuz 2023 itibariyle kullanıma sunulan ve sosyal bilimler alanındaki araştırmaların analizinde önemli bir araçtır. Bu veritabanı, 5,5 milyondan fazla tez içeren kapsamlı bir kaynak sunmaktadır. Bu veritabanı, araştırmaların daha derinlemesine analiz edilmesine olanak tanırken, sosyal bilimler alanındaki bilgi akışını da zenginleştirecektir. Belirtmek gerekir ki, tezler, toplumsal yapıların, kültürel dinamiklerin ve ekonomik koşulların analizine katkıda bulunarak, toplumların karşılaştığı zorlukların çözülmesinde bilimsel bir temel oluşturur.

Web of Science (WoS) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez veritabanları, araştırma ve akademik çalışmaların sınıflandırılması açısından farklı yaklaşımlar benimsemektedir. Türkiye adresli tezlerin her iki veritabanında farklı alanlarda yoğunlaşmasının temel nedenlerinden biri, bu sınıflandırma yöntemlerindeki sistematik farklılıklardır. Web of Science, uluslararası düzeyde akademik yayınları indeksleyen ve genellikle yayınların konu başlıklarını, atıf ilişkilerini ve dergi kategorilerini dikkate alarak sınıflandırma yapan bir sistemdir. WoS’ta tezlerin sınıflandırılması, çoğunlukla kullanılan anahtar kelimeler, yayın yapılan dergi türü ve çalışmanın atıf aldığı alanlar gibi uluslararası standartlar çerçevesinde gerçekleştirilir.

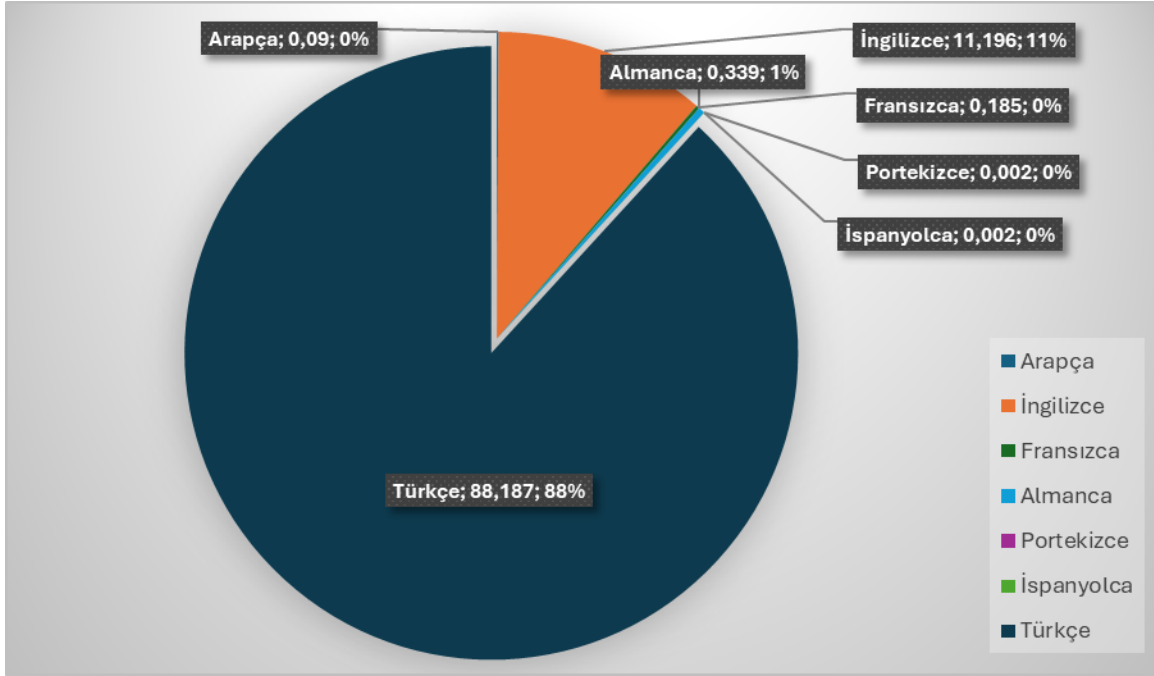
WoS veritabanına göre Türkiye adresli tezlerin “Ortadoğu Araştırmaları” konusu etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye adresli tezlerin “Ortadoğu Araştırmaları” başlığı altında yoğunlaşması, bölgenin tarihsel, siyasi ve kültürel öneminin yanı sıra uluslararası akademik çevrelerde bu konulara olan ilgiyle ilişkilidir. Bu sınıflandırma, Türkiye’nin coğrafi konumu ve uluslararası akademik literatürdeki bölgesel bağlamıyla uyumludur. Öte yandan, YÖK Tez Veritabanı Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında hazırlanan tezlere odaklanır ve daha yerel bir sınıflandırma sistemi kullanır. YÖK, tezleri disiplinlere göre kategorize ederken, yükseköğretim sisteminin ihtiyaçlarına, üniversitelerin örgütlenme yapısına ve ulusal akademik önceliklere öncelik tanır. Bu veri tabanında işletme alanında yapılan tezlerin öne çıktığı görülmektedir. İşletme alanındaki tezlerin bu veritabanında en geniş kategoriye sahip olması, Türkiye’deki üniversitelerde işletme bölümlerinin yaygınlığı ve bu alana olan yüksek öğrenci ilgisini yansıtır. Ayrıca, tezlerin sınıflandırılmasında kullanılan başlıklar, tez danışmanlarının bölümleri ve kurumların akademik yapılanması gibi faktörler de önemli bir rol oynamaktadır.

Özetlemek gerekirse, WoS'un uluslararası odaklı bir sınıflandırma sistemiyle YÖK Tez veritabanı'nın ulusal ve yerel bağlamda şekillenen yaklaşımı, aynı kaynağın iki farklı şekilde kategorize edilmesine yol açmaktadır. Bu durum, her iki veritabanının amacına ve kullanıcı kitlesine uygun sınıflandırma yapma çabasının bir sonucudur. Araştırmacıların bu farklılıkları göz önünde bulundurarak veritabanlarını kullanması, elde edilen sonuçların doğru yorumlanması açısından önemlidir.

Şekil 41'e göre, en fazla sayıya sahip olan alan "Türkçe" de yazılan tezler olup, bu alan toplam tezlerin %88'ini oluşturmaktadır. "İngilizce" ise %11'lik bir oranla ikinci sırada yer almaktadır. Diğer dillerde yapılan çalışmaların oranları oldukça düşük olup, Arapça, Portekizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca gibi dillerdeki tezler toplamın çok küçük bir yüzdesini oluşturmaktadır.

Şekil 41

Dil Açısından Lisansüstü Tezlerin Dağılımı



Tablo 12'ye göre, en yüksek yoğunlukta araştırma yapılan alan "Orta Doğu Çalışmaları" (%17,855) olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin coğrafi ve politik konumu, bu alanda yapılan çalışmaların yoğunluğunu açıklamaktadır. Özellikle Ortadoğu'daki siyasi dinamikler, enerji politikaları ve sosyo-ekonomik gelişmeler üzerine yoğunlaşan çalışmalar, bu alanda önemli bir bilgi birikimi yaratmaktadır. Eğitim alanında yapılan çalışmalar (%9,894), eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve toplumsal kalkınmanın sağlanması açısından önemli bir yere sahiptir. Bu araştırmalar, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve eğitim kalitesinin artırılması için kritik bilgiler sunmaktadır. Yönetim bilimlerinde (%9,203) yapılan araştırmalar ise, kurumsal yönetim, liderlik ve stratejik yönetim gibi alanlarda önemli bir literatür

oluşturmaktadır. Bu alan hem kamu hem de özel sektörde etkin yönetim uygulamalarının yaygınlaşmasını sağlayacak stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. İslam Araştırmaları (%8,399) ve Siyasal Bilimler (%7,714) gibi alanlarda yapılan çalışmalar, Türkiye’nin dini ve kültürel yapısının bir parçası olarak toplumsal normların ve politikaların şekillendirilmesinde büyük bir role sahiptir. Aynı zamanda, ekonomi (%7,712) ve finans (%7,531) alanlarında yapılan tezler, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği ve finansal istikrarın sağlanması için önemli veriler sunmaktadır. Bu veriler ışığında, sosyal bilimler araştırmalarının, toplumsal refahın artırılması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasında kilit bir rol oynadığı söylenebilecektir. Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların çeşitliliği ve genişliği, bu disiplinlerin toplumsal yapının her yönünü kapsayan bir bilgi üretimi sağladığını göstermektedir.

Tablo 12

Lisansüstü Tezlerin Konu Dağılımları

Tez ve Araştırma Konuları	Kayıt Sayısı	% of 62,565
Ortadoğu Çalışmaları	11171	17.855
Eğitim	6190	9.894
Yönetim	5758	9.203
İslam Çalışmaları	5255	8.399
Siyaset Bilimi	4826	7.714
Ekonomi	4825	7.712
Finans	4712	7.531
Yakın Doğu Çalışmaları	4319	6.903
Din	4279	6.839
Hukuk	4140	6.617
İşletme	3281	5.244
Tarih	2720	4.347
Dil	2674	4.274
Uluslararası İlişkiler	2666	4.261
Sosyal Araştırmalar	2393	3.825
Pazarlama	2377	3.799
Bölgesel Çalışmalar	2360	3.772
İnternet	2225	3.556
Avrupa Çalışmaları	2041	3.262
Felsefe	1939	3.099
Sosyoloji	1910	3.053
İletişim	1894	3.027
Bankacılık	1883	3.01
Güzel Sanatlar	1860	2.973
Bireysel Aile Çalışmaları	1857	2.968
Ticaret İşletmeleri	1728	2.762
İşletmeler Arası Ticaret	1727	2.76
İslam	1715	2.741
Muhasebe	1676	2.679
Psikoloji	1618	2.586

3.2.4.1. Sosyal Bilimlerin Politika Geliştirmedeki Rolü

Sosyal bilimler, politika yapıcıların karar süreçlerine doğrudan katkı sunar. Eğitim, yönetim, hukuk, ekonomi gibi alanlarda yapılan araştırmalar, toplumsal sorunların derinlemesine analiz edilmesine olanak tanır ve bu sorunlara yönelik etkili çözümler üretilmesine zemin hazırlar. Örneğin, “Orta Doğu Çalışmaları” alanındaki yüksek araştırma yoğunluğu, Türkiye’nin dış politikası ve bölgesel ilişkileri açısından stratejik bir bilgi kaynağıdır. Bu alandaki çalışmalar, Türkiye’nin Ortadoğu’daki siyasi ve ekonomik etkisini artırmaya yönelik politikalar geliştirilmesine olanak tanır.

Eğitim alanındaki araştırmalar, eğitim politikalarının iyileştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için önemli bir bilgi birikimi sunar. Eğitim sistemlerinin reforme edilmesi ve dijital dönüşüm süreçlerine uyum sağlanması gibi konular, bu alandaki araştırmaların sonuçlarına dayalı olarak geliştirilecek politikalardan doğrudan etkilenir.

Yönetim bilimleri, özellikle kurumsal yönetim kapasitesinin artırılması ve etkin liderlik stratejilerinin geliştirilmesi açısından önemli bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu alandaki araştırmalar hem kamu sektöründe hem de özel sektörde daha verimli ve etkili yönetim uygulamalarının yaygınlaştırılmasını sağlayacak politikaların geliştirilmesine katkı sunabilecektir.

3.2.4.2. Üniversitelerin Sosyal Bilimler Araştırmalarındaki Rolü

Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların büyük bir kısmı, belirli üniversitelerde yoğunlaşmıştır. Bu üniversiteler, sosyal bilimler alanında yüksek düzeyde akademik faaliyetler yürütmekte ve bilgi üretiminde öncü rol oynamaktadır. Örneğin, Marmara Üniversitesi, 21.983 kayıt ile bu alanda en fazla araştırmanın yapıldığı kurum olarak öne çıkmaktadır. Bunu, Dokuz Eylül Üniversitesi (10.051 kayıt) ve Ankara Üniversitesi (5.905 kayıt) takip etmektedir.

Bu durum, üniversitelerin sosyal bilimler araştırmalarında kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu üniversiteler, yalnızca bilgi üretimi değil, aynı zamanda bu bilginin topluma aktarılması ve uygulanmasında da merkezi bir role sahiptir. Özellikle Marmara Üniversitesi, “Orta Doğu Çalışmaları” ve “Eğitim” alanlarında yoğunlaşan araştırmalarıyla Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki akademik birikimine önemli katkılar sağlamaktadır.

3.2.4.3. Sosyal Bilimlerde Ar-Ge Faaliyetlerinin Önemi

Sosyal bilimler alanındaki Ar-Ge faaliyetleri, toplumsal sorunların analizi ve çözümüne yönelik stratejilerin geliştirilmesinde kritik bir rol oynar. Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan Ar-Ge çalışmaları, toplumsal refahın artırılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlamaktadır. Örneğin, Orta Doğu çalışmaları ve uluslararası ilişkiler alanında yapılan Ar-Ge projeleri, Türkiye’nin bölgesel gücünü artıracak stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir. Eğitim reformları üzerine yapılan Ar-Ge çalışmaları ise, eğitimde kalitenin artırılması ve dijital dönüşüm süreçlerine uyum sağlanması açısından önemlidir. Yönetim bilimlerinde yapılan araştırmalar, kamu ve özel sektörde kurumsal

yönetim kapasitesinin artırılması için kritik bilgiler sunar. Bu alanda geliştirilecek stratejiler, verimlilik ve etkinliğin artırılmasına yönelik olacaktır. Dini ve kültürel çalışmalar, toplumsal uyumun sağlanması ve dini değerlerin toplum içindeki rolünün anlaşılması açısından önemlidir. Bu alanda geliştirilecek politikalar, toplumsal bütünlüğü ve hoşgörüyü destekleyecek şekilde şekillendirilmelidir.

3.2.4.4. Sosyal Bilimlerde Üniversitelerarası İşbirliği ve Ağ Analizi

Türkiye’de sosyal bilimler alanında faaliyet gösteren üniversiteler arasında giderek güçlenen bir iş birliği ve akademik etkileşim ağı mevcuttur. Bu yapı, özellikle TÜBİTAK destekli projeler, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki ortak programlar, kongre organizasyonları ve ortak yayın üretimi gibi çeşitli göstergeler üzerinden izlenebilir durumdadır. Web of Science, TÜBİTAK ARBİS ve YÖK Tez veritabanları gibi kaynaklar incelendiğinde, Marmara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi kurumsal olarak köklü sosyal bilimler fakültelerine sahip yükseköğretim kurumlarının hem niceliksel hem de niteliksel olarak bu ağın merkezinde yer aldığı görülmektedir.

Söz konusu üniversitelerin, diğer yükseköğretim kurumlarıyla kurduğu ortaklıklar yoluyla sosyal bilimler alanındaki bilgi üretimine katkıda bulunduğu; bu sayede araştırma kapsamının genişlediği, metodolojik çeşitliliğin arttığı ve disiplinler arası açılımların teşvik edildiği anlaşılmaktadır. Örneğin, TÜBİTAK SOBAG destekli projeler kapsamında birden fazla üniversitenin yer aldığı konsorsiyum yapılarında bu kurumların düzenli olarak koordinatör ya da ana yürütücü pozisyonunda yer aldığı belgelenmiştir.

Bu iş birliği ağlarının yaygınlaşması, sosyal bilimsel bilgi üretiminin hem yerel hem ulusal düzeyde kurumsal çeşitlilikle beslenmesini sağlamakta, hem de yürütülen projelerin daha çok paydaşı kapsayan, çok disiplinli ve etki odaklı yapılar hâline gelmesine katkı sunmaktadır. Bu da sosyal bilimlerin kamusal ve akademik görünürlüğünün artmasında önemli bir rol oynamaktadır.

3.2.4.5. Sosyal Bilimlerde Ulusal ve Uluslararası Yayınların Dağılımı

Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanması, bu alandaki bilgi üretiminin yaygınlaşması ve daha geniş bir kitleye ulaşması açısından önemlidir. Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, bu alandaki yayınların büyük bir kısmı ulusal dergilerde yer almakta, bu da Türkiye’deki araştırmacıların uluslararası görünürlüğünü artırmak için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye’deki sosyal bilimler araştırmacılarının uluslararası iş birliklerini artırarak daha fazla sayıda uluslararası yayında yer almaları teşvik edilmelidir. Bu, Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki bilimsel etkinliğinin ve görünürlüğünün artırılmasına katkı sağlayacaktır.

3.2.5. Kümeleme Analizi

Bu bölümde sosyal bilimlerdeki Türkiye adresli araştırmaların farklı konulara ve yıllara göre nasıl kümelendiği incelenmiştir. Bu amaç için Log-Likelihood Ratio (LLR) analizi kullanılmıştır. Log-Likelihood Ratio (LLR) analizi, metin madenciliği ve doğal dil işleme alanlarında sıkça kullanılan bir istatistiksel yöntemdir (Kwak vd., 2014; Luh vd., 2017; Mostari vd., 2024; Wang & Zhai, 2008). Bu analiz, iki farklı metin kümesi arasında belirli terimlerin önemini belirlemek için kullanılır ve özellikle terimlerin bir doküman koleksiyonunda rastgele mi yoksa belirli bir kümede mi yoğunlaştığını tespit eder. LLR analizi, bir terimin her iki kümede görülme olasılıklarını hesaplayarak, bu olasılıklar arasındaki farkı log-likelihood oranı (LLR) ile ölçer. Yüksek bir LLR değeri, bir terimin belirli bir kümede diğerine göre daha sık görüldüğünü ve bu terimin o kümeye özgü olabileceğini gösterir. Ayrıca, bu oranlar p-değerleri ile desteklenerek terimin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı belirlenir. LLR analizi, metin kümeleme, anahtar kelime çıkarımı, konuların belirlenmesi ve doküman sınıflandırma gibi çeşitli uygulamalarda kullanılır. Bu yöntem, metinlerin içeriğini analiz etmek ve belirli bir konuya özgü terimleri tanımlamak için güçlü bir araç olarak kabul edilir (Bilge & Yaman, 2022; Ishihara, 2021; Luh vd., 2017).

Kümelerin ayrışma kalitelerini görebilmek adına silüet değerleri kullanılmıştır. Silüet değerleri, kümeleme analizinde kümelerin kalitesini değerlendirmek için kullanılan bir metriktir. Bu skor, bir veri noktasının kendi kümesine ne kadar iyi uyduğunu ve diğer kümelerden ne kadar ayrıştığını ölçer. Silüet skoru -1 ile 1 arasında bir değer alır; 1'e yakın bir skor, veri noktasının doğru kümeye yerleştirildiğini ve diğer kümelerden iyi bir şekilde ayrıldığını gösterirken, 0'a yakın bir skor, veri noktasının iki küme arasında kararsız olduğunu işaret eder. Negatif bir skor ise veri noktasının yanlış kümeye yerleştirildiğini gösterebilmektedir. Kümeleme analizi, verileri benzerliklerine göre gruplara ayırmayı amaçlayan bir yöntemdir ve silüet skoru, bu gruplamanın ne kadar başarılı olduğunu anlamak için önemli bir göstergedir. Bu analiz, verilerin iç yapısını ortaya çıkarmak ve belirli bir veri kümesinde doğal olarak oluşan grupları keşfetmek için yaygın olarak kullanılır. Silüet skoru ile oluşturulan kümelerin ne kadar iyi tanımlandığını ve verilerin doğru bir şekilde gruplandığını değerlendirmek mümkündür (Burney & Tariq, 2014; Campello & Hruschka, 2006; Hruschka & Covoes, 2005; Shahapure & Nicholas, 2020). Bu bilgiler ışığında yürütülen kümeleme analizi sonuçları değerlendirildiğinde; en büyük kümelerden biri, ekonomik büyüme konusuna odaklanmış olup bu kümenin ortalama yılı 2008'dir ve silüet skoru 0.748 olarak hesaplanmıştır. Vaka çalışmaları (2011) ve aday öğretmenler (2011) konularında da büyük kümeler oluşmuş, bu konular sosyal bilimlerde 2011 yılı civarında yoğun ilgi görmüştür. Ekonomik büyüme ile ilgili başka bir küme de 2012 yılına odaklanmış ve bu kümenin silüet skoru oldukça yüksek (0.856) çıkmıştır. İş tatmini (2013), olayla ilişkili potansiyel (1997), Türk dış politikası (2014) ve kaynak kısıtlı proje zamanlama problemi (1995) gibi konular ise daha spesifik kümeler oluşturmuştur. Özellikle kaynak kısıtlı proje

zamanlama problemi kümesi çok küçük olmasına rağmen, 0.999 gibi neredeyse mükemmel bir silüet skoru elde etmiştir. Son olarak, grup çalışmaları üzerine odaklanan küçük bir küme 1992 yılına tarihlenmiştir ve silüet skoru 1 olarak hesaplanmıştır; bu da çok net bir ayırım olduğunu göstermektedir. Tablo 13’teki bulgular, sosyal bilimlerdeki araştırma eğilimlerinin zamanla nasıl evrildiğini ve belirli konuların nasıl öne çıktığını ortaya koymaktadır.

Tablo 13

Kümeleme Analizi Sonuçları

Küme ID	Boyut	Silüet	Etiket (LLR)	Ort. yıl
0	449	0.748	ekonomik büyüme (655191.5, 1.0E-4)	2008
1	252	0.675	vaka çalışması (861076.25, 1.0E-4)	2011
2	241	0.72	aday öğretmen (529853.25, 1.0E-4)	2011
3	215	0.856	ekonomik büyüme (1527813.75, 1.0E-4)	2012
4	151	0.766	iş tatmini (584636.75, 1.0E-4)	2013
5	86	0.919	olayla ilişkili potansiyel (15536.57, 1.0E-4)	1997
6	64	0.863	Türk dış politikası (135823.69, 1.0E-4)	2014
7	6	0.999	Kaynak kısıtlı proje zamanlama problemi (64.49, 1.0E-4)	1995
14	3	1	Psikometrik özellikler (30.83, 1.0E-4)	1992

Analiz sonuçlarına göre, ekonomik büyüme kavramının birden fazla dönemde küme başlığı olarak öne çıktığı görülmektedir. Bu durumun, ekonomik büyümenin farklı dönemlerde, farklı bağlamlarda veya farklı özelliklerle öne çıkmasından kaynaklandığı söylenebilmektedir. Örneğin, ekonomik büyüme üzerine yapılan çalışmalar 2008 ve 2012 yıllarında yoğunlaşmış, ancak bu iki dönemdeki çalışmaların odak noktaları (örneğin, finansal krizler, ticaret politikaları veya sürdürülebilir kalkınma gibi) farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda, aynı kavramın birden fazla kez küme başlığı olarak yer alması, konuya olan ilginin devamlılığını ve bu ilginin zamanla nasıl evrildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Diğer yandan vaka çalışması (case study) kavramının küme başlığı olarak öne çıkması da analizde kullanılan veri setindeki dokümanların önemli bir kısmının metodolojik yaklaşımlara dayandığını ve bu yaklaşımlar arasında vaka çalışmasının öne çıktığını göstermektedir. Vaka çalışması, sosyal bilimlerde ve uygulamalı araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir ve genellikle belirli bir olay, süreç veya birey üzerinde derinlemesine inceleme yapılmasını içermektedir. Bu nedenle, “vaka çalışması” kümesinin oluşması, bu yöntemi kullanan çalışmaların analizde yeterince homojen bir grup oluşturacak kadar benzer özellikler taşıdığını işaret etmesi bakımından anlamlıdır.

◆ **Küme 0: Ekonomik Büyüme**

- Bu küme, 449 üyeye en büyük kümedir ve “ekonomik büyüme” (economic growth) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 2008’dir.

◆ **Küme 1: Vaka Çalışması**

- Bu küme, 252 üyeye ikinci büyük kümedir ve “vaka çalışması” (case study) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 2011’dir.

◆ **Küme 2: Aday Öğretmen**

- Bu küme, 241 üyeye üçüncü büyük kümedir ve “aday öğretmen” (pre-service teacher) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 2011’dir.

◆ **Küme 3: Ekonomik Büyüme**

- 215 üyeye bu küme de ekonomik büyüme odaklı olup “ekonomik büyüme” etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 2012’dir.

◆ **Küme 4: İş Tatmini**

- Bu küme, 151 üyeye “iş tatmini” (job satisfaction) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 2013’tür.

◆ **Küme 5: Olayla İlişkili Potansiyel**

- 86 üyeli bu küme “olayla ilişkili potansiyel” (event-related potential) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 1997’dir.

◆ **Küme 6: Türk Dış Politikası**

- 64 üyeye bu küme “Türk dış politikası” (Turkish foreign policy) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 2014’tür.

◆ **Küme 7: Kaynak Kısıtlı Proje Zamanlama Problemi**

- Küçük bir küme olan bu grup, “kaynak kısıtlı proje zamanlama problemi” (resource-constrained project scheduling problem) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 1995’tir.

◆ **Küme 14: Türk Üniversite Öğrencileri Arasında Problem Çözme Envanterinin Psikometrik Özellikleri**

- Bu küme, “Türk üniversite öğrencilerinden oluşan bir grupta Problem Çözme Envanteri’nin psikometrik özellikleri” (psychometric properties of the problem-solving inventory in a group of Turkish university-students) etiketiyle tanımlanmıştır.
- Kümeye ait çalışmaların ortalama yayımlanma yılı 1992’dir.

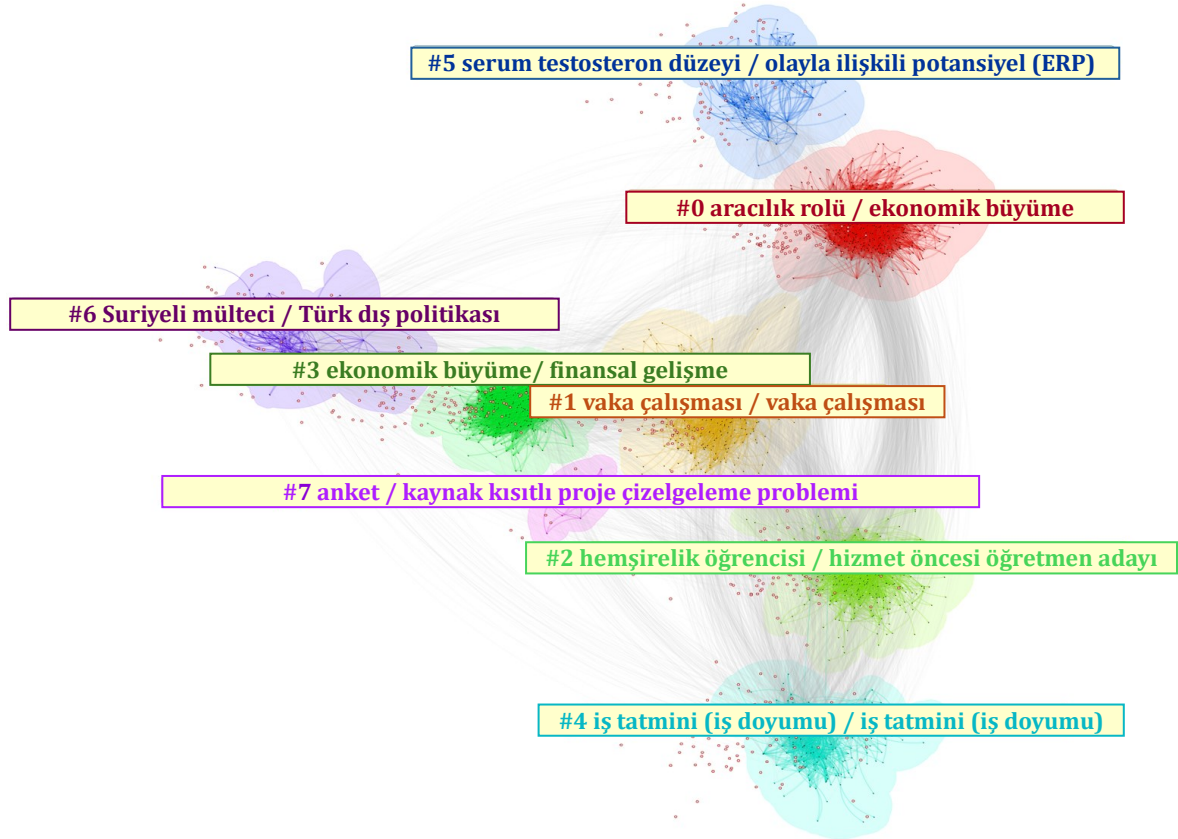
Sonuç itibarıyla, bu kümeler Türkiye’deki sosyal bilim araştırmalarında hangi konu başlıklarının çevresinde yoğunlaşma olduğunu ve bu başlıkların zaman içinde nasıl farklılaştığını göstermektedir. Şekil 42’de yer alan ağ yapısı, özellikle ekonomik büyüme ve finansal gelişme (#0 ve #3), iş tatmini ve örgütsel davranış (#4), hemşirelik öğrencileri ve öğretmen adayları üzerinden yürütülen eğitim ve sağlık araştırmaları (#2), Suriye mültecileri ve Türk dış politikası bağlamındaki göç ve güvenlik çalışmaları (#6), psikofizyoloji ve nöropsikolojiyle ilişkili çalışmalar (#5) ile anket temelli, proje planlama ve yöneylem araştırması odaklı çalışmaların (#7) ayrı kümeler halinde ortaya çıktığını göstermektedir. Böylece, Türkiye adresli sosyal bilim yayınlarının önemli bir kısmının makroekonomik performans, işgücü piyasası ve işyeri dinamikleri, eğitim ve sağlık alanlarındaki mesleki formasyon, göç ve dış politika, psikolojik/biyolojik göstergeler ve yönetim-mühendislik kesişiminde yer alan uygulamalı konular etrafında şekillendiği söylenebilmektedir.

Araştırmaların kümelendiği alanlardan biri olan “vaka çalışmaları” (#1), hem yöntem hem de konu bakımından özel bir önem taşımaktadır. Bu kümede; işletme, kamu yönetimi, eğitim, sağlık kurumları ve yerel yönetimler gibi alanlarda tekil kurumlara, programlara veya yerel uygulamalara odaklanan çalışmaların öne çıktığı görülmektedir. Söz konusu yayınlar, belirli bir okulda uygulanan ölçme-değerlendirme modeli, bir şirketin insan kaynakları veya yenilikçilik stratejisi, bir belediyenin sosyal yardım programı ya da belirli bir hastanedeki hizmet sunum süreçleri gibi somut örnekler üzerinden ayrıntılı analizler sunmaktadır. Bu durum, Türkiye’de sosyal bilimler alanında uygulamaya dönük, bağlama duyarlı ve mikro ölçekte derinlemesine incelemelere önemli bir yer verildiğini göstermekte; nicel büyük örneklem çalışmalarının yanı sıra, saha temelli nitel ve karma yöntemli araştırmaların da araştırma ekosisteminde güçlü bir yer tuttuğuna işaret etmektedir.

Kümelerin ortalama yayımlanma yılları göz önüne alındığında, bu temaların belirli dönemlerde yoğunlaştığı; örneğin ekonomik büyüme ve finansal gelişme eksenli çalışmaların, küresel krizler ve Türkiye ekonomisindeki kırılğanlıklarla paralel biçimde artış gösterdiği; göç ve mültecilik başlıklı çalışmaların ise özellikle Suriye krizinin ardından belirginleştiği görülmektedir. Dolayısıyla, elde edilen sonuçlar sosyal bilimlerdeki mevcut araştırma trendlerinin yalnızca teknik bir sınıflamasını değil, aynı zamanda Türkiye’nin son kırk yılda yaşadığı ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümlerin akademik gündeme nasıl yansıtıldığını ortaya koyan önemli ipuçları sunmaktadır.

Şekil 42

Ana Kümeler



3.2.6. Öne Çıkan Konu Alanlarının Belirlenmesi: Kleinberg Patlama Analizi

Bilimsel dokümanlardaki içerik akışını analiz etmek için “bursty” ve hiyerarşik yapıları modelleme yönteminin açıklanmasında yarar vardır. Analizlerde kullanılan bu yöntemin ana hatlarını aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür:

- ◆ **Belge Akışı:** Belirli bir konu üzerine sürekli olarak gelen belgeler (örneğin, e-postalar, haber makaleleri) zaman içinde belirli bir düzende ortaya çıkar, yoğunlaşır ve sonra kaybolur. Bu döngü bir “patlama” (burst) olarak tanımlanmaktadır.
- ◆ **Patlamaların Modellenmesi:** Bu patlamaları modellemek için sonsuz durumlu bir otomat (infinite-state automation) kullanılır. Bu otomat, mesajların belirli hızlarla yayıldığı farklı durumlarda olabilir ve bir patlama, düşük yoğunluklu bir durumdan yüksek yoğunluklu bir duruma geçişle gösterilmektedir.

- ◆ **Zamanla Gelen Yapılar:** Bu model, zaman içindeki veri akışını, düşük yoğunluklu uzun dönemli olaylardan, kısa süreli yüksek yoğunluklu olaylara kadar bir hiyerarşi içinde düzenler. Böylece, içerik üzerinde daha anlamlı bir yapı oluşturulabilmektedir.

Bahsi geçen yöntem e-posta arşivleri ve araştırma makaleleri gibi farklı veri setlerinde, patlamaların sıralanması ve değerlendirilmesi, ilgili terimlerin ortaya çıkış ve kayboluş döngülerini anlamaya yardımcı olmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kleinberg’in patlama belirleme analiz sonuçlarına göre, sosyal bilimlerde belirli terimlerin (entity) kullanımı, zaman içinde belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Bu artışlar belirli yıllarda yoğunlaşmış ve belirli dönemlerde araştırma trendlerine işaret etmektedir:

- ◆ **Davranış (1991-2008, Strength: 50.862):** “Davranış” terimi, 1991 ile 2008 yılları arasında güçlü bir artış göstermiştir. Bu durum, bu dönemde davranış bilimleri ve davranışa dayalı araştırmaların sosyal bilimlerde öne çıktığını gösterir.
- ◆ **Beyin (1991-2007, Strength: 24.7908):** Beyin ile ilgili çalışmalar, 1991-2007 yılları arasında önem kazanmıştır. Bu, nöropsikoloji ve beyin-bilgisayar arayüzleri gibi alanların yükselişte olduğunu düşündürebilmektedir.
- ◆ **Cinsiyet farkları (1991-2012, Strength: 17.77):** Cinsiyet farkları üzerine çalışmalar, uzun bir dönem boyunca, özellikle 1991-2012 yılları arasında ilgi çekmiştir. Bu durum, cinsiyet araştırmalarının artan önemini yansıtmaktadır.
- ◆ **Türkiye (1995-2013, Strength: 59.8808):** Türkiye ile ilgili çalışmalar, 1995-2013 yılları arasında belirgin bir artış göstermiştir. Bu sonuç, Türkiye’nin akademik çalışmalar açısından ilgi odağı haline geldiğini göstermektedir.
- ◆ **Depresyon ve Major Depresyon (1994-2008 ve 1996-2009):** Depresyon ile ilgili çalışmalar, bu dönemlerde oldukça yaygın hale gelmiştir. Bu sonuç, ruh sağlığı konularının önem kazandığını ve özellikle depresyonun bilimsel araştırmaların merkezinde yer aldığını gösterir.
- ◆ **Kadın (1999-2011, Strength: 57.9696):** Kadınlarla ilgili çalışmalar, 1999-2011 yılları arasında oldukça yüksek bir ilgi görmüştür. Bu sonuç, kadın-erkek eşitliği araştırmaları ve kadın hakları ile ilgili konuların sosyal bilimlerde yükselişte olduğunu düşündürebilmektedir.
- ◆ **Tutumlar (2002-2012, Strength: 43.5227):** Tutumlar üzerine araştırmalar, 2002-2012 yılları arasında belirgin bir artış göstermiştir. Bu sonuç, sosyal psikoloji ve bireysel davranışlara odaklanan çalışmaların yoğunlaştığı bir dönemi işaret eder.
- ◆ **Lise öğrencileri (2007-2017, Strength: 27.7966):** Lise öğrencileri üzerine yapılan araştırmalar, 2007-2017 yılları arasında artış göstermiştir. Bu sonuç, gençler ve eğitimle ilgili konuların artan bir şekilde incelendiğini gösterir.

- ◆ **Risk faktörleri ve bozukluklar (2000-2009):** Risk faktörleri ve bozukluklar ile ilgili araştırmaların bu dönemde önemli bir artış göstermesi, halk sağlığı, epidemiyoloji ve sosyal psikoloji alanlarındaki araştırmalara yönelik artan ilgiyi yansıtır.

Çalışmanın bu bölümünde doğal dil işleme yöntemine dair detaylar paylaşılmıştır. Relevans ve saliency değerleri, genellikle metin madenciliği ve konuyla ilgili modelleme süreçlerinde kullanılan önemli kavramlardır. Bu değerler, özellikle Latent Dirichlet Allocation (LDA) gibi konuların belirlenmesinde kullanılan tekniklerle ilgilidir. Kavramlar açıklanacak olursa:

- ◆ **Latent Dirichlet Allocation (LDA):** LDA, bir metin koleksiyonundaki gizli konuları belirlemek için kullanılan bir olasılıksal modeldir. Bu model, her dokümanın belirli konuların bir karışımı olduğunu ve her konunun da belirli terimlerin bir karışımı olduğunu varsayar (Hidayat vd., 2015; Kang vd., 2019; Putri & Kusumaningrum, 2017). LDA, dokümanları konu dağılımlarına göre modelleyerek hem konuların ne olduğunu hem de hangi terimlerin bu konularla ilişkili olduğunu ortaya çıkarır. LDA modeli, relevans ve saliency değerlerini kullanarak konuların daha iyi anlaşılmasını sağlar (Chuang vd., 2012; Kang vd., 2019).
- ◆ **Relevans (İlgililik):** Bir terimin, belirli bir konuya ne kadar iyi uyduğunu gösterir. Relevans, genellikle bir terimin o konu için ne kadar ayırt edici olduğunu ve diğer konulara kıyasla o konuya ne kadar sık dahil edildiğini belirlemek için kullanılan bir göstergedir (Lavalley vd., 2010; Yuan vd., 2015). Yüksek bir relevans değeri, terimin o konu için önemli ve karakteristik olduğunu gösterir (Chuang vd., 2012).
- ◆ **Saliency (Öne Çıkma):** Saliency, bir terimin genel koleksiyondaki önemini ölçer. Yani belirli bir terimin tüm veri kümesinde ne kadar belirgin ve yaygın olduğunu gösterir (Jeon, 2019; Jeon & Kim, 2018; Xu vd., 2021). Yüksek saliency değerine sahip terimler, metin koleksiyonunda sıkça görülen ve dikkat çeken terimleri ifade etmektedir (Chuang vd., 2012).

Bu bakımdan ele alındığında, relevans ve saliency değerleri, metin madenciliği ve konuyla ilgili modelleme süreçlerinde terimlerin ve konuların önemini değerlendirmek için kullanılan kritik metrikler olduğu söylenebilmektedir. LDA gibi modeller, bu değerleri kullanarak metin koleksiyonlarındaki gizli yapıları ortaya çıkarmaya ve dokümanları daha anlamlı bir şekilde gruplamaya yardımcı olan araçlar olarak kullanılabilir.

3.3. Metodolojik Evrim

Metodolojik evrim, sosyal bilimlerin araştırma süreçlerinde nasıl bir dönüşüm geçirdiğini anlamak ve bu süreçlerin etkinliğini artırmak için önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Metodolojik evrimi ortaya koyabilmek amacıyla kümeleme analizi neticesinde elde edilen bulgulardan oluşan “konu başlıklarından (topic)” yararlanılmıştır. Buna göre sosyal bilimlerde eğitim, sağlık, psikoloji ve diğer alanlarda yapılan araştırmalar, sürekli bir metodolojik evrim

süreci geçirmektedir. Bu süreç, araştırma yöntemlerinin gelişmesi, veri toplama tekniklerinin çeşitlenmesi ve analiz süreçlerinin derinleşmesiyle şekillenmektedir. Bu çalışmada metodolojik evrim, yalnızca hangi kavramların öne çıktığına bakılarak değil, aynı zamanda bu kavramların zaman içindeki kullanım örüntülerinin dönemler itibarıyla nasıl değiştiği incelenerek ortaya konulmaktadır:

- ◆ **Eğitim ve Ölçme:** Eğitim araştırmalarında sıklıkla karşılaşılan kavramlar arasında öğretmenler, testler, puanlar, ölçekler ve seviye gibi ölçme değerlendirme terimleri öne çıkmaktadır. Bu kavramlar, eğitimde başarıyı ve değerlendirmeyi ölçmek için kullanılan araçları temsil ederken, metodolojik evrimde, testlerin doğruluğu ve güvenilirliği, daha önce kullanılan standart testlerden daha kapsamlı ve geçerli ölçeklere yönelmiştir. Ayrıca, veri analizi yöntemlerinde regresyon analizleri ve modelleme teknikleri gibi daha sofistike yaklaşımlar da araştırma pratiğinde kendine yer bulmuştur.
- ◆ **Araştırma ve Modelleme:** Araştırma süreçlerinde kullanılan modelleme, amaç, yaklaşım gibi terimler, sosyal bilimlerdeki araştırma yöntemlerinin çeşitlenmesi ve evrilmesini simgelemektedir. Özellikle, sosyal bilimlerde kullanılan regresyon analizi gibi yöntemler, araştırma verilerinin daha doğru bir şekilde modellenmesine olanak sağlarken, verilerin toplanmasından analizine kadar olan süreçte daha derinlemesine analizlere olanak tanımaktadır.
- ◆ **Veri Toplama ve Değerlendirme:** Araştırma süreçlerinde kullanılan anketler, güvenilirlik ve kalite değerlendirmeleri gibi araçlar, araştırma sürecinin metodolojik temellerini oluşturmaktadır. Geçmişte daha sınırlı ve basit veri toplama araçları kullanılırken, metodolojik evrimle birlikte daha kapsamlı ve sistematik veri toplama teknikleri geliştiği söylenebilecektir. Anketlerin yanı sıra, nitel veri toplama yöntemleri ve karma yöntemlerin (qualitative and quantitative methods) giderek daha yaygın hale geldiği gözlenmektedir.
- ◆ **Sağlık, Psikoloji ve Sosyal Bağlam:** Sağlık ve psikoloji araştırmalarında depresyon, bakım, fiziksel sağlık, cinsiyet ve toplum gibi kavramlar öne çıkarken, bu alandaki araştırmalar, bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlık durumları ile eğitim süreçlerinin etkileşimlerini incelemektedir. Bu alanlarda yapılan araştırmalar, daha önce çok daha yüzeysel bir yaklaşımla ele alınan kavramları, daha ayrıntılı ve kompleks modellerle incelemektedir.
- ◆ **Demografik Özellikler ve Sosyal Gruplar:** Katılımcı demografisi, eğitim ve sağlık araştırmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenciler, kadınlar, çocuklar, hastalar gibi terimler, araştırmalarda ele alınan grupları tanımlamaktadır. Metodolojik evrimle birlikte, bu grupların temsili ve analizi daha ayrıntılı hale gelmiş, katılımcı odaklı araştırmalar ön plana çıkmıştır. Ayrıca, sosyo-ekonomik faktörlerin ve demografik

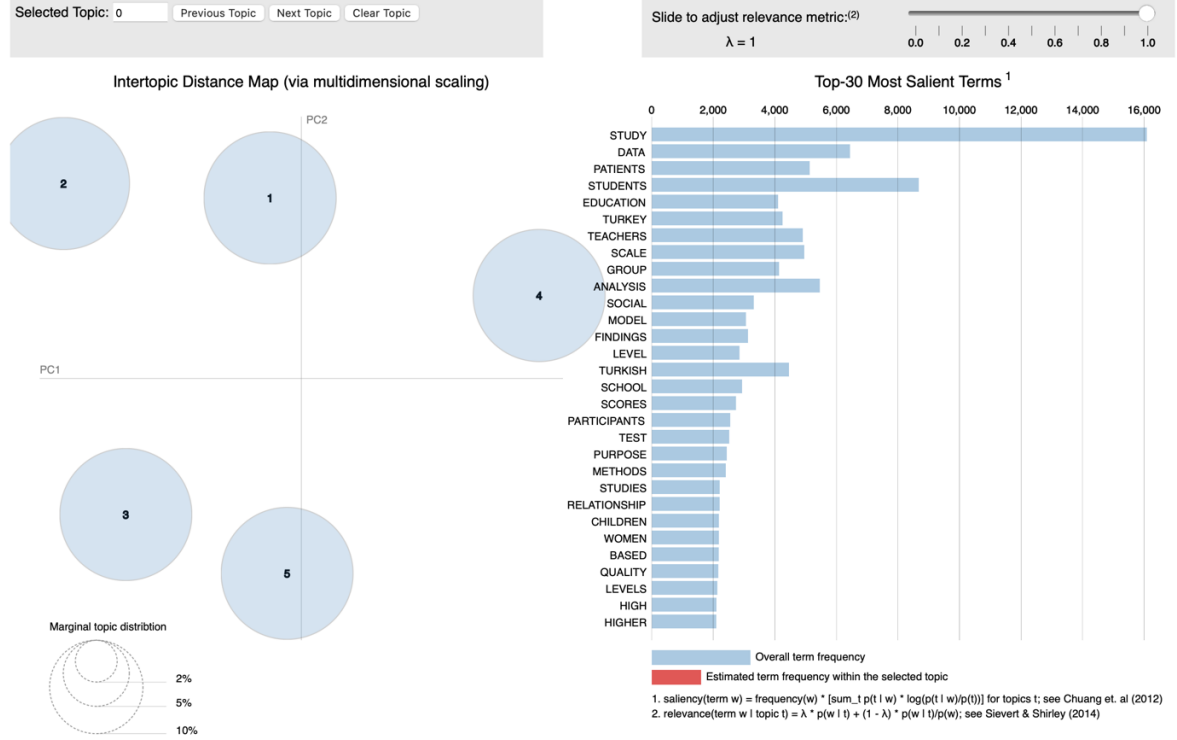
özelliklerin araştırmalara dahil edilmesi, daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır.

- ◆ **Yöntem ve Sonuçlar:** Veri toplama ve analiz yöntemleri, araştırmanın temel yapı taşlarıdır. Veri, sonuçlar, bulgular, korelasyon gibi terimler, araştırma süreçlerinin temel bileşenlerini oluşturur. Metodolojik evrimle birlikte, verilerin analizinde kullanılan yöntemler daha sofistike hale gelmiş, veri madenciliği ve büyük veri analizi gibi ileri düzey teknikler bu alanda kullanılmaya başlamıştır.
- ◆ **Eğitim ve Araştırma Bağlamında Değişim:** Bu bağlamda sosyal bilimlerdeki eğitim ve araştırma çalışmaları, daha önce kullanılan temel kavramlar ve tekniklerin daha sofistike ve karmaşık modellere dönüşmesini içeren bir metodolojik evrim sürecinden geçmektedir. Bu evrim, sadece araştırma bulgularının doğruluğunu ve güvenilirliğini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda eğitim ve sağlık gibi kritik alanlarda daha anlamlı ve uygulanabilir sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, metodolojik çerçeveler, eğitim ve araştırma alanlarında daha geniş perspektifler sunmakta ve katılımcıların, eğitimcilerin ve araştırmacıların işlerini daha verimli hale getirmektedir.

3.3.1. Türkiye Adresli Sosyal Bilim Araştırmalarındaki Kavramların Dağılımı ve Temel Kavramlar

Bu bölümde, yukarıda özetlenen metodolojik evrimin dayandığı kavramsal zemini daha ayrıntılı olarak gösterebilmek amacıyla, Türkiye adresli sosyal bilim araştırmalarında farklı dönemlerde öne çıkan temel kavramların dağılımı incelenmektedir. Yapılan doğal dil işleme analizi sonucunda ortaya çıkan kavramları incelediğimizde Şekil 43'te de görüleceği üzere sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda sıklıkla karşılaşılan temel terimler şu şekilde gruplandırılabilir:

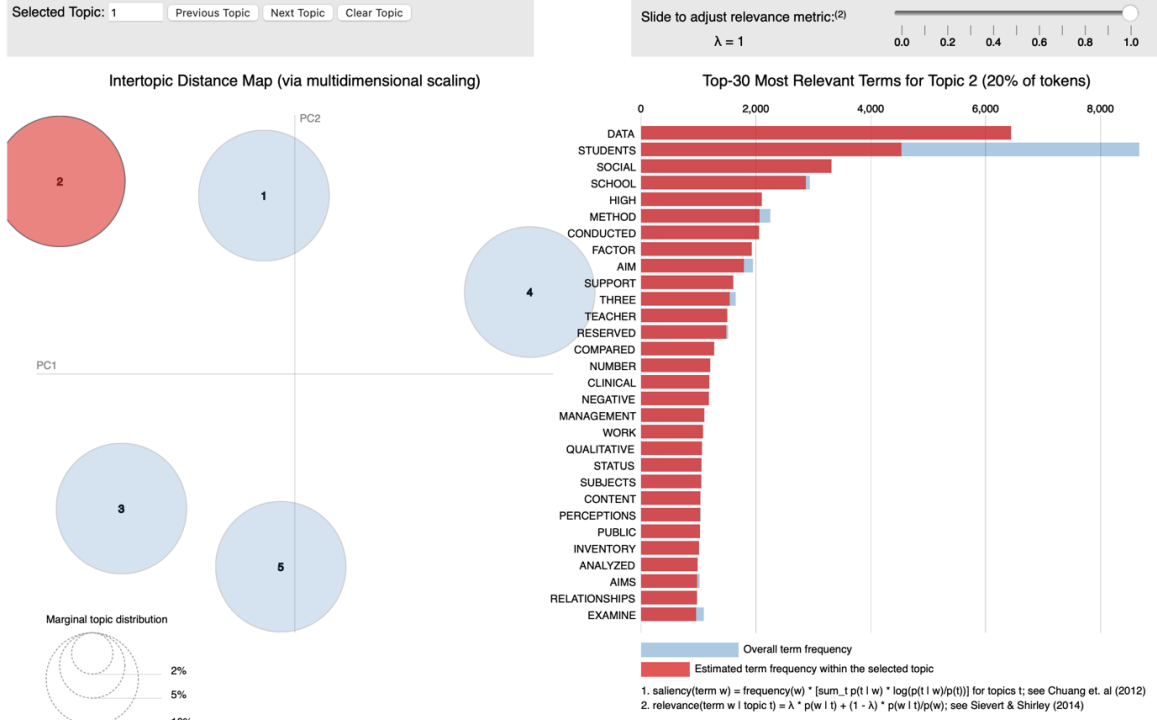
- ◆ **Araştırma Bağlamı:** STUDY, DATA, METHODS, ANALYSIS, PURPOSE, FINDINGS, RELATIONSHIP (ÇALIŞMA, VERİ, YÖNTEMLER, ANALİZ, AMAÇ, BULGULAR, İLİŞKİ)
- ◆ **Katılımcılar ve Konu:** PATIENTS, STUDENTS, CHILDREN, WOMEN, PARTICIPANTS (HASTALAR, ÖĞRENCİLER, ÇOCUKLAR, KADINLAR, KATILIMCILAR)
- ◆ **Eğitim ve Ölçme:** EDUCATION, TEACHERS, SCHOOL, SCORES, TEST, LEVEL, HIGHER, SCALE, QUALITY (EĞİTİM, ÖĞRETMENLER, OKUL, PUANLAR, TEST, SEVİYE, YÜKSEK, ÖLÇEK, KALİTE)
- ◆ **Yerel ve Tematik Bağlam:** TURKEY, TURKISH, SOCIAL, BASED, MODEL, LEVELS (TÜRKİYE, TÜRK, SOSYAL, TABANLI, MODEL, SEVİYELER)

Şekil 43**Doğal Dil İşleme Analizindeki Tüm Konular****3.3.1.1. Kavramların Dağılımı ve Anlam Derinliği**

Overall Term Frequency ve Estimated Term Frequency değerleri bakımından ele aldığımızda bu iki metriğin kullanımı, kavramların önem derecelerini ve konular arası ilişkilerini anlamak açısından kritik öneme sahiptir.

- ◆ **Overall Term Frequency:** Bir terimin genel olarak ne kadar sık kullanıldığını gösterir. “EDUCATION (EĞİTİM)” ve “STUDY (ÇALIŞMAK)” terimleri sosyal bilim araştırmalarında sıklıkla karşılaşılan, dolayısıyla yüksek sıklığa sahip terimler olarak öne çıkmaktadır.
- ◆ **Estimated Term Frequency Within the Selected Topic:** Belirli bir konu içinde terimin ne sıklıkta geçtiğini gösterir. Bu, terimin o konuya özgü önemini anlamak için kullanılmaktadır.

Şekil 44’te Konu 1 incelemesi eğitim ve öğrenme üzerine akademik araştırmalar için yapılmıştır.

Şekil 44**Konu 1 İncelemesi****Ana Kavramlar ve Temalar**

- ❖ **Eğitim ve Öğrenme:** TEACHING, LEARNING, COURSE, UNIVERSITY, SCIENCE, DEVELOPMENT, EDUCATION (ÖĞRETİM, ÖĞRENME, DERS, ÜNİVERSİTE, BİLİM, GELİŞİM, EĞİTİM): Bu kavramlar eğitim süreçlerini, öğretim yöntemlerini, öğrenme süreçlerini ve akademik kurumları temsil eden kavramlar olarak tanımlanabilecektir. Eğitimle ilgili akademik araştırmalarda bu terimlerin yaygın olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir.
- ❖ **Araştırma ve Analiz Yöntemleri:** ANALYSIS, SURVEY, ASSESSMENT, EVALUATION, CONTROL, ANALYSES (ANALİZ, ANKET, DEĞERLENDİRME, DEĞERLENDİRME, KONTROL, ANALİZLER): Bu kavramlar, veri toplama, değerlendirme ve analiz yöntemlerini ifade ederken, araştırma süreçlerinin nasıl yapılandırıldığını ve verilerin nasıl değerlendirildiğini gösteren terimlerdir.
- ❖ **Katılımcılar ve Performans:** AGE, FAMILY, PERFORMANCE, SATISFACTION, ATTITUDES, ANXIETY (YAŞ, AİLE, PERFORMANS, MEMNUNİYET, TUTUMLAR, KAYGI): Bu terimler araştırma katılımcılarının demografik özelliklerini, tutumlarını ve

performanslarını ele alır. Araştırmaların bireylerin veya grupların deneyimlerini anlamak için nasıl kullanıldığını gösterir.

- ◆ **Veri ve Bulgular:** DATA, COLLECTED, TERMS, FACTORS, CASE, TREATMENT (TOPLANAN VERİLER, TERİMLER, FAKTÖRLER, DURUM, TEDAVİ): Bu kavramlar, verilerin nasıl toplandığını, hangi faktörlerin analiz edildiğini ve belirli durumların veya vakaların nasıl incelendiğini belirtir.

Kavramların Relevansı ve Saliency

- ◆ **Saliency (Chuang vd., 2012):** Saliency hesaplaması, her bir terimin konudaki önemini ve diğer terimlerle olan ilişkisini belirler. Örneğin, “TEACHING (ÖĞRETİM)” ve “LEARNING (ÖĞRENME)” gibi terimler yüksek frekansta olabilir ve bu konunun ana temalarıdır.
- ◆ **Relevance (Sievert & Shirley, 2014):** Relevance, terimlerin seçilen konu ile olan ilişkisini değerlendirir. “PERFORMANCE (PERFORMANS)”, “SATISFACTION (MEMNUNİYET)” ve “ANXIETY (ENDİŞE)” gibi terimler, eğitim araştırmalarında sıkça ele alınan konular olabilir ve bu bağlamda yüksek relevansa sahip olabilirler.

Genel Değerlendirme Analizi

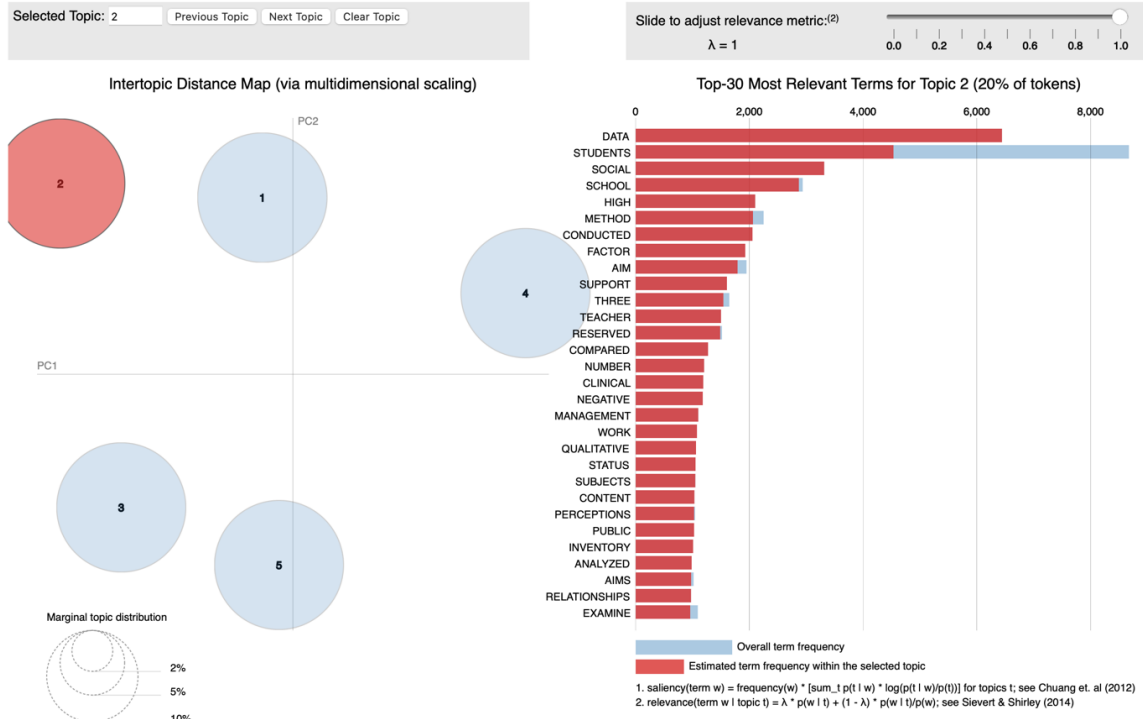
Bu konunun, genel olarak eğitim ve öğrenme üzerine yapılan akademik araştırmaların çeşitli yönlerini ele aldığı görülmektedir.

- ◆ **Eğitim ve Öğrenme Araştırmaları:** Konunun merkezinde eğitim ve öğrenme süreçlerini anlamak için yapılan araştırmalar bulunmaktadır. Eğitim ve öğrenme ile ilgili konular, üniversite düzeyindeki çalışmalar, öğretim yöntemleri ve öğrenci gelişimi bu bağlamda önemlidir.
- ◆ **Araştırma Yöntemleri:** Araştırmalarda kullanılan yöntemler ve veri toplama teknikleri önemli bir rol oynar. Anketler, analizler ve değerlendirme yöntemleri, araştırmaların geçerliliği ve güvenilirliği açısından kritik öneme sahiptir.
- ◆ **Katılımcılar ve Performans:** Katılımcıların özellikleri ve performansları, eğitim araştırmalarında sıkça incelenen konulardır. Öğrencilerin performansları, tatmin düzeyleri ve kaygı seviyeleri bu tür araştırmalarda analiz edilir.
- ◆ **Veri ve Bulgular:** Toplanan veriler, araştırmanın bulgularını anlamak ve yorumlamak için kullanılır. Çeşitli faktörler, vakalar ve tedavi yöntemleri, araştırma sonuçlarını etkileyen önemli unsurlardır. Bu konunun, eğitim ve öğrenme üzerine yapılan akademik araştırmaları kapsadığı ve bu bağlamda çeşitli veri toplama yöntemleri, analizler ve katılımcı özelliklerinin değerlendirildiği görülmektedir.

Şekil 45’te Konu 2 incelemesi eğitim ve sosyal araştırmalarda yöntemler ve bulgular için yapılmıştır.

Şekil 45

Konu 2 İncelemesi



Ana Kavramlar ve Temalar

- ◆ **Eğitim ve Sosyal Araştırmalar:** STUDENTS, SCHOOL, TEACHER, SOCIAL, HIGH (ÖĞRENCİLER, OKUL, ÖĞRETMEN, SOSYAL, LİSE) kavramları, eğitim kurumlarını, öğrencileri ve sosyal bağlamda eğitimle ilgili konuları temsil eden, diğer bir ifade ile eğitim araştırmalarında araştırma popülasyonunu ve bağlamını ifade eden kavramlar olarak tanımlanabilirler.
- ◆ **Araştırma Yöntemleri ve Süreçler:** METHOD, CONDUCTED, QUALITATIVE, ANALYZED, AIM, AIMS (YÖNTEM, YÜRÜTÜLEN, NİTELİKSEL, ANALİZ EDİLEN, AMAÇ, HEDEFLER): Araştırma yöntemlerini ve süreçlerini temsil eden bu terimler, yapılan araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği ve analizlerin nasıl yapıldığı hakkında bilgi veren terimlerden oluşmaktadır.
- ◆ **Veri ve Analiz:** DATA, NUMBER, CONTENT, ANALYZED, INVENTORY (VERİ, SAYI, İÇERİK, ANALİZ, ENVANTER) kavramları ise, verilerin toplama, işleme ve analiz süreçleriyle ilgilidir. Araştırmanın veri yönetimi ve analiz aşamaları hakkında bilgi sunan kavramlar olarak kullanılmıştır.

- ◆ **İlişkiler ve Bulgular:** RELATIONSHIPS, PERCEPTIONS, FACTOR, COMPARED, STATUS (İLİŞKİLER, ALGILAR, FAKTÖR, KARŞILAŞTIRMA, STATÜ) terimleri ise araştırmanın bulgularını, faktörlerin etkilerini ve katılımcıların algılarını temsil ederken, araştırmanın sonuçları ve faktörler arasındaki ilişkileri anlamak için kullanılmışlardır.
- ◆ **Sosyal ve Klinik Bağlam:** CLINICAL, NEGATIVE, MANAGEMENT, PUBLIC, WORK (KLİNİK, NEGATİF, YÖNETİM, KAMU, İŞ) kavramları sosyal ve klinik bağlamdaki konuları ifade ederken, araştırmaların sosyal, klinik veya iş ortamlarındaki etkilerini ve yönetim süreçlerinin öncelendiğini ortaya koyan terimler olarak görülebilecektir.

Kavramların Relevansı ve Saliency Değerleri Bakımından Karşılaştırılması

- ◆ **Saliency (Chuang vd., 2012):** “DATA (VERİ)” ve “METHOD (YÖNTEM)” gibi terimler, bu konunun metodolojik yönlerini temsil eden önemli kavramlardır.
- ◆ **Relevance (Sievert & Shirley, 2014):** “STUDENTS (ÖĞRENCİLER)”, “SCHOOL (OKUL)”, ve “METHOD (YÖNTEM)” gibi terimler, eğitim ve sosyal araştırmalarda sıkça karşılaşılan terimlerdir ve bu bağlamda Topic 2 için yüksek relevansa sahip terimlerdir.

3.3.1.2. Konunun Analizi

Bu konu, eğitim ve sosyal araştırmalarda kullanılan yöntemler, veri analizi ve araştırma bulgularını kapsamaktadır. Bu bağlamda;

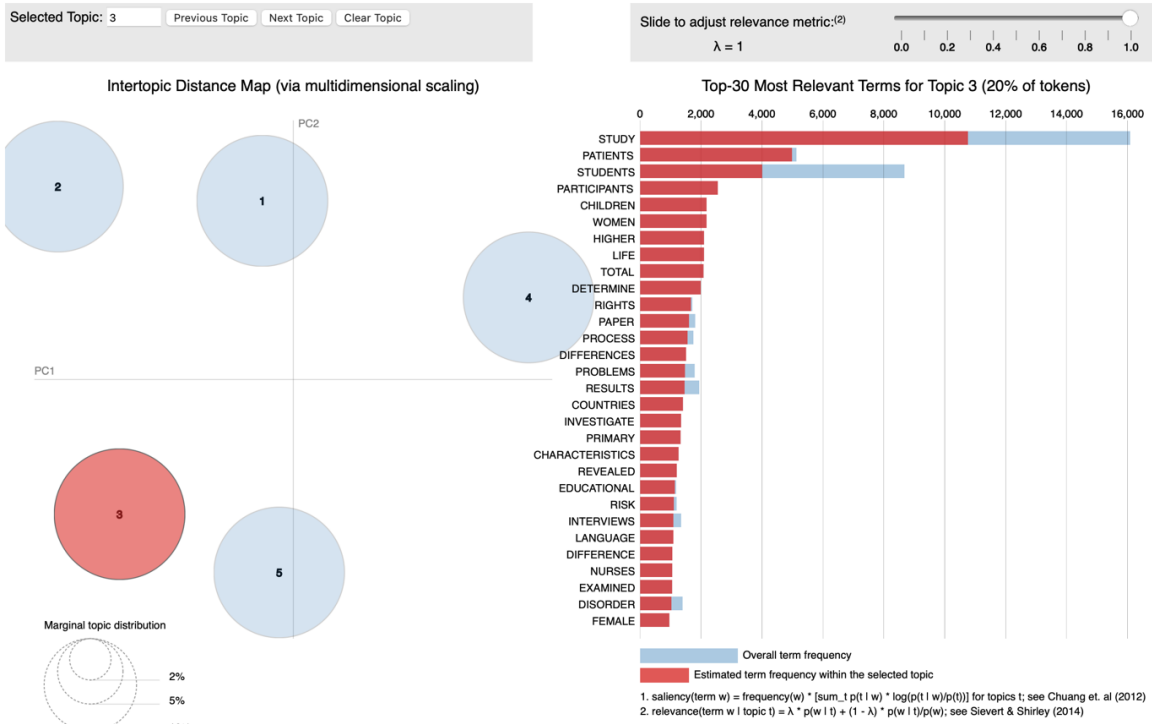
- ◆ **Eğitim ve Sosyal Bağlam:** Konunun merkezinde eğitim ortamları, öğrenciler ve sosyal bağlamdaki araştırmalar bulunmaktadır. “STUDENTS (ÖĞRENCİLER)”, “SCHOOL (OKUL)” ve “TEACHER (ÖĞRETMEN)” gibi terimler bu bağlamı oluşturur.
- ◆ **Araştırma Yöntemleri ve Analiz:** Araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği, kullanılan yöntemler ve veri analizi süreçleri önemlidir. “METHOD (YÖNTEM)”, “QUALITATIVE (NİTEL)”, “ANALYZED (ANALİZ EDİLDİ)” gibi terimler, araştırmanın metodolojik yönlerini ifade eder.
- ◆ **Veri ve Bulgular:** Toplanan verilerin yönetimi ve analiz edilmesi, araştırmanın bulgularını anlamak için kritiktir. “DATA (VERİ)”, “NUMBER (SAYI)” ve “CONTENT (İÇERİK)” gibi terimler bu süreci belirtir.
- ◆ **İlişkiler ve Faktörler:** Araştırmada incelenen ilişkiler, algılar ve faktörler, sonuçların yorumlanmasında önemlidir. “RELATIONSHIPS (İLİŞKİLER)”, “PERCEPTIONS (ALGILAR)” ve “FACTOR (FAKTÖR)” gibi terimler, bu konudaki bulguları ifade eder.
- ◆ **Sosyal ve Klinik Bağlam:** Sosyal ve klinik bağlamda yapılan araştırmalar, çeşitli yönetim ve klinik durumları da içerebilecektir. “CLINICAL (KLİNİK)”, “NEGATIVE

(NEGATİF)” ve “MANAGEMENT (YÖNETİM)” gibi terimler bu bağlamda önemli olabilecektir.

Eğitim, sağlık ve sosyal araştırmalarda katılımcılar ve bulgular analizi Konu 3 incelemesi ile Şekil 46’da gösterilmiştir.

Şekil 46

Konu 3 İncelemesi



Ana Kavramlar ve Temalar

- ◆ **Katılımcılar ve Demografi:** PATIENTS, STUDENTS, PARTICIPANTS, CHILDREN, WOMEN, NURSES, FEMALE (HASTALAR, ÖĞRENCİLER, KATILIMCILAR, ÇOCUKLAR, KADINLAR, HEMŞİRELER, KADINLAR) kavramları araştırma katılımcılarının demografik özelliklerini ve gruplarını ifade eder. Araştırmaların belirli grupları nasıl etkilediğini ve bu grupların nasıl temsil edildiğini anlamaya dönük çalışmaları ifade etmektedir.
- ◆ **Eğitim ve Sağlık Bağlamı:** EDUCATIONAL, HIGHER, LIFE, PRIMARY, LANGUAGE, DISORDER (EĞİTİM, YÜKSEK, YAŞAM, İLKOKUL, DİL, BOZUKLUK) terimleri ise, eğitim ve sağlık bağlamında ele alınan konuları temsil ederken. “EDUCATIONAL (EĞİTİM)”, “HIGHER (YÜKSEK)” ve “PRIMARY (İLKOKUL)” gibi terimlerin eğitim seviyeleri ile

ilgili boyutları öncelendiği söylenebilecektir. “DISORDER (BOZUKLUK)” terimi ise sağlık bağlamında bir bozukluğu önceleyen çalışmalara işaret etmektedir.

- ◆ **Araştırma Süreci ve Bulgular:** STUDY, PROCESS, RESULTS, PAPER, INVESTIGATE, REVEALED, EXAMINED, DIFFERENCES, PROBLEMS (ÇALIŞMA, SÜREÇ, SONUÇLAR, MAKALE, ARAŞTIRMA, ORTAYA ÇIKARMA, İNCELEME, FARKLAR, SORUNLAR) kavramları araştırma süreci ve bulgularını ifade eder. Araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği, elde edilen sonuçlar ve karşılaşılan problemler bu başlık altında toplanmaktadır.
- ◆ **Uluslararası ve Karşılaştırmalı Perspektifler:** COUNTRIES, DIFFERENCE, RISK, CHARACTERISTICS (ÜLKELER, FARKLAR, RİSK, ÖZELLİKLER) kavramları, araştırmaların uluslararası bağlamda karşılaştırmalarını ve risklerini ifade eden, farklı ülkelerdeki ve kültürlerdeki farklılıklar ile bu farkların etkilerini anlamak için yapılan çalışmalara işaret etmektedir.
- ◆ **Yöntem ve Veri Toplama:** INTERVIEWS, LANGUAGE, TOTAL, DETERMINED (MÜLAKATLAR, DİL, TOPLAM, BELİRLİ) terimlerinin veri toplama yöntemlerini ve kullanılan dilleri ifade ettiği söylenebilecektir. “INTERVIEWS (MÜLAKATLAR)” terimi ise veri toplama yöntemi olarak öne çıkmaktadır.

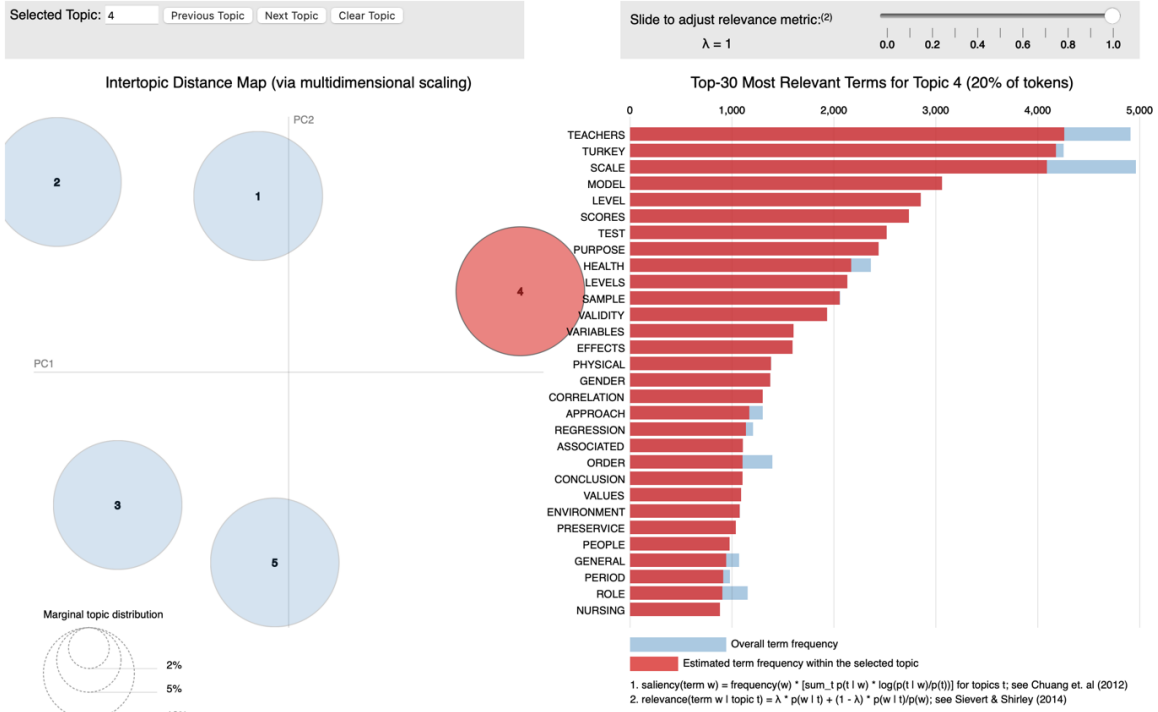
Kavramların Relevansı ve Saliency Değerleri Bakımından Karşılaştırılması

- ◆ **Saliency (Chuang vd., 2012):** Örneğin, “STUDY (ARAŞTIRMA)” ve “RESULTS (SONUÇLAR)” gibi terimler yüksek saliency göstergeleri bakımından bu konu alanındaki araştırmaların temel unsurları olarak öne çıkmaktadır.
- ◆ **Relevance (Sievert & Shirley, 2014):** “PATIENTS (HASTALAR)”, “EDUCATIONAL (EĞİTİM)” ve “DIFFERENCES (FARKLILIKLAR)” gibi terimler ise konunun çeşitli yönlerini temsil etmektedirler.

Eğitim ve sağlık değerlendirme çalışmaları Konu 4 incelemesi ile Şekil 47’de gösterilmiştir.

Şekil 47

Konu 4 İncelemesi



Ana Kavramlar ve Temalar

- ◆ **Eğitim ve Ölçme:** TEACHERS, SCORES, TEST, SCALE, LEVEL, LEVELS (ÖĞRETMENLER, PUANLAR, TEST, ÖLÇEK, SEVİYE, SEVİYELER) terimleri, eğitim süreçleri ve ölçme değerlendirme faaliyetlerini ifade eder. Öğretmenler, test skorları, ölçekler ve seviyeler eğitimde değerlendirme ve başarıyı ölçme konularındaki çalışmalara işaret etmektedir.
- ◆ **Araştırma ve Modelleme:** MODEL, PURPOSE, APPROACH, REGRESSION (MODEL, AMAÇ, YAKLAŞIM, REGRESYON) terimleri, sosyal bilimlerdeki araştırma yöntemlerine ve yönelimlerine yönelik kavramları ifade etmektedir. Regresyon ve yaklaşımlar gibi terimler yöntem odaklı çalışmalara işaret etmektedir.
- ◆ **Sağlık ve Fiziksel Aktiviteler:** HEALTH, PHYSICAL, NURSING (SAĞLIK, FİZİKSEL, HEMŞİRELİK) Sağlık ve fiziksel aktivitelerle ilgili terimleri temsil ederken, bu terimlerin sağlık bilimleri ve hemşirelik çalışmalarında sıkça karşılaşılan konulara ifade ettiği görülmektedir.

- ◆ **Demografi ve Toplum:** GENDER, PEOPLE (CİNSİYET, İNSANLAR) Cinsiyet ve toplumla ilgili terimler; demografik ve sosyal yapıların incelenmesine dönük çalışmaları ifade eder.
- ◆ **Veri ve Değerlendirme:** SAMPLE, VALIDITY, VARIABLES, EFFECTS, CORRELATION (ÖRNEK, GEÇERLİLİK, DEĞİŞKENLER, ETKİLER, KORELASYON) Örneklemeler, geçerlilik, değişkenler, etkiler ve korelasyon terimleri, araştırmalarda kullanılan veri toplama ve analiz süreçlerini ifade ederken. Bu terimlerin, araştırmaların metodolojik yapısını oluşturduğu söylenebilecektir.
- ◆ **Çevre ve Genel Durum:** ENVIRONMENT, GENERAL, PERIOD (ÇEVRE, GENEL, DÖNEM) Çevre ve genel durumla ilgili terimler, araştırmaların yapıldığı ortamları ve zaman dilimlerini ifade eder.
- ◆ **Sonuçlar ve Değerlendirmeler:** CONCLUSION, ORDER, VALUES (SONUÇ, SIRA, DEĞERLER) Sonuçlar ve değerlendirme terimleri, araştırmaların nihai bulgularını ve değerlerini ifade eder.

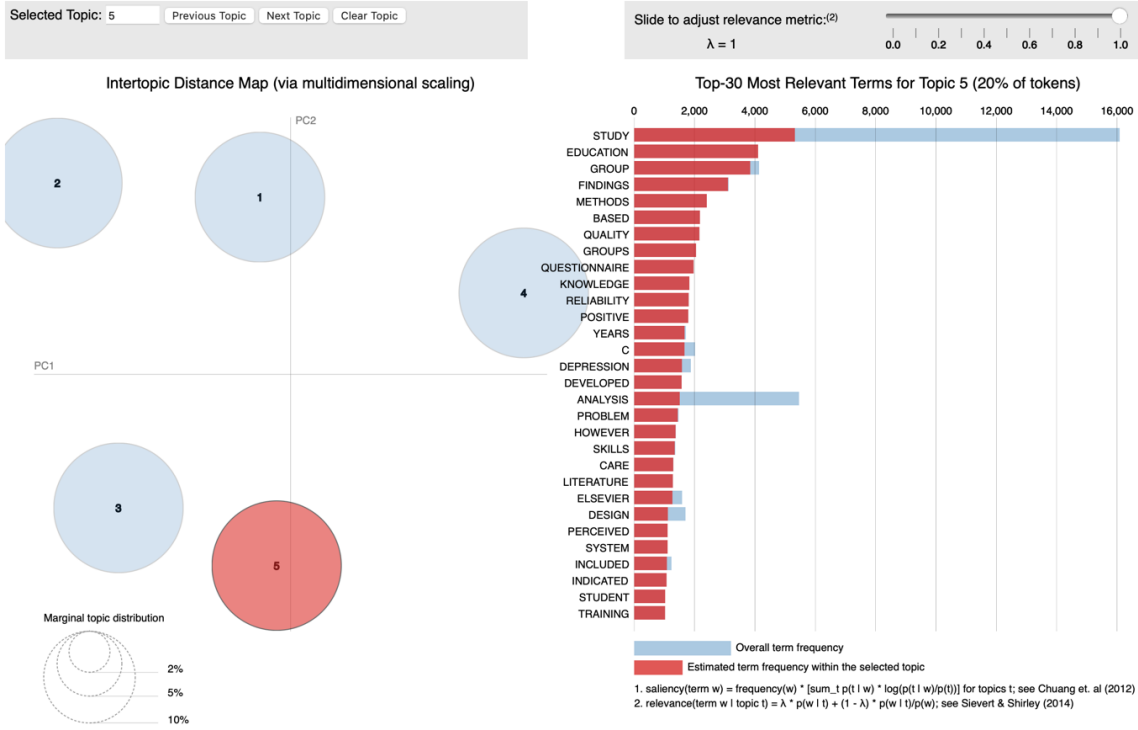
Kavramların Relevansı ve Saliency Değerleri Bakımından Karşılaştırılması

- ◆ **Saliency (Chuang vd., 2012):** TEACHERS, TURKEY, HEALTH, PHYSICAL, MODEL (ÖĞRETMENLER, TÜRKİYE, SAĞLIK, FİZİKSEL, MODEL) gibi terimler, yüksek saliency değerlerine sahip olup, konu alanındaki temel unsurlar ve ilişkileri temsil eder. Bu terimler, konunun ana yapısını ve diğer terimlerle olan bağlantılarını belirlemesi bakımından önemlidir.
- ◆ **Relevance (Sievert & Shirley, 2014):** TEACHERS, SCORES, TEST, MODEL (ÖĞRETMENLER, PUANLAR, TEST, MODEL) gibi terimler, belirli bir konu ile olan ilişkilerini değerlendirir ve bu konuda önemli bir yer tutar. Bu terimler, konunun çeşitli yönlerini ve temel bileşenlerini temsil eder.

Eğitim ve araştırma dinamikleri Konu 5 incelemesi ile Şekil 48’de gösterilmiştir.

Şekil 48

Konu 5 İncelemesi



Ana Kavramlar ve Temalar

- ❖ **Eğitim ve Araştırma Bağlamı:** STUDY, EDUCATION, TRAINING, STUDENT, METHODS, FINDINGS (ÇALIŞMA, EĞİTİM, ÖĞRENCİ, YÖNTEMLER, BULGULAR) terimleri, eğitim ve araştırma süreçlerinin temel unsurlarını ifade eder. Araştırmaların gerçekleştirilmesi, elde edilen bulgular ve eğitim süreçleri bu bağlamda ele alınır.
- ❖ **Gruplar ve Katılımcılar:** GROUP, GROUPS, PARTICIPANTS, PATIENTS, CHILDREN, WOMEN (GRUP, GRUPLAR, KATILIMCILAR, HASTALAR, ÇOCUKLAR, KADINLAR) Araştırmalarda incelenen grupları ve katılımcı demografisini ifade ederken, bu kavramların sosyal bilimler araştırmalarında önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.
- ❖ **Veri Toplama ve Değerlendirme:** QUESTIONNAIRE, RELIABILITY, QUALITY (ANKET, GÜVENİLİRLİK, KALİTE) Anketler, güvenilirlik ve kalite değerlendirmeleri, araştırmaların veri toplama ve analiz süreçlerinde kritik rol oynar.
- ❖ **Sağlık ve Psikoloji:** DEPRESSION, CARE (DEPRESYON, BAKIM) Depresyon ve bakım gibi terimler, sağlık ve psikoloji araştırmalarında sıklıkla incelenen konuları ifade eder.

- ◆ **Problem Çözme ve Analiz:** ANALYSIS, PROBLEM, SKILLS, KNOWLEDGE (ANALİZ, SORUN, BECERİLER, BİLGİ) Araştırmaların analizi, problem çözme becerileri ve bilgi birikimi bu temada yer almaktadır.

Kavramların Relevansı ve Saliency Değerleri Bakımından Karşılaştırılması

- ◆ **Saliency (Chuang vd., 2012):** STUDY, EDUCATION, GROUP (ÇALIŞMA, EĞİTİM, GRUP) gibi terimler, konunun merkezinde yer alır ve yüksek saliency değerlerine sahiptir. Bu terimler, konu alanındaki temel unsurları ve ilişkileri ifade eder.
- ◆ **Relevance (Sievert & Shirley, 2014):** STUDY, EDUCATION, FINDINGS (ÇALIŞMA, EĞİTİM, BULGULAR) gibi terimler, belirli bir konu ile olan ilişkilerini değerlendirir ve bu konuda önemli bir yer tutar. Bu terimler, konunun çeşitli yönlerini ve temel bileşenlerini temsil etmeleri bakımından önemlidir.

3.4. Disiplinler Arası Yaklaşımların Entegrasyonu

Disiplinler arası yaklaşımlar, sosyal bilimlerin gelişimini ve etkisini önemli ölçüde arttırmakta ve artan bu önem, gelecekteki araştırmaların daha kapsamlı ve yenilikçi olmasına olanak tanımaktadır. Sosyal bilimlerin bu entegrasyon süreci, bilimsel keşiflerin ve yeniliklerin önünü açmakta ve disiplinler arası iş birliklerinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Veriler, 1918’den günümüze kadar olan geniş bir dönemi kapsamaktadır.

Son yıllarda, sosyal bilimler ile diğer disiplinler arasındaki iş birlikleri ve ortak çalışmalar belirgin bir şekilde artmaktadır. Sosyal bilimler, mühendislik, sağlık bilimleri gibi farklı alanlarla daha fazla iç içe geçerek, disiplinler arası sınırları kaldırmış ve çok disiplinli araştırmaların merkezi haline gelmiştir. Bu entegrasyon, sosyal bilimlerin kapsamını genişleterek, farklı alanlardaki bilgi ve yöntemlerin bir araya gelmesini sağlamış ve bu sayede daha kapsamlı ve yenilikçi araştırmaların yapılmasına olanak tanımıştır.

Örneğin, “kent çalışmaları” (urban studies) ve “bölge çalışmaları” (area studies) gibi alanlar, sosyal bilimlerin şehir planlama, coğrafya ve çevre bilimleri ile olan iş birliklerini artırmış, bu sayede kentsel ve bölgesel sorunlara yönelik daha etkili çözümler geliştirilmiştir. Bu tür iş birlikleri, sosyal bilimlerin yalnızca kendi içinde değil, aynı zamanda diğer bilim dallarıyla birlikte nasıl geliştiğini ve toplumun karşılaştığı karmaşık sorunlara çözüm üretmede nasıl bir rol oynadığını göstermektedir.

Sosyal bilimler, teknolojik yeniliklerin ve dijital dönüşümün etkisiyle diğer disiplinlerle yakınsamıştır. Bu yakınsama, özellikle veri bilimi, yapay zekâ ve büyük veri analizi gibi alanlarda yeni araştırma fırsatları yaratmıştır. Sosyal bilimlerdeki bu dönüşüm, toplumsal sorunlara yönelik çözümler geliştirmede kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal bilimlerdeki gelişimin ve diğer disiplinlerle olan ilişkilerin yıllar içindeki evrimini ortaya koymaktadır. Çok disiplinli araştırmalar ve yakınsama, sosyal bilimlerin gelecekteki rolünü daha da önemli hale getirmektedir. Şekil 49, kavramlar arasındaki ilişki ağını göstermektedir.

Tablo 14*Konu Başlıkları ve Sosyal Ağ Değerlerine Göre İlk 30 Değerlendirmesi*

Tüm Bağlantı	Between centrality (Aracılık merkeziyeti)	High constraints yoğunluklu kısıtlamalar)	Aggregate (yüksek)	Low Aggregate constraints (düşük kısıtlamalar)	constraints yoğunluklu
Etki	Etki	Etki		Şehir	
Model	Model	Türkiye		Yenilenemez Enerji	
Performans	Performans	Güç		Karbon Dioksit Emisyonları	
Davranış	Davranış	Modeller		Çevresel Kuznets Eğrisi	
Risk	Risk	Model		Kuznets Eğrisi	
Sağlık	Kalite	Geçiş		Yenilenebilir Enerji Tüketimi	
Yönetim	Sağlık	Desenler		Ticaret Açıklığı	
Kalite	Yönetim	Eğilimler		Finansal Gelişim	
Tutumlar	Belirleyiciler	ABD		Karbon Emisyonları	
Eğitim	Bilgi	Evrım		Elektrik Tüketimi	
Ölçek	Eğitim	Davranış		Hata Düzeltme	
Belirleyiciler	Strateji	Güvenlik		Enerji Tüketimi	
Algılar	Türkiye	Performans		Doğrudan Yabancı Yatırım	
Strateji	Tutumlar	Seviye		Birim Kök	
Bilgi	Ölçek	Dünya		Bağlantı	
Çocuklar	Algılar	İstikrar		Panel	
Bilgi	Şehir	Algılama		CO2 Emisyonları	
Memnuniyet	Modeller	Önyargı		Büyük Çöküş	
Cinsiyet	Bilgi	Çatışma		Kentleşme	
Türkiye	Çocuklar	Kalite		GSYİH	
Kadınlar	Memnuniyet	Kentsel		Birim Kök Testleri	
Öğrenciler	Cinsiyet	Cinsiyet		Ampirik Kanıt	
Stres	Stres	Zaman		Topsis	
Geçerlik	Teknoloji	Tercihler		AHP	
Doğrulama	Geçerlik	Göç		Hipotez	
Güvenilirlik	Kadınlar	Hafıza		Yenilenebilir Enerji	
Yaygınlık	Büyüme	Kimlik		Yanılgılar	
Tahmin Ediciler	Sistem	Perspektif		Eksiklik/Hiperaktivite Bozukluğu	
Anksiyete	Öğrenciler	Faydalar		Kimya	
Depresyon	Güvenilirlik	Bağlam		Nedensellik	

Tablo 14, sosyal bilimlerdeki çeşitli konuların sosyal ağ analizi metriklerine göre sıralanmış halini göstermektedir. Burada, her bir metrikte öne çıkan 30 konu başlığı listelenmiştir. “All Degree (Tüm Bağlantı)” göstergesi, ağdaki her bir düğümün sahip olduğu toplam bağlantı sayısını ifade eder (Varlamis vd., 2010; Wu vd., 2021; Zhang & Luo, 2017). En çok bağlantıya sahip konu başlıklarını incelediğimizde belirli konu başlıklarının sayısını ve karşılaştırmalı konularını göstermektedir. Sosyal bilimlerdeki belirli temaların nasıl etkileşimde bulunduğunu ve hangi konuların öne çıktığını görebilmek adına yürütülen bu analizde

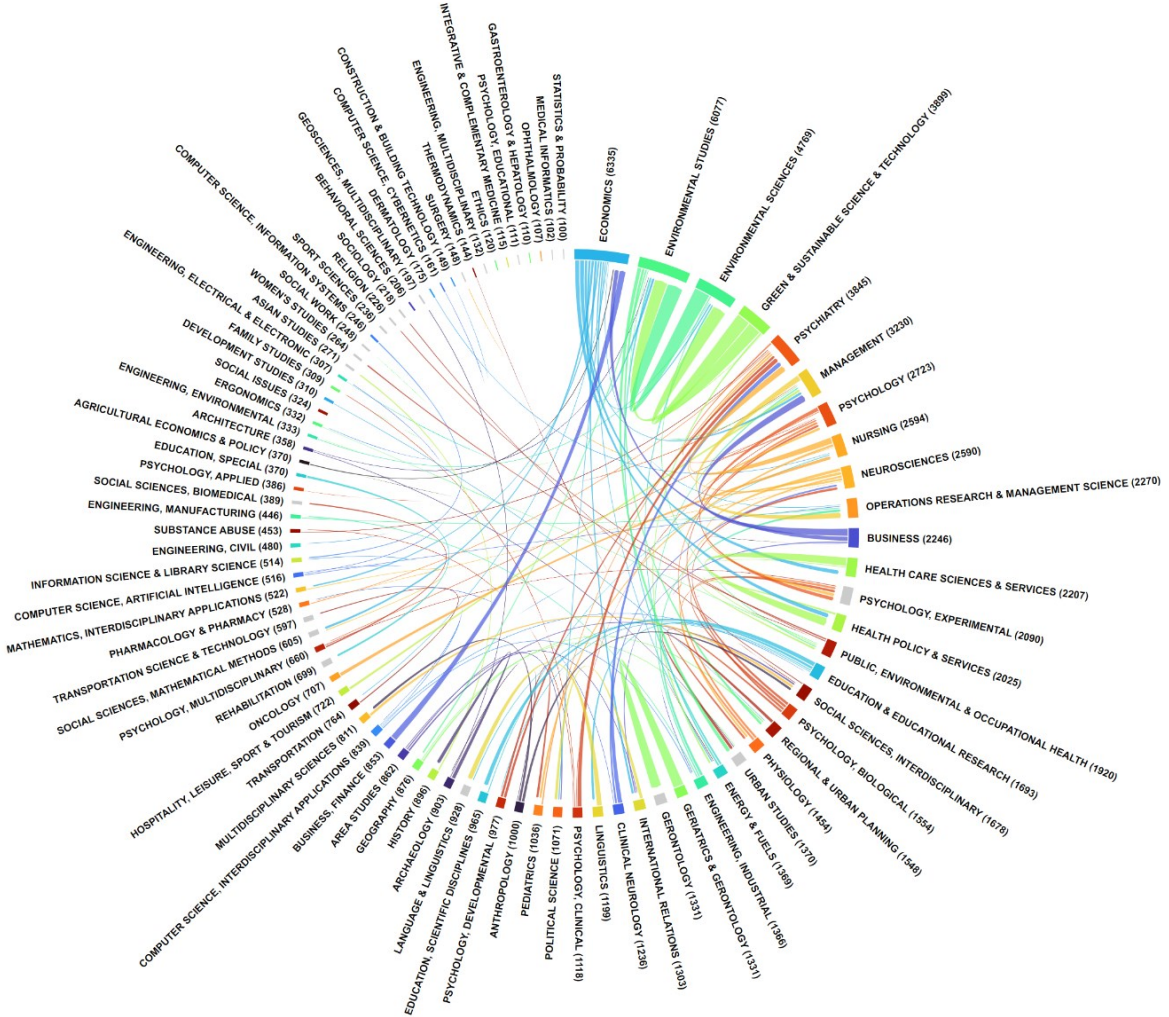
“RELIABILITY” (Güvenilirlik) ve “VALIDITY” (Geçerlilik) kavramlarının öne çıktığı gözlenirken, “DEPRESSION” (Depresyon) ve “ANXIETY” (Anksiyete), “RISK-FACTORS” (Risk Faktörleri) ve “PREVALENCE” (Yaygınlık), Sağlık ve sosyo-ekonomik çalışmalar için kritik öneme sahip bu konular, “PERFORMANCE” (Performans) ve “IMPACT” (Etki), Organizasyonel ve bireysel performans ölçümleri ile bu performansların etkilerini inceleyen çalışmalara işaret etmektedir. “ECONOMIC-GROWTH” (Ekonomik Büyüme) ve “CO2 EMISSIONS” (CO2 Emisyonları), Çevre ekonomisi ve sürdürülebilirlik alanlarında bu iki konunun yoğun olarak çalışıldığı göstermektedir. “QUALITY-OF-LIFE” (Yaşam Kalitesi) ve “DEPRESSION” (Depresyon), bireylerin yaşam kalitesini etkileyen faktörler üzerine yapılan çalışmaları yansıtır. “CO2 EMISSIONS” (CO2 Emisyonları) ve “FINANCIAL DEVELOPMENT” (Finansal Kalkınma), Ekonomik gelişme ve çevresel etkilerin incelendiği çalışmalar bu iki konu başlığında yoğunlaşmaktadır. “ECONOMIC-GROWTH” (Ekonomik Büyüme) ve “COINTEGRATION” (Eş bütünleşme), Ekonomik büyüme ve finansal zaman serileri analizlerinde kullanılan bu konular, ekonomik analizlerde sıklıkla yer alır. “IMPACT” (Etki) ve “MODEL” (Model), sosyal bilimlerdeki araştırmaların etkisini ve kullanılan modelleri değerlendirmek için kritik öneme sahiptir. “DEPRESSION” (Depresyon) ve “SYMPTOMS” (Belirtiler) Depresyon belirtilerinin incelendiği çalışmalar, psikoloji ve psikiyatri alanlarında önemlidir. PERFORMANCE (Performans), BEHAVIOR (Davranış), RISK (Risk), HEALTH (Sağlık): Bu konuların da geniş bir ilgi alanına sahip olduğunu ve birçok diğer konu ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Betweenness Centrality, bir düğümün ağdaki en kısa yollar üzerindeki merkezietini ifade eder (Scott, 2012; Zamani vd., 2022). En çok merkeziyete sahip konular: “IMPACT” (Etki), “MODEL” (Model), “PERFORMANCE” (Performans): Bu konuların, ağdaki diğer düğümler arasında kritik geçiş noktaları olduğunu göstermektedir. “BEHAVIOR” (Davranış), “RISK” (Risk): Bu konuların da merkezi bir rol oynadığını ve ağdaki bilgi akışını etkilediğini gösterir. High Aggregate Constraints, düğümlerin ağdaki diğer düğümlerle olan bağlantılarını kısıtlayan faktörleri ifade eder (Cheng vd., 2022; Kourtellis vd., 2013; L. Y. Lü vd., 2016). Yüksek kısıtlamalara sahip konuları incelediğimizde: “IMPACT” (Etki), “TURKEY” (Türkiye), “POWER” (Güç): Bu konuların ağdaki diğer düğümlerle sıkı ve kısıtlayıcı bağlantılara sahip olduğunu gösterir. “MODELS” (Modeller), “TRANSITION” (Geçiş): Bu konuların da ağdaki diğer düğümlerle güçlü bağlar kurduğunu gösterir. Low Aggregate Constraints, düğümlerin ağdaki diğer düğümlerle olan bağlantılarının daha serbest olduğunu ifade eder. Düşük kısıtlamalara sahip konular: “CITY” (Şehir), “NONRENEWABLE ENERGY” (Yenilenemeyen Enerji), “CARBON-DIOXIDE EMISSIONS” (Karbon Dioksit Emisyonları): Bu konuların ağdaki diğer düğümlerle daha serbest bağlantılara sahip olduğunu gösterir. “ENVIRONMENTAL KUZNETS CURVE” (Çevresel Kuznets Eğrisi), “KUZNETS CURVE” (Kuznets Eğrisi): Bu konuların da ağda daha az kısıtlayıcı bağlantılara sahip olduğunu göstermektedir.

- ◆ **Etki ve Modelleme:** Hem tüm derece hem de merkezîyet metriklerinde “impact” ve “model” konularının öne çıkması, bu konuların sosyal bilimler alanında kritik bir rol oynadığını ve geniş bir etki alanına sahip olduğunu göstermektedir. Modellerin kullanımı, çeşitli sosyal bilim disiplinlerinde yaygın olup, genellikle performans ve davranış analizleri ile ilişkilidir.
- ◆ **Performans ve Davranış:** Performans ve davranış konuları, hem geniş bir etki alanına sahip hem de ağıdaki kritik geçiş noktalarıdır. Bu konular, özellikle insan davranışları ve organizasyonel performans gibi alanlarda önemlidir.
- ◆ **Sağlık ve Risk:** Sağlık ve risk konuları da sosyal bilimlerde önemli yer tutmakta olup, özellikle halk sağlığı ve risk yönetimi gibi alanlarda yoğun ilgi görmektedir.
- ◆ **Türkiye ve Güç:** Yüksek kısıtlamalara sahip konular arasında Türkiye ve güç konuları, bu alanlarda yapılan araştırmaların derinlemesine ve detaylı bağlantılara sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda önemli bir yer tuttuğunu ve güç dinamiklerinin sosyal bilimlerde kritik bir öneme sahip olduğunu gösterir.
- ◆ **Şehir ve Enerji:** Düşük kısıtlamalara sahip konular arasında şehir ve yenilenemeyen enerji konuları, bu alanlarda yapılan araştırmaların daha geniş ve serbest bağlantılara sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, şehir planlaması ve enerji politikaları gibi alanlarda daha çeşitli ve geniş kapsamlı araştırmaların yapıldığını işaret eder.

Sosyal bilimlerdeki konu başlıklarının sosyal ağ analizi metriklerine göre değerlendirilmesi, bu alanlarda hangi konuların daha merkezi ve etkili olduğunu, hangi konuların daha kısıtlayıcı veya serbest bağlantılara sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 50, akademik disiplinler arasındaki karmaşık etkileşimleri ve ilişkileri görselleştirmekte ve disiplinler arası bağlantılar, araştırmacılara daha geniş bir perspektif sunarak yeni iş birlikleri için fırsatlar yaratmaktadır. Disiplinlerin birbirleriyle olan etkileşimleri, araştırmaların derinliğini ve kapsamını artırmakta, bu da bilimsel keşiflerin ve yeniliklerin önünü açmaktadır. Şekil, mevcut araştırma trendlerini ve gelecekteki iş birlikleri için stratejik yönelimleri anlamada kritik bir araç olarak işlev görmektedir.

Şekil 50**Konu Alanlarının İlişkileri**

Şekilde “Economics” (Ekonomi) gibi bazı disiplinler, birçok diğer alanla yoğun bağlantılar kurarak merkezde yer almaktadır. Ekonomi bilimi, çevre bilimleri, yönetim bilimleri, sağlık bilimleri ve daha birçok alanla etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Ekonomik prensipler, farklı disiplinlerde uygulanarak bu alanların karşılıklı etkileşimde bulunmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla ekonomi, çok disiplinli çalışmalarda merkezi bir rol oynamakta ve çeşitli bilim dallarıyla entegrasyon sağlamaktadır.

Benzer şekilde, “Environmental Sciences” (Çevre Bilimleri) ve “Green & Sustainable Science & Technology” (Yeşil ve Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji) gibi alanlar arasında güçlü bağlantılar bulunmakta, bu alanlar birbirleriyle yoğun bir ilişki içinde yer almaktadır. Çevre bilimleri ve

sürdürülebilirlik çalışmaları, ekonomi, mühendislik, sağlık bilimleri ve kamu politikaları gibi birçok disiplinle yakın ilişki içinde bulunmaktadır. Bu durum, çevresel sorunların çözümünde farklı disiplinlerin bir araya gelmesi gerektiğini ve bu alanların çok disiplinli yapısını yansıttığını göstermektedir.

“Psychiatry” (Psikiyatri) ve “Psychology” (Psikoloji) alanları, özellikle nörobilim ve sağlık bilimleri gibi diğer biyolojik ve tıbbi bilimlerle güçlü bağlantılar kurmaktadır. Zihinsel sağlık çalışmaları, biyoloji, tıp ve sağlık politikalarıyla entegre çalışarak bu disiplinlerin birbirlerini nasıl desteklediğini göstermektedir. Bu alanlar, toplumsal sağlığı iyileştirme çalışmalarında kritik bir rol oynamaktadır.

“Health Care Sciences & Services” (Sağlık Bilimleri ve Hizmetleri) de birçok farklı alanla etkileşim içinde bulunmaktadır. Bu alanın ekonomik boyutları, kamu politikaları, sosyal bilimler ve mühendislik gibi disiplinlerle bağlantıları, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinde çok disiplinli yaklaşımların nasıl rol oynadığını ortaya koymaktadır.

“Operations Research & Management Science” (Operasyon Araştırması ve Yönetim Bilimi) alanı, işletme, mühendislik, sağlık bilimleri ve ekonomi ile olan bağlantılarıyla dikkat çekmektedir. Bu alan, operasyonel yönetim tekniklerinin ve optimizasyon yöntemlerinin geniş bir uygulama alanı bulduğunu ve verimlilik artırma ile kaynak yönetimi konularında disiplinler arası yaklaşımların nasıl geliştirildiğini göstermektedir.

Mühendislik alanları (örneğin, sivil, elektrik, çevre mühendisliği), diğer birçok alanla olan bağlantıları sayesinde toplumsal ve çevresel problemlere mühendislik çözümleri sunmaktadır. Bu alanların sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve çevre bilimleriyle nasıl entegre olduğu şekilde yansıtılmıştır.

3.4.1. Atıf Dinamikleri

Çalışmanın bu bölümünde, yıllara göre çeşitli makalelere ait atıf sayıları ve bu atıf sayılarının ortalamaları incelenmiştir. Tablo başlıklarında yer alan göstergeler açıklanacak olursa,;

- ◆ **Year:** Makalelerin yayımlandığı yıl.
- ◆ **MeanTCperArt:** Yıl başına düşen makale başına ortalama atıf sayısı.
- ◆ **N:** İlgili yıl yayımlanan makale sayısı.
- ◆ **MeanTCperYear:** Yıl başına düşen ortalama atıf sayısı.
- ◆ **CitableYears:** Atıf yapılabilir yılların sayısı.

Elde edilen verilere göre Türkiye’de 1900’lü yılların başında yılda sadece birkaç makale yayımlanırken, 2000’li yıllara gelindiğinde doküman sayısındaki artış göze çarpmaktadır. Özellikle 2010 ve sonrası yıllarda her yıl binlerce makale yayımlandığı görülmektedir. 2024 yılındaki toplam doküman sayısı 4867’dir.

Atıf sayısındaki artış bakımından ele alındığında, 1900'lü yılların başında Türkiye'de yayımlanan makalelerin atıf sayısının çok düşük olduğu veya hiç atıf almadığı gözlemlenirken, zamanla hem yayımlanan makale sayısında hem de atıf sayılarında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. 1990'lı yıllarda başlayan bu trend, 2000'li yıllarda hız kazanmaktadır. Diğer yandan, 2001 yılında ortalama atıf sayısı 41.46 iken, 2020 yılında bu sayı 17.68'e gerilemiş görünmektedir. 2015-2016 yıllarında ortalama atıf sayılarında bir zirve gözlemlense de 2017 sonrası dönemde atıf sayılarında bir düşüş trendi yaşandığı söylenebilecektir. Bu düşüş, özellikle 2022 ve 2023 yıllarında belirgin hale gelmektedir. 2023 yılında ortalama atıf sayısı 2.44'e düşmüş durumdadır. Yayınların yaşam döngüsünü incelediğimizde, Citable Years başlığı altında gösterilen değerler, yayınların ne kadar süredir atıf yapılabilir durumda olduğunu göstermektedir. Atıf sayısının zamanla azalması, eski makalelerin daha az referans alması veya yeni araştırmaların daha fazla dikkat çekmesi ile açıklanabilecektir.

Son yıllardaki trendleri incelediğimizde, 2022 ve 2023 yıllarında makale sayısındaki artışa rağmen ortalama atıf sayılarında bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu durum, son yıllarda yayımlanan makalelerin daha az atıf aldığı ve atıf alabilmesi için bir bekleme döneminin yaşandığı şeklinde yorumlanabilecektir. Bu bağlamda, akademik yayınların zamanla nasıl evrildiğini ve atıf dinamiklerinin nasıl değiştiğini ortaya koymak için benzeri çalışmaların daha detaylı şekilde ele alınması gerektiği söylenebilecektir. Özellikle son yıllarda yayımlanan dokümanların sayıca artmasına rağmen, ortalama atıf sayılarının düşmesi, bilimsel literatürdeki rekabetin arttığını veya literatüre giren yeni dokümanların daha dar bir okuyucu kitlesi tarafından referans alındığını gösterebilecektir.

Yayın yapılan dergiler incelendiğinde, veriler Türkiye'deki araştırmacıların çalışmalarını büyük ölçüde Türkiye merkezli dergilerde yayımladığını göstermektedir. Dergi isimlerine bakıldığında, pek çoğunun Türkçe isimlere sahip olması ve Türkiye'deki akademik kurumlarla ilişkilendirilmiş olması, bu durumu desteklemektedir. Özellikle eğitim, psikoloji, sosyoloji ve sağlık bilimleri gibi alanlarda, Türkiye'de yayımlanan dergilerin tercih edildiği görülmektedir. Bu durum, yerel akademik çevrelerin ve Türkiye'ye özgü araştırma konularının bu dergilerde daha fazla ilgi gördüğünü ya da yerel araştırmacıların bu dergilere erişiminin daha kolay olduğu şeklinde de yorumlanabilecektir.

Tablo 15*En Fazla Sayıda Makale Yayınlanan Dergiler*

Dergi Adı	Doküman Sayısı
Sustainability	1553
Eğitim ve Bilim-Education and Science	1314
Milli Folklor	1046
Turkish Journal of Geriatrics-Turk Geriatri Dergisi	867
European Psychiatry	813
Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri	719
Turk Psikiyatri Dergisi	696
Bilig	690
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	669
Current Psychology	607
Value in Health	574
Perspectives in Psychiatric Care	525
International Journal of Psychology	491
Turkish Studies	486
Uluslararası İlişkiler-International Relations	441
Belleten	440
Environmental Science and Pollution Research	405
Anthropologist	404
Education and Information Technologies	393
Turk Psikoloji Dergisi	353
European Journal of Public Health	340
Amme İdaresi Dergisi	338
International Journal of Psychophysiology	321
Journal of Clinical Nursing	318
Educational Sciences-Theory & Practice	311
Journal of Pediatric Nursing-Nursing Care of Children & Families	307
METU Journal of the Faculty of Architecture	306
Frontiers in Psychology	285
New Perspectives on Turkey	285
İktisat İşletme ve Finans	282
Adalya	277
Sage Open	277
Turk Kültürü ve Hacı Bektas Veli-Arastırma Dergisi	273
Social Behavior and Personality	269
Journal of Baltic Science Education	260
Resources Policy	255
Energy Policy	254
Olba	251

Energy Education Science and Technology Part B-Social and Educational Studies	249
Emerging Markets Finance and Trade	240
European Journal of Operational Research	234
European Journal of Oncology Nursing	233
Osmanli Arastirmalari-The Journal of Ottoman Studies	231
Eurasian Journal of Educational Research	230
Applied Economics Letters	229
Journal of Religion & Health	226
Applied Economics	225
International Journal of Nursing Practice	223
Nurse Education Today	222

Tablo 15'i incelediğimizde, en fazla sayıda makale yayımlayan dergilerin büyük çoğunluğunun Türkiye'ye ait olduğu görülmektedir. Öne çıkan ülkeler ve dergi sayıları şöyledir:

- ◆ Türkiye, listedeki en fazla dergiye sahip ülke olup, EGITIM VE BILIM-EDUCATION AND SCIENCE, MILLI FOLKLOR, TURKISH JOURNAL OF GERIATRICS-TURK GERIATRI DERGISI, TURK PSIKIYATRI DERGISI, BILIG gibi 15'ten fazla dergi Türkiye'ye aittir.
- ◆ ABD'den yayımlanan dergiler arasında CURRENT PSYCHOLOGY, VALUE IN HEALTH, PERSPECTIVES IN PSYCHIATRIC CARE, SAGE OPEN ve EMERGING MARKETS FINANCE AND TRADE gibi dergiler yer almakta olup, ABD'ye ait dergi sayısı yaklaşık 7'dir.
- ◆ İngiltere'den EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH, JOURNAL OF CLINICAL NURSING, ENERGY POLICY ve APPLIED ECONOMICS gibi dergiler yayımlanmakta ve İngiltere'ye ait dergi sayısı 6 civarındadır.
- ◆ İsviçre, SUSTAINABILITY ve FRONTIERS IN PSYCHOLOGY gibi 2 dergiyle temsil edilmektedir.
- ◆ Fransa ise EUROPEAN PSYCHIATRY ve INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOLOGY gibi 2 dergiyle yer almaktadır.
- ◆ Diğer ülkelerden ise ANTHROPOLOGIST (Hindistan), EDUCATION AND INFORMATION TECHNOLOGIES (İsrail), SOCIAL BEHAVIOR AND PERSONALITY (Yeni Zelanda), JOURNAL OF BALTIC SCIENCE EDUCATION (Litvanya) ve INTERNATIONAL JOURNAL OF NURSING PRACTICE (Avustralya) gibi çeşitli tekil dergiler bulunmaktadır.

Bu tabloyu kullanarak, dergilerin ülkelere göre dağılımını ve hangi ülkelerin belirli bilimsel alanlarda daha aktif olduğunu görmek mümkündür.

3.4.2. Sosyal Bilimler Dergilerinde Performans ve Etki Değerlendirmesi

Türkiye adresli sosyal bilimler dergilerinin performans ve etki değerlendirmesini, Clarivate Analytics tarafından sunulan Journal Citation Indicator (JCI) ve Journal Impact Factor (JIF) metrikleri üzerinden ele alınmıştır.

JCI Quartile (Journal Citation Indicator)

Journal Citation Indicator (JCI), Clarivate Analytics tarafından sunulan ve dergilerin ortalama makale performansını değerlendiren bir metriktir. JCI, bir derginin makalelerinin belirli bir yıl içinde aldığı atıf sayısının, aynı disiplindeki diğer makalelere kıyasla nasıl bir performans sergilediğini göstermektedir (Leydesdorff, 2009; Mingers & Yang, 2017; Moed, 2010; Torres-Salinas vd., 2022; Waltman, 2016).

- ◆ **Hesaplama:** JCI, her bir derginin makalelerinin ortalama atıf performansını baz alır. 1.0’lık bir JCI, o dergide yayımlanan makalelerin, aynı alandaki diğer makalelerle aynı seviyede atıf aldığı anlamına gelir.
- ◆ **Quartile Değerleri:** JCI Quartile, dergileri performanslarına göre dört eşit gruba ayırır:
 - Q1: Üst %25 (en yüksek performans gösteren dergiler)
 - Q2: %50 (orta-üst düzey performans gösteren dergiler)
 - Q3: %75 (orta-alt düzey performans gösteren dergiler)
 - Q4: Alt %25 (en düşük performans gösteren dergiler)

JIF Quartile (Journal Impact Factor)

Journal Impact Factor (JIF), Clarivate Analytics tarafından yıllık olarak hesaplanan ve bir derginin belirli bir dönemdeki ortalama makale atıf sayısını gösteren bir metriktir. Genellikle iki veya beş yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde kullanılır (Garfield, 1994, 1999, 2006; Krell, 2012; Saha vd., 2003; Seglen, 1997).

- ◆ **Hesaplama:** JIF, bir derginin belirli bir dönemde yayımlanan makalelerine, takip eden iki yıl içinde yapılan atıfların ortalaması olarak hesaplanır.
- ◆ **Quartile Değerleri:** JIF Quartile, dergilerin JIF değerlerine göre dört gruba ayrılmasıdır:
 - Q1: JIF değeri en yüksek %25’lik dilim
 - Q2: %50’lik dilim
 - Q3: %75’lik dilim
 - Q4: JIF değeri en düşük %25’lik dilim

JCI ile JIF arasındaki Farklılıklar:

- ◆ **Metodoloji:** JCI daha kapsamlı bir şekilde her makalenin performansını değerlendirir, JIF ise belirli bir dönemdeki atıf ortalamasına dayanır.
- ◆ **Zaman Aralığı:** JIF iki veya beş yıllık bir dönemi kapsar, JCI ise yıllık olarak hesaplanır ve bu dönemden bağımsız olarak makalelerin genel performansına odaklanır.
- ◆ **Etkileyen Faktörler:** JIF sadece atıf sayısına dayalıdır, JCI ise makalelerin kendi alanlarındaki göreceli performansını dikkate alır.
- ◆ **Değerlendirme:** JIF, daha çok derginin kısa vadeli etkisini ölçer. JCI ise daha geniş bir perspektifle, uzun vadeli performans analizleri için kullanılabilir.

Çalışmada bu farklılıklar, dergi performansını değerlendirirken uygun metriğin kullanılmasına karar vermede etkili olmuştur.

Çeyrek Dilimlerdeki Dağılım (JCI & JIF)

Verilere göre, Türkiye adresli sosyal bilimler makalelerinin çeyrek dilimlerdeki dağılımında belirli bir çeşitlilik olduğu görülmektedir:

JCI (Journal Citation Indicator):

- ◆ **Q1 Dilimi:** Bazı disiplinlerde, örneğin “Antropoloji” ve “Bölge Çalışmaları” gibi alanlarda, yapılan yayınların büyük bir kısmı Q1 diliminde yer almaktadır. Bu, bu alanlardaki yayınların yüksek etkili ve saygın dergilerde yayımlandığını göstermektedir.
- ◆ **Q2-Q4 Dilimleri:** Diğer bazı disiplinlerde ise, örneğin “Sosyoloji” ve “Sosyal Bilimler Disiplinlerarası” alanlarında, yapılan yayınlar sadece Q1’de değil, aynı zamanda Q2, Q3 ve Q4 dilimlerinde de yer almaktadır. Bu durum, bu disiplinlerdeki yayınların daha düşük etkiye sahip olabileceğine işaret etmektedir.

3.4.3. Türkiye Adresli Bilimsel Dergilerin Uluslararası Akademik Etkisi ve Performansı

Bu bölümde Clarivate Analytics Web of Science atıf veri tabanlarında (SCI, SSCI, AHCI) indekslenen Türkiye adresli bilimsel dergilerin akademik performansını ortaya konmaktadır. Türkiye’de farklı disiplinlerde yayımlanan bilimsel dergilerin uluslararası arenada tanınması, bu dergilerin atıf sayılarına ve etki değerlerine yansımaktadır. Bu durum, Türkiye’nin bilimsel araştırmalara yaptığı katkının kalitesini ve etkisini göstermektedir.

Özellikle tıp, mühendislik, biyoloji, kimya ve çevre bilimleri gibi alanlarda yayımlanan dergiler, yüksek atıf sayıları ve etki değerleri ile dikkat çekmektedir. Örneğin, “Atmospheric Pollution Research” dergisi 26,464 atıf sayısı ve 14,18 etki değeri ile çevre bilimleri alanında Türkiye’nin en önde gelen dergilerinden biridir. Bu dergi, çevre kirliliği konusundaki çalışmaların uluslararası düzeyde tanınmasını ve Türkiye’nin bu alandaki bilimsel etkisini vurgulamaktadır.

Benzer şekilde, “Journal of Sports Science and Medicine” dergisi 36,08 etki değeri ile dikkat çekmektedir ve spor bilimleri alanında büyük bir uluslararası etkiye sahiptir. Bu yüksek etki değeri, derginin spor bilimleri alanındaki araştırmaların kalitesini ve bu çalışmaların geniş çapta atıf aldığını göstermektedir.

Tıp alanında, “Diagnostic and Interventional Radiology” ve “Turkish Journal of Medical Sciences” gibi dergiler, sırasıyla 11,13 ve 4,62 etki değerleri ile öne çıkmaktadır. Bu dergiler, Türkiye’nin tıbbi araştırmalara yaptığı katkının uluslararası düzeyde tanınmasını ve bu alandaki bilimsel çalışmaların geniş bir etki alanına sahip olduğunu göstermektedir.

Veterinerlik alanında, “Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi” 8,576 atıf sayısı ve 3,63 etki değeri ile Türkiye’de veterinerlik biliminin uluslararası düzeyde tanınmasına katkıda bulunurken, “Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences” 17,957 atıf sayısı ve 5,68 etki değeri ile bu alandaki en etkili Türk dergilerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal bilimler alanında, “Eğitim ve Bilim-Education and Science” dergisi 6,153 atıf sayısı ve 4,63 etki değeri ile Türkiye’nin eğitim bilimlerine yaptığı katkının altını çizmektedir. Bununla birlikte, “Türk Psikiyatri Dergisi” 6,198 atıf sayısı ve 8,10 etki değeri ile Türkiye’de psikiyatri alanındaki bilimsel çalışmaların uluslararası alandaki etkisini göstermektedir.

Düşük etki değerlerine sahip bazı dergiler, örneğin “Amme İdaresi Dergisi” (0,92) veya “Milli Folklor” (0,49), sosyal bilimler ve beşeri bilimler gibi alanlarda daha spesifik ve yerel odaklı çalışmaları yayınlamaktadır. Bu dergilerin daha düşük etki değerlerine sahip olmaları, bu tür yayınların genellikle daha sınırlı bir okuyucu kitlesine hitap etmesinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, sosyal bilimler dergilerinin genel olarak etki değerlerinin ve atıf sayılarının nispeten düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bunun bir nedeni, sosyal bilimlerin doğası gereği daha yerel ve kültürel bağlamda spesifik konuları ele alması ve bu nedenle uluslararası alanda daha dar bir okuyucu kitlesine hitap etmesidir. Ancak, bu dergiler Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki bilgi birikimini ve kültürel mirasını koruma ve tanıtmaya açısından büyük bir öneme sahiptir.

3.5. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, Türkiye adresli sosyal bilimler alanında yayımlanan 80.807 adet bilimsel dokümana ait çeşitli doküman türlerinin bibliyografik verileri kullanılarak kapsamlı bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Sosyal bilimlerde literatürün genişlemesine yönelik olarak yıllara göre gelişimi incelediğimizde, 1967-2000 döneminde yayın sayısında sınırlı bir artış görülmektedir. 1980’ler ve 1990’ların başında yıllık yayın sayısı 50’nin altında kalmıştır. Bu dönem, Türkiye’de sosyal bilimlerin henüz gelişim aşamasında olduğu ve araştırma altyapısının yeterince oturmadığı bir dönem olarak nitelendirilebilecektir. 2000-2010 dönemine

geldiğimizde, 2000 yılından itibaren yayın sayılarında belirgin bir artış görülmektedir. 2001 yılında 366 olan yayın sayısı, 2010 yılında 2730'a ulaşmıştır. Bu artış, Türkiye'deki üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin sayısındaki artış ve araştırma fonlarının genişlemesi ile ilişkilendirilebilecektir. 2010-2023 dönemine baktığımızda, yayın sayısındaki artışın daha da hızlandığı dikkat çekmektedir. 2020 yılında 5638 olan yayın sayısı, 2023 yılında 7650'ye ulaşmıştır. Özellikle 2020-2023 yılları arasında, pandemi nedeniyle sosyal bilimlerle sağlık bilimleri (örneğin, viroloji, epidemiyoloji) arasında artan çalışmalar öne çıkmaktadır. Sosyal bilimlerde çok disiplinli araştırmaların ve uluslararası iş birliklerinin artışı, yayın sayısındaki bu hızlı artışa katkıda bulunmuştur. Çok disiplinli araştırmalar ve yakınsama bağlamında, sosyal bilimlerin diğer disiplinlerle etkileşim içinde büyük bir gelişme gösterdiği gözlenmiştir. Ekonomi, psikoloji, sosyoloji gibi farklı sosyal bilim dallarının yanı sıra, mühendislik, tıp ve fen bilimleri ile yapılan ortak çalışmaların sayısındaki artış dikkat çekicidir. Bu çok disiplinli çalışmalar, daha kapsamlı ve yenilikçi yaklaşımların benimsenmesine olanak tanımış ve yayın sayılarının artmasında önemli bir rol oynamıştır. Ancak, bu çalışmaların artmasına rağmen, Türkiye'deki sosyoloji alanındaki çalışmaların azlığı özellikle vurgulanmalıdır. Sosyoloji gibi kritik bir disiplinin yeterince temsil edilmemesi, toplumsal dinamikleri anlamada ve sosyal sorunlara çözüm geliştirmede önemli bir boşluk yaratabilecektir. Yakınsama açısından, sosyal bilimlerde farklı disiplinlerin bir araya gelerek ortak sorunlara çözüm aradığı ve entegre yaklaşımlar benimsediği bir süreç ortaya çıkmıştır. Bu süreç, sosyal bilimlerdeki yayınların hem kalitesini hem de sayısını artırarak kendini göstermiştir. Sosyal ağ analizi, büyük veri analitiği, yapay zekâ ve sosyal medya gibi alanlarda yapılan çalışmalar, sosyal bilimlerde yakınsamanın örnekleridir ve bu alanlardaki çalışma sayısı hızla artmaktadır.

Bununla birlikte, burada sunulan çözümlenin yalnızca seçilen veri tabanında dizinlenen hakemli dergi makalelerini kapsadığı, dolayısıyla sosyal bilimlerdeki tüm bilimsel çıktı türlerini yansıtmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle sosyoloji başta olmak üzere bazı sosyal bilim alanlarında, vaka incelemelerini içeren çok yazarlı çalışmaların ve kapsamlı teorik tartışmaların sıklıkla kitap ya da kitap bölümü formatında yayımlandığı bilinmektedir. Bu yayın biçimi, dergi makalesine göre hem yerel dile hem de belirli akademik topluluklara hitap eden daha esnek bir ifade alanı sunduğundan, araştırmacılar tarafından tercih edilebilmektedir. Dolayısıyla, sosyoloji gibi alanlarda dergi makalesi sayısının görece düşük görünmesi, bu alanlarda bilimsel üretimin zayıf olduğuna değil, kısmen de olsa kitap-merkezli bir yayın kültürüne ve kullanılan veri tabanlarının kapsam sınırlılıklarına işaret ediyor olabilir. İleride yapılacak çalışmalarda, dergi makalelerinin yanı sıra kitaplar, kitap bölümleri ve ulusal dizinlerde yer alan yayınların da dâhil edildiği daha geniş kapsamlı bir çıktı analizi, sosyal bilimlerdeki alanlar arası farklılıkları ve tercih edilen yayın türlerini daha sağlıklı biçimde ortaya koymaya katkı sağlayacaktır.

Türkiye’deki fon sağlayıcı kurumların bilimsel araştırmalara katkılarını ve bu katkıların hangi alanlarda yoğunlaştığı da incelenmiştir. Elde edilen veriler, Türkiye’nin araştırma altyapısının gelişiminde devletin ve fon sağlayıcı kurumların önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Özellikle 2005’ten sonra fonlanan yayınlarda görülen hızlı artış, Türkiye’nin bilimsel üretkenlik konusunda büyük bir ivme kazandığını göstermektedir. Ancak 2015’ten sonra yayın sayısında yaşanan düşüş, bu artışın sürdürülebilirliği konusunda bazı soru işaretlerini gündeme getirmektedir. Yayınların alanlarına göre dağılımına baktığımızda, kimya, klinik ve yaşam bilimleri ile tarım, çevre ve ekoloji gibi alanların fon sağlayıcılar tarafından en fazla desteklenen disiplinler olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye’nin stratejik araştırma alanlarına yönelik önceliklerinin hangi konularda yoğunlaştığını göstermesi bakımından önemlidir. Öte yandan, matematik gibi alanların nispeten daha az desteklenmiş olması, bu alanlara yönelik yatırımların artırılmasının gerektiğini düşündürülebilir. Atıf konularına göre yapılan değerlendirmelerde, fonlanan yayınların büyük ölçüde Q1 ve Q2 gibi yüksek etki faktörüne sahip dergilerde yayımlanmış olması, Türkiye’de fon sağlayıcıların kalite odaklı bir strateji izlediğini göstermektedir. Özellikle 2005 sonrası dönemde Q1 dergilerinde yayımlanan belgelerdeki ciddi artış, Türkiye’nin bilimsel katkılarının uluslararası düzeyde de kabul gördüğüne işaret etmektedir. Buna karşın, Q3 ve Q4 gibi daha düşük etki faktörüne sahip dergilerde yayımlanan belgelerde bir azalma olması, fon sağlayıcıların daha prestijli dergilerde yayın yapmaya yöneldiğini göstermektedir.

Kalkınma Planlarının sosyal bilimler bağlamında değerlendirilmesi de Türkiye’nin bilimsel ve teknolojik gelişimini destekleyecek uzun vadeli stratejilerin önemini ortaya koymaktadır. Kalkınma planları çerçevesinde, üniversitelerin araştırma kapasitesinin artırılması, sanayi ile iş birliğinin geliştirilmesi ve temel bilimlere odaklanılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, araştırma kaynaklarının etkin kullanımı ve akademisyen niteliklerinin arttırılması, Türkiye’nin uluslararası bilimsel rekabette daha güçlü bir konum elde etmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki performansı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, bu alanda daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiği görülmektedir. Bilimsel üretkenlik ve yayınlarının etkisi açısından değerlendirilen göstergeler, Türkiye’nin sosyal bilimler araştırmalarında etkili bir paydaş olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’de yapılan sosyal bilimler araştırmalarının, uluslararası arenada geniş bir kitle tarafından değerlendirildiği ve atıf aldığı, bu alanın kalitesini ve önemini vurgulamaktadır. Türkiye’nin sosyal bilimler alanına yaptığı katkıların büyüklüğü, bu alandaki bilimsel üretimin hem nitelik hem de nicelik açısından kayda değer olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan tezlerin konu dağılımları incelenmiş ve bu dağılımların toplumsal dinamikler ve stratejik politika geliştirme üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde, sosyal bilimlerin Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik yapısının anlaşılmasında ve bu yapıya yönelik çözümler geliştirilmesinde kritik bir rol oynadığını

ortaya koymaktadır. Orta Doğu Çalışmaları” alanında yapılan tezlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bu yoğunluk, Türkiye’nin coğrafi ve politik konumunun etkisiyle açıklanabilmektedir. Orta Doğu’daki siyasi dinamikler, enerji politikaları ve sosyo-ekonomik gelişmeler üzerine yapılan çalışmalar, Türkiye’nin bölgedeki stratejik hedeflerine ulaşması için önemli bir bilgi birikimi oluşturmaktadır. Bu durum, Türkiye’nin dış politika kararlarını şekillendirmede sosyal bilimler araştırmalarının ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Eğitim alanında yapılan araştırmalar, Türkiye’nin eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve toplumsal kalkınmanın sağlanması açısından önemli bir bilgi kaynağıdır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, dijital dönüşüm süreçlerine uyum sağlanması ve eğitim kalitesinin artırılması gibi konular, bu alandaki tezlerin sunduğu veriler ışığında şekillendirilmektedir. Bu bağlamda, eğitim araştırmalarının, Türkiye’nin gelecekteki toplumsal refahı ve kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik bir rol oynadığı değerlendirilmektedir. Yönetim bilimleri alanında yapılan çalışmalar, özellikle kurumsal yönetim, liderlik ve stratejik yönetim konularında önemli bir literatür oluşturmaktadır. Bu araştırmalar hem kamu hem de özel sektörde etkin yönetim uygulamalarının yaygınlaşmasına katkı sağlayabilmektedir. Bu da Türkiye’nin kurumsal kapasitesinin artırılmasına ve daha verimli yönetim stratejilerinin geliştirilmesine olanak tanımaktadır. İslam Araştırmaları ve Siyasal Bilimler gibi alanlarda yapılan çalışmalar, Türkiye’nin dini ve kültürel yapısının toplumsal normlar ve politikalar üzerindeki etkisini anlamak açısından önemlidir. Bu araştırmalar, Türkiye’nin dini ve kültürel değerlerinin korunması ve bu değerlerin toplum içindeki rolünün güçlendirilmesine yönelik politikaların geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Ekonomi ve finans alanlarında yapılan tezler, Türkiye’nin ekonomik büyümesinin sürdürülebilirliği ve finansal istikrarının sağlanması için gerekli olan temel verileri sunmaktadır. Bu bulguların, Türkiye’nin ekonomik politika yapıcılarına rehberlik edebileceği ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların, toplumsal refahın artırılması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması açısından önemli bir katkı sağladığı sonucuna varılmaktadır. Araştırma yoğunluğunun belirli alanlarda toplanması, Türkiye’nin toplumsal ve stratejik ihtiyaçlarına yönelik bir eğilimi yansıtmaktadır. Bu da sosyal bilimlerin toplumsal yapının her yönünü kapsayan bir bilgi üretimi sağladığını göstermektedir.

Türkiye’deki sosyal bilimler araştırmalarında farklı konulara odaklanan çeşitli kümeler belirlenmiştir. Kümeler, belirli temalar etrafında toplanmış ve yıllara göre değişen araştırma eğilimlerini yansıtmaktadır. Bu analiz, Türkiye’deki sosyal bilimler araştırmalarının genel eğilimlerini ve zamanla nasıl şekillendiğini anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Türkiye’deki sosyal bilimler araştırmalarında ekonomik büyüme, eğitim ve vaka çalışmaları gibi konuların öne çıktığı, bu alanlardaki çalışmaların sayısının ve etkisinin arttığı görülmüştür. Özellikle ekonomik büyüme temasının, sosyal bilimler alanında uzun yıllardır süregelen bir ilgi odağı olduğu ve bu konuda yapılan araştırmaların oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır.

1991-2008 yılları arasında “Davranış” (Behavior) teriminin güçlü bir artış göstermesi, bu dönemde davranış bilimleri ve bireylerin davranışlarına yönelik araştırmaların sosyal bilimlerde önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır. Bu eğilim, insan davranışlarını anlama ve bu davranışları çeşitli sosyal, psikolojik ve biyolojik faktörler üzerinden analiz etme çabalarının yoğunlaştığı bir dönemi işaret eder. Benzer şekilde, “Brain” teriminin 1991-2007 yılları arasında yükselmesi, nöropsikoloji ve beyin-bilgisayar arayüzleri gibi alanların sosyal bilimlerde önem kazandığını gösterir. Bu dönemde, beyin ve sinir sistemine yönelik çalışmalar, insan davranışları ve bilişsel süreçler üzerine yapılan araştırmalarda önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Bu sonuç, nörobilimsel yaklaşımların sosyal bilimlere entegrasyonunun arttığı bir dönem olarak değerlendirilebilecektir. Cinsiyet farkları üzerine yapılan araştırmaların, özellikle 1991-2012 yılları arasında “Sex Differences” terimi etrafında yoğunlaşması, kadın-erkek eşitliği çalışmalarının artan önemini vurgular. Bu, cinsiyet eşitliği, cinsiyet rolleri ve cinsiyet farklarının sosyal bilimlerdeki araştırmaların merkezine yerleştiği bir dönemi temsil eder. Aynı şekilde, 1999-2011 yılları arasında “Women” terimi üzerine yapılan çalışmaların artışı, kadın hakları ve kadın-erkek eşitliği konularının sosyal bilimlerde ne kadar önemli bir hale geldiğini gösterir. Bu eğilim, kadın çalışmalarının ve cinsiyet analizlerinin giderek daha fazla dikkat çektiğini ve araştırmacılar tarafından incelendiğini ortaya koymaktadır. Türkiye ile ilgili çalışmaların 1995-2013 yılları arasında artış göstermesi, “Turkey” teriminin sosyal bilimlerde giderek daha fazla ilgi gördüğünü ve Türkiye’nin akademik araştırmalar açısından bir odak noktası haline geldiğini göstermektedir.

Ruh sağlığı konuları, özellikle depresyon üzerine yapılan araştırmaların 1994-2009 yılları arasında yaygınlaşmasıyla sosyal bilimlerde önemli bir yer bulmuştur. “Depression” ve “Major Depression” terimleri, ruh sağlığı sorunlarının, özellikle depresyonun, bilimsel araştırmaların merkezinde yer aldığını ve bu alanın giderek daha fazla önem kazandığını göstermektedir. Bu eğilim, toplumların ruh sağlığına yönelik artan farkındalık ve bu alandaki bilimsel araştırmaların yoğunluğunun bir yansımasıdır. 2002-2012 yılları arasında “Attitudes” terimi üzerine yapılan araştırmaların artışı, sosyal psikolojiye ve bireysel davranışlara yönelik ilginin yoğunlaştığı bir dönemi işaret eder. Bireylerin tutumlarını, inançlarını ve davranışlarını anlamaya yönelik çalışmaların sosyal bilimlerde önemli bir yer tuttuğu ve bu konuların araştırmalarda daha fazla ön plana çıktığı belirlenmiştir. 2007-2017 yılları arasında “High School Students” terimi etrafında yapılan araştırmaların artışı, gençler ve eğitimle ilgili konuların sosyal bilimlerde artan bir şekilde incelendiğini ortaya koymaktadır. Lise öğrencilerine yönelik araştırmaların, gençlerin eğitim süreçlerini, sorunlarını ve toplumsal rollerini anlamaya yönelik önemli bir alan haline gelmiştir. Son olarak, 2000-2009 yılları arasında “Risk Factors” ve “Disorders” terimleri etrafında yapılan çalışmaların artışı, halk sağlığı, epidemiyoloji ve sosyal psikoloji alanlarındaki araştırmalara olan ilginin arttığını yansıtmaktadır. Bu eğilim, toplumların sağlık riskleri, hastalıklar ve bu faktörlerin sosyal ve psikolojik etkileri üzerine yapılan araştırmaların sosyal bilimlerde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Sosyal bilimlerdeki metodolojik evrim, dört ana perspektifte değerlendirilebilecektir. İlk olarak, araştırma yöntemlerinin gelişimi, sosyal bilimlerde kullanılan yöntemlerin zamanla nasıl çeşitlendiğini ve geliştiğini göstermektedir. “Analysis,” “Survey,” “Evaluation,” “Model,” ve “Regression” gibi terimlerin sıkça kullanılması, araştırma süreçlerinde veri toplama, analiz ve değerlendirme yöntemlerinin giderek daha sofistike hale geldiğini ortaya koymaktadır. Bu tespit, araştırmaların geçerliliği ve güvenilirliğini artırmak için daha karmaşık ve kapsamlı metodolojik yaklaşımların benimsendiğini göstermektedir. Eğitim ve sağlık alanlarında derinleşen incelemeler de bu evrimin önemli bir parçasıdır. “Education,” “Teachers,” “Health,” ve “Physical” gibi terimlerin yüksek frekansla kullanılması, bu alanların sosyal bilimlerde derinlemesine incelendiğini göstermektedir. Eğitim süreçleri, öğretim yöntemleri ve öğrenci gelişimi gibi konular, sosyal bilim araştırmalarında merkezi bir yer tutarken, sağlık ve fiziksel aktivitelerle ilgili çalışmalar da giderek daha fazla önem kazanmıştır.

Bununla birlikte, sosyal bilimlerde katılımcı profillerinin çeşitlenmesi ve demografik analizlerin artması da metodolojik evrimin önemli bir boyutunu oluşturur. “Patients,” “Students,” “Children,” “Women,” ve “Participants” gibi terimlerin sıklıkla kullanılması, katılımcı merkezli araştırmaların artışı ve bu araştırmaların sosyal bilimlerdeki etkisini vurgulamaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri, performansları ve tutumları üzerine yapılan incelemeler, bireylerin ve grupların davranışlarının, tutumlarının ve sosyal etkileşimlerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Son olarak, sosyal ve klinik bağlamda genişleyen uygulama alanları, sosyal bilimlerdeki metodolojik evrimin başka bir önemli yönünü temsil eder. “Social,” “Clinical,” “Management,” “Perceptions,” ve “Factors” gibi terimlerin sıklıkla yer alması, sosyal bilimlerde uygulamalı araştırmaların önem kazandığını ve bu araştırmaların sosyal ve klinik bağlamlarda genişleyen bir uygulama alanına sahip olduğunu gösterir. Bu terimler, sosyal bilimlerdeki araştırmaların yalnızca teorik değil, aynı zamanda pratik ve uygulamalı sonuçlar doğurduğunu, bu nedenle metodolojik yaklaşımların da bu genişleyen alanlara uyum sağlamak üzere evrildiğini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda, sosyal bilimlerle diğer disiplinler arasındaki iş birliklerinin ve çok disiplinli araştırmaların artması, sosyal bilimlerin kapsamını genişleterek bu alanın daha etkili ve yenilikçi araştırmalara olanak tanımasını sağlamıştır. Özellikle mühendislik, sağlık bilimleri, şehir planlama ve çevre bilimleri gibi farklı alanlarla kurulan entegrasyonlar, disiplinler arası sınırların ortadan kalkmasına ve karmaşık toplumsal sorunlara daha kapsamlı çözümler üretilmesine katkıda bulunmuştur. Bu durum, sosyal bilimlerin yalnızca kendi içerisinde değil, aynı zamanda diğer bilim dallarıyla birlikte nasıl geliştiğini ve toplumsal sorunların çözümünde nasıl bir rol oynadığını göstermektedir. Örneğin, kent çalışmaları ve bölge çalışmaları gibi alanlarda sosyal bilimlerin şehir planlama ve coğrafya gibi disiplinlerle olan iş birlikleri, kentsel ve bölgesel sorunların çözümüne yönelik daha etkili yaklaşımlar geliştirilmesine olanak tanımıştır. Bu tür iş birlikleri, sosyal bilimlerin toplumsal ve çevresel sorunlara yönelik çözüm üretme kapasitesini artırmış, bu alanın toplum üzerindeki etkisini

güçlendirmiştir. Ayrıca, teknolojik yenilikler ve dijital dönüşüm, sosyal bilimlerin veri bilimi, yapay zekâ ve büyük veri analizi gibi alanlarla daha yakın ilişkiler kurmasını sağlamış, bu da sosyal bilimlerde yeni araştırma fırsatları yaratmıştır. Bu bağlamda, sosyal bilimlerin diğer disiplinlerle olan yaklaşması, bu alanın toplumsal sorunlara yönelik çözümler geliştirmede kritik bir rol oynamasını mümkün kılmıştır. Sosyal bilimlerin gelecekteki varlığında, disiplinler arası iş birliklerinin daha da güçlendirilmesi ve yenilikçi teknolojilerin daha etkin kullanılması gerektiği vurgulanabilecektir. Bu yaklaşımlar, sosyal bilimlerin toplumsal sorunlara çözüm üretme kapasitesini artıracak ve bu alanın diğer disiplinlerle birlikte çalışarak daha büyük bir etki yaratmasını sağlayacaktır. Disiplinler arası sınırların aşılması ve farklı bilgi alanlarının bir araya getirilmesi, sosyal bilimlerin gelecekteki rolünü daha da önemli hale getirecek ve bu alanın toplumsal katkısını arttıracaktır.

Sosyal bilimler ile diğer akademik disiplinler arasındaki karmaşık etkileşimlerin, bilimsel keşifler ve yenilikler için kritik olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle ekonomi, çevre bilimleri ve mühendislik gibi alanların sosyal bilimlerle yoğun bağlantılar kurarak merkezi bir rol oynadığı belirtilmektedir. Böylece, disiplinler arası çalışmalar sosyal bilimler açısından hem araştırma derinliğini hem de etki alanını genişletecektir. Zamanla sosyal bilimlerde yayımlanan makale ve atıf sayılarında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Ancak, son yıllarda atıf sayılarında bir düşüş trendi dikkat çekmektedir. Bu durum, sosyal bilimlerde yayımlanan son dönem makalelerinin daha dar bir kitle tarafından referans alındığını veya bilimsel rekabetin arttığını gösterebilecektir. Ayrıca, daha eski sosyal bilimler makalelerinin zamanla daha az referans alması da bu düşüşün bir başka nedeni olabilmektedir. Türkiye adresli sosyal bilimler dergilerinin büyük bir kısmı, yerel konulara odaklanmakta ve bu nedenle daha dar bir uluslararası etkiye sahip olabilmektedir. Ancak, bazı sosyal bilimler dergilerinin yüksek atıf sayıları ve etki değerleri, bu alanlarda uluslararası düzeyde tanınmayı sağladığı belirtilmektedir. Bu durum, sosyal bilimlerin uluslararası arenada Türkiye’nin bilimsel katkısını gösteren önemli bir alan olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal bilimler dergilerinin etki faktörlerinin genellikle düşük olduğu belirtilmektedir. Bunun nedeni, sosyal bilimlerin doğası gereği daha yerel ve kültürel bağlamda spesifik konuları ele alması olabilmektedir. Ancak, bu dergilerin Türkiye’nin sosyal bilimler alanındaki bilgi birikimini ve varlığını koruma ve tanıtma açısından büyük bir öneme sahip olduğu ifade edilmektedir.

Bulgular, Türkiye’de sosyal bilimlerin büyük ölçüde güncel toplumsal sorunlarla bağlantılı olduğunu ve araştırmaların kamu politikaları ile doğrudan ilişkili bir biçimde şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca, küresel akademik eğilimlerle paralel olarak disiplinlerarası çalışmaların artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Ancak, araştırmaların konu dağılımında bazı alanların görece ihmal edildiği de gözlemlenmiştir. Özellikle kırsal kalkınma, sürdürülebilir çevre politikaları ve teknoloji-sosyal yapı etkileşimi gibi konuların araştırmalarda yeterince yer bulmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, veri analizinde metodolojik eksikliklerin ve standartlaştırılmış ölçüm araçlarının

yetersizliğinin bazı çalışmaların bilimsel derinliğini sınırladığı görülmüştür. Yanı sıra fon sağlayıcı kurumların hangi konulara odaklandığını ele alan analizde ise sosyal bilimler alanındaki araştırmalara yeterince öncelik verilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmalar, fonların büyük bir kısmının mühendislik, sağlık bilimleri ve doğa bilimlerine yönlendirildiğini ortaya koymaktadır. Sosyal bilimlere ayrılan fonların oranı görece düşük olup, özellikle saha çalışmaları, nitel araştırmalar ve uzun vadeli sosyal politika analizlerine yönelik desteklerin sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bu durum, sosyal bilimlerin toplumsal değişim ve politika üretme süreçlerindeki katkısını kısıtlayabilecektir.

Türkiye'deki sosyal bilim araştırmalarının daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşabilmesi için kavramsal çerçevelerin genişletilmesi ve disiplinler arası çalışmalara daha fazla önem verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, kamu kurumları, akademik kuruluşlar ve özel sektör iş birliklerinin artırılması, sosyal araştırmaların daha geniş bir perspektiften ele alınmasını sağlayacaktır.

Kaynakça | References

- Bilge, E. Ç., & Yaman, H. (2022). Research trends analysis using text mining in construction management: 2000–2020. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 29(8), 3210-3233.
- Burney, S. A., & Tariq, H. (2014). K-means cluster analysis for image segmentation. *International Journal of Computer Applications*, 96(4), 1-8.
- Campello, R. J., & Hruschka, E. R. (2006). A fuzzy extension of the silhouette width criterion for cluster analysis. *Fuzzy Sets and Systems*, 157(21), 2858-2875.
- Cheng, K., Guo, Q., Yang, W., Wang, Y., Sun, Z., & Wu, H. (2022). Mapping knowledge landscapes and emerging trends of the links between bone metabolism and diabetes mellitus: a bibliometric analysis from 2000 to 2021. *Frontiers in public health*, 10, 918483.
- Chuang, J., Manning, C. D., & Heer, J. (2012, May). Termite: Visualization techniques for assessing textual topic models. In *Proceedings of the international working conference on advanced visual interfaces* (pp. 74-77).
- Çiğdem, K. A. N. (2010). ABD ve Türkiye de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Doğan, İ. (1985). Bilim politikası ve sosyal bilimler. *Eğitim ve Bilim*, 10(57), 38-42.
- Duverger, M. (1999). *Sosyal bilimlere giriş*. Çev. Oskay, Ü. (5. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Garfield, E. (1994). The impact factor. *Current contents*, 25(20), 3-7.
- Garfield, E. (1999). Journal impact factor: a brief review. *Cmaj*, 161(8), 979-980.
- Garfield, E. (2006). The history and meaning of the journal impact factor. *jama*, 295(1), 90-93.
- Hidayat, E. Y., Firdausillah, F., Hastuti, K., Dewi, I. N., & Azhari, A. (2015). Automatic text summarization using latent Dirichlet allocation (LDA) for document clustering. *International Journal of Advances in Intelligent Informatics*, 1(3), 132-139.
- Hruschka, E. R., & Covoes, T. F. (2005, November). Feature selection for cluster analysis: an approach based on the simplified Silhouette criterion. In *International Conference on Computational Intelligence for Modelling, Control and Automation and International Conference on Intelligent Agents, Web Technologies and Internet Commerce (CIMCA-IAWTIC'06)* (Vol. 1, pp. 32-38). IEEE.
- Ishihara, S. (2021). Score-based likelihood ratios for linguistic text evidence with a bag-of-words model. *Forensic Science International*, 327, 110980.
- Jeon, J. (2019). *(A) study on saliency-weighted LDA model for scene analysis*. KAIST.
- Jeon, J., & Kim, M. (2018). Discovering latent topics with saliency-weighted LDA for image scene understanding. *IEEE MultiMedia*, 26(3), 56-68.
- Kang, H. J., Kim, C., & Kang, K. (2019). Analysis of the trends in biochemical research using latent Dirichlet allocation (LDA). *Processes*, 7(6), 379.

- Kourtellis, N., Alahakoon, T., Simha, R., Iamnitchi, A., & Tripathi, R. (2013). Identifying high betweenness centrality nodes in large social networks. *Social Network Analysis and Mining*, 3(4), 899-914.
- Kwak, W., Eldridge, S., & Shi, Y. (2014). Data Mining Applications in Accounting and Finance. In *Encyclopedia of Business Analytics and Optimization* (pp. 609-617). IGI Global.
- Leydesdorff, L. (2009). How are new citation-based journal indicators adding to the bibliometric toolbox? *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(7), 1327-1336.
- Luh, R., Schrittwieser, S., & Marschalek, S. (2017, March). LLR-based sentiment analysis for kernel event sequences. In *2017 IEEE 31st International Conference on Advanced Information Networking and Applications (AINA)* (pp. 764-771). IEEE.
- Lü, L., Chen, D., Ren, X. L., Zhang, Q. M., Zhang, Y. C., & Zhou, T. (2016). Vital nodes identification in complex networks. *Physics reports*, 650, 1-63.
- Lü, L., Zhou, T., Zhang, Q. M., & Stanley, H. E. (2016). The H-index of a network node and its relation to degree and coreness. *Nature communications*, 7(1), 10168.
- Merigó, J. M., Gil-Lafuente, A. M., & Yager, R. R. (2015). An overview of fuzzy research with bibliometric indicators. *Applied Soft Computing*, 27, 420-433.
- Mingers, J., & Leydesdorff, L. (2015). A review of theory and practice in scientometrics. *European journal of operational research*, 246(1), 1-19.
- Mingers, J., & Yang, L. (2017). Evaluating journal quality: A review of journal citation indicators and ranking in business and management. *European journal of operational research*, 257(1), 323-337.
- Moed, H. F. (2010). The Source-Normalized Impact per Paper (SNIP) is a valid and sophisticated indicator of journal citation impact.:1005.4906.
- Putri, I. R., & Kusumaningrum, R. (2017). Latent Dirichlet allocation (LDA) for sentiment analysis toward tourism review in Indonesia. *Journal of Physics: Conference Series*,
- Saha, S., Saint, S., & Christakis, D. A. (2003). Impact factor: a valid measure of journal quality? *Journal of the Medical Library Association*, 91(1), 42.
- Scott, J. (2012). What is social network analysis? Bloomsbury Academic *arXiv preprint arXiv*.
- Seglen, P. O. (1997). Why the impact factor of journals should not be used for evaluating research. *Bmj*, 314(7079), 497.
- Shahapure, K. R., & Nicholas, C. (2020, October). Cluster quality analysis using silhouette score. In *2020 IEEE 7th international conference on data science and advanced analytics (DSAA)* (pp. 747-748). IEEE.
- Tonta, Y., & İlhan, M. (1997). Sosyal bilimlerde Türkiye'nin dünyadaki yeri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 67-75.

- Torres-Salinas, D., Valderrama-Baca, P., & Arroyo-Machado, W. (2022). Is there a need for a new journal metric? Correlations between JCR Impact Factor metrics and the Journal Citation Indicator—JCI. *Journal of informetrics*, 16(3), 101315.
- Varlamis, I., Eirinaki, M., & Louta, M. (2010, August). A study on social network metrics and their application in trust networks. In *2010 International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining* (pp. 168-175). IEEE.
- Waltman, L. (2016). A review of the literature on citation impact indicators. *Journal of informetrics*, 10(2), 365-391.
- Waltman, L. (2016). A review of the literature on citation impact indicators. *Journal of informetrics*, 10(2), 365-391.
- Wang, X., & Zhai, C. (2008, October). Mining term association patterns from search logs for effective query reformulation. In *Proceedings of the 17th ACM conference on Information and knowledge management* (pp. 479-488).
- Wu, H., Cheng, K., Guo, Q., Yang, W., Tong, L., Wang, Y., & Sun, Z. (2021). Mapping knowledge structure and themes trends of osteoporosis in rheumatoid arthritis: a bibliometric analysis. *Frontiers in medicine*, 8, 787228.
- Xu, L., Raitoharju, J., Iosifidis, A., & Gabbouj, M. (2021). Saliency-based multilabel linear discriminant analysis. *IEEE Transactions on Cybernetics*, 52(10), 10200-10213.
- Yuan, J., Sivrikaya, F., Hopfgartner, F., Lommatzsch, A., & Mu, M. (2015). *Context-aware LDA: Balancing relevance and diversity in TV content recommenders*. University of Glasgow.
- Zamani, M., Yalcin, H., Naeini, A. B., Zeba, G., & Daim, T. U. (2022). Developing metrics for emerging technologies: identification and assessment. *Technological forecasting and social change*, 176, 121456.
- Zhang, J., & Luo, Y. (2017, March). Degree centrality, betweenness centrality, and closeness centrality in social network. In *2017 2nd international conference on modelling, simulation and applied mathematics (MSAM2017)* (pp. 300-303). Atlantis press.

Yazarlar Hakkında | About Authors

**Prof. Dr. Halit KESKİN | Yıldız Technical University |
hkeskin[at]yildiz.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4432-3998**

Halit Keskin is a distinguished professor with affiliations at Yıldız Technical University, İstanbul, Türkiye. He holds a Ph. D. from the Gebze Technical University, Türkiye. His extensive research interests encompass technology and innovation management, organization theory, university-industry interactions, new product development teams, organizational learning and knowledge management. His research work has been featured in distinguished journals such as the Journal of Product Innovation Management, Technovation, Technological Forecasting and Social Change, R&D Management, Journal of Engineering and Technology Management, Information & Management, International Journal of Information Management, International Journal of Production Research, European Journal of Innovation Management, Journal of Destination marketing&Management, The Service Industries Journal, International Marketing Review and IEEE Transactions on Engineering Management among other esteemed international journals. He has been a Fellow of the Turkish Academy of Sciences (TÜBA) since 2012.

**Prof. Dr. Halit KESKİN | Yıldız Teknik Üniversitesi |
hkeskin[at]yildiz.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4432-3998**

Halit Keskin, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde profesördür. Doktora derecesini Gebze Teknik Üniversitesi'nden almıştır. Teknoloji ve inovasyon yönetimi, örgüt teorisi, üniversite-sanayi işbirliği, yeni ürün geliştirme takımları, örgütsel öğrenme ve bilgi yönetimi alanlarında kapsamlı araştırmaları bulunmaktadır. Prof. Dr. Keskin'in akademik çalışmaları, Journal of Product Innovation Management, Technovation, Technological Forecasting and Social Change, R&D Management, Journal of Engineering and Technology Management, Information & Management, International Journal of Information Management, International Journal of Production Research, European Journal of Innovation Management, Journal of Destination Marketing & Management, The Service Industries Journal, International Marketing Review ve IEEE Transactions on Engineering Management gibi birçok saygın uluslararası dergide yayımlanmıştır. Prof. Dr. Keskin 2012 yılından bu yana Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) üyesidir.

**Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN | Hacettepe Üniversitesi |
ssule[at]hacettepe.edu.tr | ORCID: 0000-0002-7686-4863**

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevini ikinci dönemdir sürdüren Prof. Dr. Şefika Şule Erçetin, 1991 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı’nda doktora eğitimini tamamlamıştır ve 2003’ten itibaren profesör unvanıyla görev yapmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Yükseköğretimin Yönetimi Anabilim Dalı’nın kurucu başkanıdır ve Yükseköğretimin Yönetimi ile Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini sürdürmektedir. İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Kazakistan’da misafir öğretim üyesi olarak bulunmuş, lisans ve lisansüstü düzeylerde dersler vermiş ve seminer çalışmaları yürütmüştür. Çok sayıda ulusal ve uluslararası projede koordinatörlük yapmıştır. 1990’lı yıllardan bu yana Türkiye’de “kaos, karmaşıklık ve kuantum liderlik” alanında çalışan öncü akademisyenlerdendir. Bu alanda çok sayıda bilimsel çalışmanın yanı sıra, lisansüstü tez yönetmiş, ulusal ve uluslararası seminerler ve konferanslar vermiştir. Özellikle son yıllarda Yükseköğretim yönetimi alanındaki çalışmaları, hem Türkiye’de hem de uluslararası platformlarda önemli katkılar sağlamıştır. Yeni nesil üniversiteler, yükseköğretimde özerklik, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının üniversite stratejilerine entegrasyonu, bilim diplomasisi uygulamaları gibi alanlarda yayımladığı çalışmalar, literatürde dikkate değer bir yer edinmiştir. Bununla beraber, göç, risk altındaki çocuklar, kadın ve barış çalışmaları, eğitim politikaları, araştırma yöntemleri, örgütsel zekâ, aptallık ve bilgelik, liderlik ve kuantum liderlik, mesleki ve teknik eğitim ve bulanık mantık alanlarında da çalışma ortaya koymuştur. Son olarak, Prof. Erçetin Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Derneği’nin (ISCASS) kurucusu, yönetim kurulu üyesi ve başkanıdır. Ulusal ve uluslararası akademik dergilerde baş editörlük görevini yürütmekte olup, çok sayıda ulusal kitap, uluslararası kitap bölümü ve editörlüğünü üstlendiği uluslararası kitap çalışması yayımlamıştır.

**Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN | Hacettepe University |
ssule[at]hacettepe.edu.tr | ORCID: 0000-0002-7686-4863**

Prof. Dr. Şefika Şule Erçetin, who is serving her second term as Dean of the Faculty of Education at Hacettepe University, completed her doctoral studies in the Department of Educational Administration, Supervision, Planning, and Economics at Hacettepe University in 1991 and has been serving as a professor since 2003. She is the founding chair of the Department of Higher Education Management at Hacettepe University and continues to serve as chair of both the Department of Higher Education Management and the Department of Educational Administration. She has been a visiting faculty member in the United Kingdom, the United States, and Kazakhstan, teaching undergraduate and graduate-level courses and conducting seminar work. He has coordinated numerous national and international projects. Since the 1990s, he has been one of the pioneering academics working in the field of “chaos, complexity, and quantum leadership” in Türkiye. In addition to numerous scientific studies in this field, he has supervised graduate theses and delivered national and international seminars and conferences. In recent years, his work in the field of higher education management has made significant contributions both in Türkiye and on international platforms. His published works in areas such as new generation universities, autonomy in higher education, the integration of sustainable development goals into university strategies, and science diplomacy practices have gained a notable place in the literature. In addition, he has produced work in the fields of migration, children at risk, women and peace studies, education policies, research methods, organizational intelligence, stupidity and wisdom, leadership and quantum leadership, vocational and technical education, and fuzzy logic. Lastly, Prof. Erçetin is the founder, board member, and president of the International Scientific Research Association (ISCASS). He serves as editor-in-chief for national and international academic journals and has published numerous national books, international book chapters, and international book projects as editor.

**Prof. Dr. Emel ESEN | Yıldız Teknik Üniversitesi |
emeloz[at]yildiz.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5753-3252**

Emel Esen, Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nde Örgütsel Davranış alanında Profesör olarak görev yapmaktadır. Lisans derecesini Yıldız Teknik Üniversitesi İşletme Bölümü'nden, yüksek lisans derecesini aynı üniversitede İşletme Bölümü İnsan Kaynakları Yönetimi alanında tamamlamıştır. Doktora derecesini Marmara Üniversitesi Örgütsel Davranış alanında almıştır. Araştırma ilgi alanları arasında Pozitif Örgütsel Davranış, İş Etiği ve Kurumsal İtibar yer almaktadır.

**Prof. Dr. Emel ESEN | Yıldız Technical University |
emeloz[at]yildiz.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5753-3252**

Emel Esen is a Professor of Organizational Behavior in the Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration at Yıldız Technical University. She earned her bachelor's degree in Business Administration from Yıldız Technical University and completed her master's degree in Human Resource Management in the same department. She obtained her Ph.D. in Organizational Behavior from Marmara University. Her research interests include Positive Organizational Behavior, Business Ethics, and Corporate Reputation.

Doç. Dr. Haydar YALÇIN | Ege Üniversitesi |
haydar.yalcin[at]ege.edu.tr | ORCID: 0000-0002-5233-2141

Doç. Dr. Haydar Yalçın, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır. Dr. Yalçın, "Teknoloji Madenciliği: Yapay Zeka İmalatında" ve "IoT, Siber Güvenlik ve Blockchain Patent Alıntı Analizi ile Teknolojik Konumlandırmanın Tahmini: Teknoloji Bilgisi Fazlalığı" gibi çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. Portland State Üniversitesi'nde Omega Rho Uluslararası Onur Topluluğu üyesi olarak, Dr. Yalçın, akademik kariyeri boyunca önemli disiplinler arası katkılar yapmıştır. Portland State Üniversitesi Mühendislik ve Teknoloji Yönetimi Bölümü'nde Ziyaretçi Bilim İnsanı olarak görev yapmış ve aynı zamanda aynı kurumun Mark O. Hatfield Siber Güvenlik ve Siber Savunma Politika Merkezi'nde öğretim üyesi olarak siber güvenlik konusundaki çalışmalarına devam etmektedir. Bilim yönetimi, teknoloji tahmini ve veri analitiği alanındaki araştırmalarıyla tanınan Dr. Yalçın, öğrencilere rehberlik yaparak akademik başarılarını teşvik etmektedir. Uluslararası projeleri arasında armasuisse, İsviçre Federal Savunma Bakanlığı tarafından finanse edilen "Kuantum Teknolojileri İçin Teknoloji İzleme ve Tahmin: Bir Bilimsel Ölçüm Yaklaşımı" ve "Siber Savunma İçin Teknoloji İzleme ve Tahmin: Bir Bilimsel Ölçüm Yaklaşımı" gibi inisiyatifleri yönetmektedir. Bu projeler, siber güvenlik ve gelecek nesil güvenlik teknolojilerine yönelik sürekli katkılarını vurgulamaktadır.

Assoc. Prof. Dr. Haydar YALÇIN | Ege University |
haydar.yalcin[at]ege.edu.tr | ORCID: 0000-0002-5233-2141

Assoc. Prof. Dr. Haydar Yalçın serves as the Head of the Department of Management Information Systems at the Faculty of Business, Ege University. Dr. Yalçın has garnered attention for his significant contributions to the field, particularly through his works such as "Technology Mining: Artificial Intelligence in Manufacturing" and "Forecasting Technological Positioning through Technology Knowledge Redundancy: Patent Citation Analysis of IoT, Cybersecurity, and Blockchain." As a member of the Omega Rho International Honor Society at Portland State University, Dr. Yalçın has made substantial interdisciplinary contributions throughout his academic career. He has served as a Visiting Scientist in the Department of Engineering and Technology Management at Portland State University, and he also contributes as a faculty member at the Mark O. Hatfield Center for Cybersecurity and Cyber Defense Policy at the same institution. Known for his research in science management, technology forecasting, and data analytics, Dr. Yalçın also mentors students, fostering their academic achievements. His international projects include leading initiatives funded by armasuisse, the Swiss Federal Department of Defense, such as "Technology Monitoring and Forecasting for Quantum Technologies: A Scientometric Approach" and "Technology Monitoring and Forecasting for Cyberdefense: A Scientometric Approach." These projects underscore his ongoing contributions to cybersecurity and next-generation security technologies.

Doç. Dr. Cem KORKUT | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi |
ckorkut[at]aybu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-1104-5330

Doç. Dr. Cem Korkut, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümünde öğretim üyesidir. Lisans eğitimini TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İktisat Bölümünde tamamlamıştır. 2011 yılında AYBÜ’de araştırma görevlisi olarak akademik kariyerine başlamış, 2014 yılında para vakıfları üzerine hazırladığı yüksek lisans tezini başarıyla savunmuştur. Doktora derecesini İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi’nden, İslam ekonomisinde sermaye birikimi ve oluşumu konulu teziyle almıştır. Korkut’un akademik çalışmaları, İslam ekonomisi, katılım bankacılığı ve finans, para politikaları, Osmanlı iktisat tarihi, makro-finansal bağlantılar ve ekonomik kalkınma alanlarına odaklanmaktadır. Dr. Korkut, Türkiye Bilimler Akademisi’nde (TÜBA) başkan danışmanı olarak görev yapmakta, ayrıca Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM) bünyesinde İslam Ekonomisi Okulu’nun koordinatörlüğünü yürütmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda proje ve araştırma faaliyetinde yer alan Korkut, akademik yayınlarının yanı sıra politika yapıcı kurumlara danışmanlık desteği de sunmaktadır.

Assoc. Prof. Dr. Cem KORKUT | Ankara Yıldırım Beyazıt University |
ckorkut[at]aybu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-1104-5330

Assoc. Prof. Dr. Cem Korkut is a faculty member in the Department of Economics at the Faculty of Political Sciences, Ankara Yıldırım Beyazıt University (AYBU). He completed his undergraduate studies in Economics at TOBB University of Economics and Technology. He began his academic career as a research assistant at AYBU in 2011 and successfully defended his master’s thesis on cash waqfs in 2014. He earned his Ph.D. from Istanbul Sabahattin Zaim University with a dissertation focusing on capital formation and accumulation in Islamic economics. Dr. Korkut’s academic research focuses on Islamic economics, participation banking and finance, monetary policies, Ottoman economic history, macro-financial linkages, and economic development. Dr. Korkut currently serves as an advisor to the President of the Turkish Academy of Sciences (TÜBA) and coordinates the Islamic Economics School within the Ankara Center of Thought and Research (ADAM). He has been involved in numerous national and international projects and research activities. In addition to his academic publications, he provides consultancy and expert advice to policymaking institutions.

**Dr. Gülben AVŞAR | Aydın Adnan Menderes University |
gulben.avsar[at]adu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-7144-9767**

Dr. Gülben Avşar graduated from Ege University Department of Bioengineering in 2014 with a bachelor’s degree. After the Msc degree which has been taken from Marmara University Department of Bioengineering, she completed her PhD in Gebze Technical University Bioinformatics and Systems Biology PhD Program in 2023. From her undergraduate studies to the present, Dr. Avsar has worked on several national and international projects at Ege University, Sabancı University, Marmara University and Gebze Technical University (GTU). Meanwhile, she worked as a research and teaching assistant in GTU between 2017 and 2023. From 2023 to 2025, she worked as an expert at the Turkish Academy of Sciences, in addition to serving as a lecturer at Ankara Medipol University, focusing on data science and its applications in healthcare. She has been an assistant professor in the Department of Computer Engineering at Aydın Adnan Menderes University since July 2025.

**Dr. Gülben AVŞAR | Aydın Adnan Menderes Üniversitesi |
gulben.avsar[at]adu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-7144-9767**

Dr. Gülben Avşar, Ege Üniversitesi Biyomühendislik bölümünden 2014 yılında mezun olmuştur. Marmara Üniversitesi’nde yüksek lisans eğitimini tamamladıktan sonra, doktora derecesini 2023 yılında Gebze Teknik Üniversitesi Biyoinformatik ve Sistem Biyolojisi Doktora Programı’ndan almıştır. Lisans eğitiminden günümüze kadar, Ege Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Gebze Teknik Üniversitesi (GTU)’nde gerçekleştirilmiş olan çeşitli ulusal ve uluslararası projelerde yer almıştır. Aynı zamanda 2017-2023 yılları arasında GTU’da araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. 2023-2025 yılları arasında Türkiye Bilimler Akademisi’nde uzman olarak görev almış olup aynı zamanda Ankara Medipol Üniversitesi’nde, veri bilimi ve sağlık uygulamaları alanında eğitimci olarak çalışmıştır. Temmuz 2025’ten itibaren ise Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

